Az ország magazinja

Vidék Magazin

Country Magazine

Magazine of Hungary

„Észre kell venni a jót is...”

Interjú Paskai Lászlóval

Fogyasztáscsökkenés

Kiskereskedelmi körkép

Alkotmányok

A negyedik

Az ország titka

Magyarország és/vagy Európa

Damoklész kardjai

Kényszerhelyzetben a kormány

III. évfolyam, 3 szám
2013. április • www.videkmagazin.hu
Ára: 620 Ft • előfizetőknek: 570 Ft
Külföldön: 2,89 €, 10,2 Lei, 250 Dinar

ÚJ IDŐPONTBAN, RÉGI ÁRON

2013 BÁBOLNAI NEMZETKÖZI GAZDANAPOK

MÁJUS 22 - 25.

MEZŐGAZDASÁGI GÉPEK ÉS TERMÉKEK NAGY HAZAI SEREGSZEMLÉJE!

GYAKORLATI SZÁNTÓFÖLDI GÉPBEMUTATÓ
SZAKMAI FÓRUMOK
LÁTVÁNYOS LOVASPROGRAMOK
SZÓRAKOZTATÓ KÖZÖNSÉGPROGRAMOK
IKR ZRT. SZÜLETÉSNAPI MEGLEPETÉSE

BÁBOLNA NEMZETI MÉNESBIRTOK KFT. 1789
MAHIR Kiállítás és Rendezvény Kft.
MAGYAR MEZŐGAZDASÁG KFT.
mrg

E-MAIL: BABOLNA@MAHIRKIALL.HU | MOBIL: 3620/591-2524 | TEL: 361/329-2763
WWW.BABOLNAIGAZDANAPOK.HU

Francesco

Fotó: Schönberger Rajmund

The first ever Pope choosing Francis for his regnal name, Jorge Mario Bergoglio all but reinforced people's conviction that he has more than a slight resemblance to Saint Francis of Assisi. Just as Pope emeritus Benedict XVI had to pluck up his courage to resign, so did Cardinal Bergoglio have to gather his strength to pick such an unusual alias.

Saint Francis was known or rather renowned for his undaunted, unbending character. With his regnal name, Pope Francis consciously identifies with the values of poverty and humility, which probably won't make him popular with everybody. Not that he would care too much, if news about his earlier career are anything to go by. I am convinced that the college of cardinals chose among them a Pontiff that the world needs most right now. What is the trait that Saint Francis of Assisi possessed and Francis I is trying to convey? Rebirth and resurrection.

San Francesco followed in the footsteps of Jesus Christ more closely than any other Catholic in his time. His originality and faith was like a magnet, attracted people from far and wide. As the records testify, "when visiting a town, priests welcomed him unanimously, bells were tolling, men and women rejoiced together, children were applauding with joy…"

I can only wish that the Holy Father is welcomed with as much joy and expectation, wherever his office takes him. I wish him well to meet the expectations that come with such a bold choice of regnal name. He should not cease caring for the lepers and paupers of our day and age. He has the authority to bridge the gap and forge dissent into a fruitful unison, both in religion and in the way of the world. I wish that the joy we feel hearing the words 'Habemus Papam Francesco' remains a lasting content in the hearts of more people around the world. In a sea of sorrows, this is the only ray of hope for the weary, and a beacon of truth for the strong-hearted. Yet another divine prospect to be reborn and resurrected – for the Church, as much as for the whole world.

László Levente Tóth
founder-editor in chief, Country Magazine
videkmagazin@gmail.com

Azzal, hogy Jorge Mario Bergoglio a Ferenc nevet választotta pápaként, ő az első katolikus egyházfő, akiről már a megválasztásakor Assisi Szent Ferenc juthatott sokaknak az eszébe. Ahogyan XVI. Benedek emeritus pápának bátorság kellett ahhoz, hogy visszavonuljon, Bergoglionak is bátorság kellett ahhoz, hogy I. Ferenc pápa legyen.

Assisi Szent Ferenc nem a megalkuvások embere volt, a szegénységhez és alázathoz való új megközelítés, amit a névválasztással Bergoglio tudatosan is felvállalt, nem hoz majd osztatlan népszerűséget I. Ferenc pápának. Ez azonban őt szerintem nem érdekli, ahogyan a róla szóló hírek szerint Bergoglióként sem ez volt a fontos számára. Úgy gondolom, személyében a bíborosok olyan egyházvezetőt választottak, akire most a legnagyobb szüksége van a világnak és a legnagyobb szüksége van az egyháznak. Mert mindkettőnek nagy szüksége van a megújulásra.

Assisi Szent Ferenc következetesen követte Krisztust, az egyház közösségében. Eredetisége és hite ellenállhatatlan erővel vonzotta az embereket. Feljegyezték róla, hogy „ha egy városba megérkezett, örült a papság, zúgtak a harangok, örvendeztek a férfiak és az asszonyok is velük együtt; a gyermekek tapsoltak örömükben..."

Kívánom az új pápának, hogy fogadják őt is ugyanígy, örömmel és várakozással. És tudjon is megfelelni annak, amit tőle e névválasztás után a hívők és a világ elvárnak. Törődjön továbbra is bátran a mai kor számkivetettjeivel, a „leprás" szegényekkel. Használja új „beosztását" arra, hogy a széthúzás minél inkább megbonthatatlan egységgé növekedjék, egyházi és világi értelemben egyaránt.

Kívánom azt is, hogy senkinek a szívében ne fogyatkozzék meg az az öröm, ami Francesco megválasztásakor szállást talált ott, sőt növekedjék és találjon minél több új szállást az emberi szívekben. Mert a tengernyi nehézség közt csak ez az öröm ad reményt az elcsüggedteknek, erőt a megfáradtaknak és mutat utat az erőseknek. Előttünk a következő esély, hogy új időszak kezdődjön az egyház és a világ életében.

Tóth László Levente
alapító-főszerkesztő, Vidék Magazin
videkmagazin@gmail.com

Tartalom
Index

12

16

21

38

48

5. Csökkenő fogyasztás
Ott vagyunk, ahol tíz éve

8. Szegényednek a magyarok
Egyre gyengébb a vásárlóerő

10. Többért, kevesebbet
Interjú Vámos Györggyel, az OKSZ főtitkárával

12. A nagy átrendeződés
Kiskereskedelmi körkép

16. "Észre kell venni a jót is"
Interjú Paskai Lászlóval

21. Magyar alkotmányok
A negyedik módosítás

22. Elveszett alkotmány
Dr. Kolláth György alkotmányjogász, ügyvéd

24. "Nem mondanám, hogy Magyarország elveszett"
Dr. Halmai Gábor egyetemi tanár, alkotmányjogász

28. Magyarország és/vagy Európa
Az ország titka

30. Damoklész kardjai
Kényszerhelyzetben a kormány

Vidék Magazin
Az ország magazinja

32. Kritikus devizahitelek
Magyarország továbbra is sérülékeny

34. Felbomlik-e a központi régió?
Gomba község kezdeményezéséhez többmint száz település csatlakozott

36. Új agrárpolitika
Zöldebb, méltányosabb és biztosítja az élelmiszer ellátást

38. A sokoldalú takarmánygyártó
Interjú Kulik Zoltánnal, a Vitafort Zrt. vezérigazgatójával

41. Tavaszi munkák
Kulcskérdés a vetőmag

44. Vetőmagok "patrónusa"
Interjú Takács Gézával, a Hungaroseed Kft. tanácsadójával, a VSZT elnökével

46. Mikotoxinok és tehenészetek

47. Négy százalékkal nőtt a világ takarmánytermelése

48. A "Louis Vuitton"-on túl...
Tejtermelés francia módra

Alapító-főszerkesztő: Tóth László Levente

Telefon: +36-70/420-3456

E-mail: videkmagazin@gmail.com

Web: www.videkmagazin.hu

Kiadó: NEWSPAPERS MEDIA GROUP

Kiadó székhelye: 2724 Újlengyel, József A. u. 12.

Postacím: NEWSPAPERS MEDIA GROUP 1580 Budapest, Pf. 176

Kiadásért felel: a kiadó vezetője

Szerzők: Athanasios Krizostom, Bihari Tamás, Fehér István, Fazekas Hunor, Helembai Jenő, Kiss Kornélia, Kovács Lajos, Max Roseman, Ruskó Beatrix, Strbik László, Szabó István, Szegő Iván Miklós, Tóth László Levente, Ungvárnémeti Tóth Lászó

Fotók: Benkő Imre, Ferenczy Dávid, Kertész Gábor, Koncz György, Mitrov Gabriella, Pataky Zs., Ruskó Beatrix, Schönberger Rajmund

Címlapfotó: Koncz György

III. évfolyam, 3. szám
2013. április

ISSN: 2062-4905

Megjelenik: havonta országosan és Európában

Terjeszti: a Lapker Zrt., a Magyar Posta Zrt. és a NEWSPAPERS MEDIA GROUP

Előfizethető: a postahivatalokban és a kiadónál

Digitálisan megvásárolható vagy előfizethető: https://digitalstand.hu, http://www.dimag.hu, http://www.ecatalog.hu

Aktuális lapszámunkba betekinthet még: a Vidék Magazin honlapján www.videkmagazin.hu

Csökkenő fogyasztás

Fotó: Benkő Imre

OTT VAGYUNK, AHOL TÍZ ÉVE

A hazai fogyasztás közel egy évtizeddel ezelőtti szintre csökkent. Ráadásul a kilátások sem túl biztatóak. Egyáltalán nem biztos, hogy a kiesés csak egy évtizednyi lesz. Lehetne propagandát folytatni erről is, de minek? Aki ma Magyarországon él, úgyis tudja, hogy mi van itt. Ráadásul belefásult már a sok hazugságba. A Vidék Magazin, az „Ország Magazinja" nem szépít. Pedig mostanság már ahhoz is szépítés kell, hogy egyáltalán leírható legyen a magyarországi helyzet.

Bár voltak olyan elképzelések, hogy a válság csillapodásával a fogyasztásnak többé-kevésbé automatikusan, mindenféle rásegítés nélkül is növekedni kell (2012-ben), ez azonban nem jött be. Pedig a jóval korábban megvásárolt autók egy idő után elromlanak, a mosógépek használhatatlanná válnak, vagyis ki kell cserélni az elöregedett javakat. Sok háztartásban azonban a csere még várat magára. Az igény önmagában nem elegendő. Hiányzik a kielégítéséhez szükséges jövedelem, vagy annak megelőlegezése hitel formájában. Jelenleg ez a helyzet.

Kirugdossák az embereket

A reálkeresetekben az a felfutás, ami a rendszerváltást követően – kisebb-nagyobb visszaesések ellenére – stabilan, jó ideig tartott, részben a válság hatására, részben a konszolidációs intézkedések következtében, elveszett.

A közgazdászok azt mondják, nagyfokú alkalmazkodást tapasztalnak a gazdaság szereplői körében, beleértve a vállalkozásokat és a lakosságot. Prózaian ez azt jelenti, hogy a vállalkozások, ahol lehet, csökkentik a kiadásaikat, az alkalmazottaik nagy részét szélnek eresztik, drasztikusan mérséklik a juttatásokat, összehúzzák a nadrágszíjat. És ugyanezt teszik a háztartások is.

Nagyon sok családnál manapság nem az autó, a mosógép kicserélése a legfőbb probléma, hanem az

Fogyasztás alakulása az elmúlt évtizedben (százalék, év/év)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Egy keresőre jutó reálkereset	9,2	1,1	6,3	3,6	-4,6	0,8	-2,3	1,8	2,5	-3,5
Végső fogyasztás	7,4	1,7	2,3	2,2	-1,4	-0,2	-4,5	-2,3	0,5	-1,2
Háztartások tényleges fogyasztása	8,0	2,0	2,6	1,9	-1,0	-0,2	-5,6	-3,3	0,6	-2,1

Forrás: *KSH*

Egy keresőre jutó reálkereset (százalék, 1990 = 100)

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
116,1	123,5	127,9	122,0	123,0	120,2	122,3	125,3	120,9

Forrás: *KSH*

időközben – áfa, tranzakciós adó, közműadó, gyenge forint miatt – magasra nőtt rezsi számlák kifizetése. Ezen a téren nagy változást nem tud hozni a kormány jól hangzó tíz százalékos rezsicsökkentési akciója sem.

A képlet egyszerű, ha kevesebb a pénz, nem lehet annyit költeni. Mindez nagymértékben látszik a fogyasztáson, amely minden korábbi optimista kormányprognózis ellenére sehogyan sem akar magára találni.

De mindenütt így van?

Korántsem. Az tény, hogy a súlyos világgazdasági válság mindenütt megtörte a korábbi kedvező felívelést és lassulás, kisebb mértékű növekedés vált jellemzővé, több országban visszaesés is rontotta a helyzetet. Azonban ilyen mértékű visszarendeződés a fogyasztásban, mint Magyarországon, sehol sem következett be a térségben.

Ebben a válság mellett nem elhanyagolható a szerepe a magyar gazdaságpolitikának, amely folyamatosan olyan eszközöket alkalmaz, ami megöli a növekedést és rombolja a hazai piacot. Így nem lehet azon csodálkozni, hogy a fo-

Háztartások fogyasztása (százalék, év/év)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Magyarország	-6,6	-3,0	0,5	-1,9	-0,5	0,5
Lengyelország	2,0	3,1	2,5	0,5	0,7	1,5
Románia	-10,1	-0,3	1,1	0,2	1,4	2,0
Szlovákia	0,2	-0,7	-0,5	-0,4	0,1	0,7
Csehország	0,2	1,0	0,7	-3,0	-0,5	1,5

Forrás: *EU téli jelentés - 2013*

Dwindling Consumption – Hungary, ten years behind

Domestic consumption in Hungary is back to where it was a decade ago. And it won't get any better soon. Maybe worse? Who would bet on anything these days? Economists praise the undaunted adaptability of market players and consumers. Businesses are downsizing and streamlining, laying off staff, cutting fringe benefits. Households do the same on the home front.

Years back, a tough financial decision for an average family meant trading in the old banger for a new car or buying a fancy washing machine. These days, it concerns paying all the bills in time or falling behind, thanks to high VAT, transaction duties, extra taxes, and the ailing Forint. Government's much heralded ten percent cut in energy bills is all but cheap eye-wash.

Are we really trapped in a global crisis? Far from it. Nowhere else do national economies and domestic consumption suffer from repercussions so dramatically as in Hungary. More than the crisis, fiscal mismanagement meticulously kills economic growth and ruins the domestic market. Small wonder that Hungary has the worst predicted economic outlook for the foreseeable future.

According to György Vámos, secretary general of the Hungarian Trade Association (OKSZ), domestic consumption kept steadily decreasing in the first three months of 2013. Purchase power, the relative value of nominal income is decreasing. As a result, the domestic market in Hungary has dwindled by ten percent so far. People spent more on goods, services and commodities, but that's the effect of inflation – in fact, they purchased less for more money.

Overall retail volume, including the substantial fuel trade, came in at 8,257 billion HUF last year, compared to 7,272 billion five years before, in 2007. A thousand billion Forints extra expenditure (more than 13 percent increase in five years) in return for ten percent less goods and services – that's the domestic balance.

Inflation decimated the food industry too: retail volume shrunk by 8-9 percent by 2012, and may remain at that level this year. The trade of manufactured goods show a dramatic decline to varying degrees. Sales of consumer durables fell by more than ten percent. New car sales figures are half of what they used to be before the 2008 crisis. The damage is serious, these trade sectors are pretty hard to resuscitate. Clothing retailers suffered less of a blow, but demand shifted towards cheaper Asian products, especially among low income families.

GDP decrease is predicted to stop in the second half of 2013. György Vámos believes that the ongoing recession of the domestic market might hit rockbottom and stop further shrinking this year.

Hungarians Down and Out

Of the 41 European countries, Hungary ranks 31st when it comes to domestic purchase power, according to a recent survey of GfK Hungária Market Research Institute. Purchase power is the per capita, "theoretically disposable" income after taxes, including all state allowances and subsidies. The average Hungarian had 4,884 Euros to spend in 2012. Taking inflation into account, disposable income converted to Euros had decreased considerably. A median purchase power below 5,000 Euros is something to worry about. At the bottom of the table, Hungary is on a par with the poorest Baltic states, superseded by Slovakia, Turkey, Croatia and Poland, and only slightly better off than Romania and Montenegro. Hungarians can afford only a quarter of what Austrians can spend. Once cheek by jowl in statistics, Hungary had fallen behind by more than a third compared to the Czech Republic.

gyasztás jövőbeli alakulása terén is a magyar kilátások a legrosszabbak.

A kormány továbbra is optimista

A fogyasztást és a növekedést tekintve az elmúlt közel három esztendő során nem sok kormányzati prognózis állta meg a helyét. Ha valaki még emlékszik, hogy 2010-ben, az év vége felé milyen növekedéssel és fogyasztásbővüléssel számolt 2012-2013-ra a kormány, akkor kiderül, hogy a számoknál sok esetben még az előjelet sem sikerült eltalálni. Ma növekedés helyett elsősorban csökkenésről adnak számot a statisztikák. De nem kell ilyen távoli múltban kutatni az emlékezetben. Az ez évi költségvetés és az ahhoz tartozó makró pálya is több változatban készült. Tavaly nyáron még a kormány idénre mérsékelten bővülő és a következő években felpörgő fogyasztást vizionált.

Háztartások fogyasztása – kormányzati prognózis (százalék, év/év)

2011*	2012*	2013*	2013**	2014*	2015*	2016*
0,1	-1,2	0,2	-0,5	2,1	2,2	1,9

Megjegyzés: **nyári költségvetési javaslat, **elfogadott ez évi költségvetés*
Forrás: *kormány költségvetési tervei 2013-ra*

Háztartások fogyasztása – nemzetközi előrejelzések (százalék, év/év)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EU	-6,6	-3,0	0,5	-1,9	-0,5	0,5
OECD	-6,2	-2,2	-0,7	-2,2	-0,2	

Forrás: *EU téli jelentés - 2013, OECD ország jelentés - 2012*

Aztán ahogy az lenni szokott, a realitások kezdtek teret nyerni, decemberben legalább az ez évi fogyasztási előrejelzést módosították plusz 0,2 százalékról mínusz 0,5 százalékra. (A következő évek előrejelzéseivel decemberben nem foglalkoztak, arra majd az áprilisi konvergencia programban kerítenek sort. De hogy változni fognak, az nem kétséges.)

A változás irányát pedig a már létező nemzetközi előrejelzések mutatják. Nagy felíveléssel, a kedvezőtlen irányzat gyökeres átalakulásával nem nagyon számolnak. Úgy néz ki, hogy a jobb idők eljövetelére a fogyasztás terén még egy ideig várni kell. Egy-két évet mindenképpen. Csak remélni lehet, hogy nem többet.

Írta: Athanasios Krizostom

ELŐFIZETÉSI AKCIÓ!

Előfizetőknek kedvezmény!

Restaurant & Gastro Pension
„Gargamelo”
Poreč, Dalmatinska 10.
Horvátország
http://gargamelo.info

+ ELŐFIZETŐINK KÖZÖTT CSALÁDI, KÉTSZEMÉLYES HÉTVÉGÉKET SORSOLUNK KI:

GERÉBY KÚRIA
LAJOSMIZSE

GEDEON TANYAPANZIÓ
BUGACPUSZTA

EGRI KORONA BORHÁZ WELLNESS HOTEL, DEMJÉN

MEGRENDELŐLAP

Előfizetésben megrendelem a **Vidék Magazin / Country Magazine** c. lapot ☐ **példányban.**

Előfizetési díj:
☐ 2013 ÉVRE 5700 Ft
☐ 2013 FÉLÉVRE 3000 Ft
☐ 2013 NEGYEDÉVRE 1800 Ft

Megrendelő (fizető): . . . . . .
Cím: . . . . . .
. . . . . .
Kézbesítési cím: . . . . . .
. . . . . .
(csak akkor töltse ki, ha a fizető cím nem azonos a kézbesítési címmel)

. . . . . .
aláírás

A megrendelőlapot a következő címre, borítékban szíveskedjen feladni:

NEWSPAPERS
1580 Budapest, Pf: 176.

Megrendelhető e-mailen vagy telefonon is:

videkmagazin@gmail.com
06-70-420-3456
06-30-581-0372

Vidék Magazin
Az ország magazinja

Szegényednek a magyarok

A vizsgált 41 európai ország közül Magyarország a 31. helyet foglalja el a vásárlóerőt illetően – derül ki a GfK Hungária Piackutató Intézet 2012-es felméréséből. A tanulmányból azt is megtudhatjuk, mely magyar település polgárai élenjárók és hol sereghajtók az elköltött pénz mennyiségét tekintve.

Fotó: Ferenczy Dávid

KOMOLY BAJ VAN: ELFOGY A VÁSÁRLÓERŐ

A vásárlóerő az adózás utáni egy főre jutó „elméletileg elkölthető" jövedelmet jelenti, beleértve minden állami juttatást. A piackutató intézet adatai szerint a magyaroknak átlagosan 4884 eurónyi éves elkölthető jövedelem áll rendelkezésükre. Ez az érték az előző évihez képest euróban, az inflációval számolva jelentősen csökkent.

A sor végén Európában

Az összeg, amely az 5000 eurót sem éri el, aggasztó. A 41 országból álló listán a 31. helyet foglaljuk el, ezzel Magyarország a balti országok szintjére került. A sorban elsőként Lichtenstein van pozícionálva, a maga 56 978 eurónyi vásárlóerő szintjével, utolsóként pedig Moldova zárja a sort: itt egy lakos átlagosan csak 1257 euróból gazdálkodhat éves szinten.

A rangsorban a bankállam után Norvégia szerepel 32 037 euróval, Svájc a 31 666 euró alapján a harmadik. A felmérés alapján előttünk jár Szlovákia, Törökország, Horvátország és Lengyelország is, közvetlenül utánunk pedig Románia és Montenegró következik. Magyarországon éppen negyedannyi pénzzel gazdálkodhatunk, mint Ausztriában, de a sokáig összehasonlítási alapul szolgáló Csehország is jócskán lehagyott minket: a cseheknél elkölthető jövedelem kétharmadát is alig éri el a magyar eredmény.

Jelentős változás a megyei rangsorban

Az ország 19 megyéjét, plusz a fővárost alapul véve mindössze hat megyében teljesít a vásárlóerő átlag felett, köztük a főváros lakóival. Budapestet Komárom-Esztergom megye követi a sorban, mely már második éve 110-es érték felett teljesít. Sokáig ezt a helyet Győr-Moson-Sopron megye foglalta el, de az utóbbi években itt is folyamatosan csökken a vásárlóerő: 2012-ben már az ötödik helyre csúszott vissza. A harmadik helyen Fejér, a negyediken Vas megye áll, az ország legszegényebb „körzete" pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg.

„A 2002 óta eltelt 10 évben jelentős, ám nem mindig pozitív változások történtek a megyék életében" – állapítja meg Dörnyei Otília, a GfK ügyfélkapcsolati igazgatója. „Csupán négy megye tudott fejlődni ebben az évtizedben, köztük Komárom-Esztergom megye 7,8, Fejér megye 4,3 százalékkal tudta növelni vásárlóerejét. Ezzel szemben, az említett időszakban 12 megyében csökkent az egy főre jutó éves elkölthető összeg. Legjelentősebben Somogy megyében volt tapasztalható az apadás, 6,6 százalékkal, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 5,3 százalékkal és Csongrád megyében 3,9 százalékkal kevesebb pénzért vásároltak."

Budapest ismét csak a 2002-es szinten

A főváros is remekül tükrözi az országos trendet, hiszen vásárlóerő-indexe 2009 óta folyamatosan csökken. Jelenleg az 1000 fős létszámot meghaladó települések között

Dörnyei Otília *Fotó:* GfK

„Szociális védőháló híján a fél ország elszegényedne” – derül ki a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) elemzéséből. Jelenleg Magyarország körülbelül 10 milliós lakosságából másfél millióan vannak mélyszegénységben, vagyis tartósan a létminimum szintje alatt. A gyermekek 22 százaléka kilátástalan helyzetben él és nő fel, a gyermekes háztartások szegénységi aránya pedig 2,5-szer magasabb, mint a gyermekteleneké. Ha a különböző szociális védőhálók nem lennének (a nyugdíjat is ide értve), a szegénység több mint a négyszeresére nőne. A nyugdíjasok károsodnának leginkább, 10-ből 9 idős csak a nyugdíjából él. A támogatások nélkül 2,5-szer több gyermek és 3,5-szer több 18-64 éves nélkülözne. A nyugdíjon kívüli juttatások 56,7 százalékkal csökkentik a szegénység arányát Magyarországon.

a hetedik helyen szerepelne. 2002-ben Budapest indexe az országos átlaghoz képest 130,2 volt, majd 2003 és 2009 között ez az arány évente meghaladta a 135-ös értéket is. A tendencia 2010-től visszafordult, most újra a 2002-es szinten áll. Budapest kerület szerinti megoszlását tekintve a tizenkettedik a leggazdagabb, a nyolcadik kerület a legszegényebb. Ez utóbbi kerületet kivéve, a városban mindenhol magasabb a vásárlóerő, mint az országos átlag.

Mérsékelt változások a településeket tekintve

A települések tekintetében is voltak változások, ám a listavezető első négy pozíció nem változott. Az 1000 főnél nagyobbak esetében (Budapest nélkül) ezúttal is első helyen végzett Telki (143,2), majd Csopak (138,2), Üröm (137,3), és Paks (135,6) következik. A korábban jól szereplő Budaörs a tizedik pozícióba csúszott vissza, Nagykovácsi pedig az ötödikről a nyolcadikra. A legszegényebb községek körébe tartozik Tiszabő (Jász-Nagykun-Szolnok megye), Alsószentmárton (Baranya megye), Szendrőlád (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) és Hernádvecse (Borsod-Abaúj-Zemplén megye), közülük a legeslegszegényebb Tiszabő. Itt a vásárlóerő jóval átlag alatti, az országos átlag csupán 38 százalékát éri el.

Kozák Ákos Fotó: GfK

„Az első adatok mérésekor, 2000-ben, a magyarok egyáltalán nem szerepeltek rosszul. A tíz éves előrejelzések alapján 2015-re el kellett volna érnie Magyarországnak az EU átlag 70-75 százalékát, a húszas évekre pedig behozni az uniós átlagot” – hívja fel a figyelmet Kozák Ákos, a GfK Hungária Piackutató Intézet igazgatója. „Egyelőre azonban ettől nagyon elmaradunk.”

Írta: Ruskó Beatrix

Magyarország megyéinek vásárlóerő indexe 2012

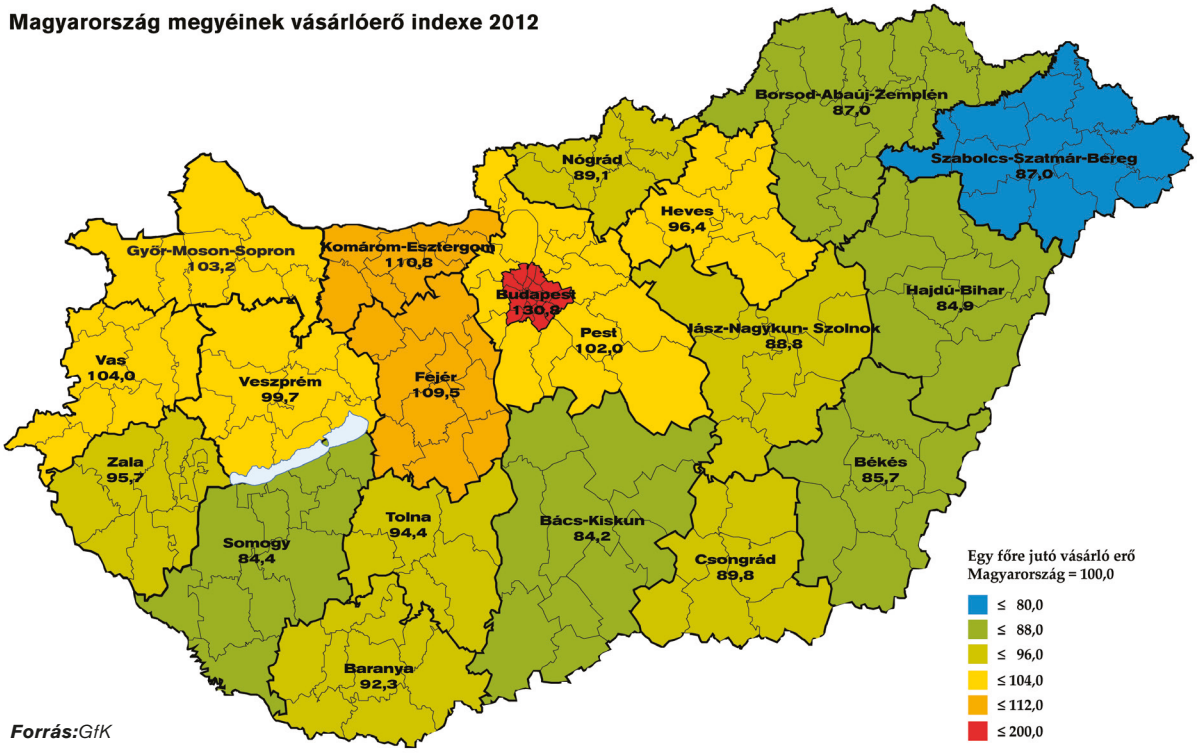

Forrás: GfK

Vidék Magazin
Az ország magazinja

Többért, kevesebbet

INTERJÚ VÁMOS GYÖRGGYEL, AZ ORSZÁGOS KERESKEDELMI SZÖVETSÉG FŐTITKÁRÁVAL

Tavaly 1,7 százalékkal csökkent a nemzeti össztermék (GDP) és 2 százalékkal a fogyasztás. Idén londoni elemzők szerint a GDP további 1,2 százalékkal eshet vissza, a hazai elemzők nagy része pedig 1 százalékosra becsüli a fogyasztás zsugorodását, de legjobb esetben is csak stagnálásra számítanak. A két adat szorosan összetartozik, mert a gazdaság visszaesésével a vásárlóerő is gyengül. Vámos György, az Országos Kereskedelmi Szövetség főtitkára igyekezett árnyalt képet fölrajzolni a hazai kiskereskedelmi helyzetről.

– Lehangolóak a 2012-es adatok a magyarországi fogyasztás alakulásáról, de erre az évre sem várhatunk túl sok jót. Hogyan kell értelmeznünk a fogyasztás csökkenését?

– Amikor kereskedelmi fogyasztást mondok, akkor kilóról, darabról, literről, mennyiségről beszélek. Az elmúlt bő öt évben, 2011-et leszámítva, kisebb-nagyobb mértékben, de folyamatosan csökkent a fogyasztás. Ez a trend nem változott tavaly sem és idén az év első hónapjában is ezt tapasztalhattuk.

– Mi az oka ennek a megállíthatatlannak tűnő folyamatnak?

– A vásárlóerő, vagyis az emberek jövedelmének reálértéke is csökkent. Ugyancsak az elmúlt években különböző nagyságú inflációs hullámok is erodálták a pénz értékét. Ez különösen az élelmiszer és az üzemanyag esetében volt érzékelhető, ahol szinte folyamatosan drágultak a termékek, méghozzá átlag feletti mértékben. Természetesen a válság is előkelő helyen szerepel az okok között.

– Ezek a tendenciák milyen következményekkel jártak?

– Ez azzal a következménnyel járt együtt, hogy a magyarországi fogyasztói piac nagyjából a 2004. körüli szintre esett vissza. Becslések szerint ez 10 százalékos zsugorodásnak felel meg.

– Értékben is csökkent a fogyasztás?

– Az infláció miatt értékben nőtt a piac, vagyis az emberek többet költöttek, de ez nem jelentett többlet fogyasztást, éppen ellenkezőleg, ahogy már említettem, az inkább mérséklődött. Hiába hagyunk több pénzt a boltokban, az infláció „megeszi a kenyerünket". A gazdaság állapota is meghatározó. Míg 2011-ben 1,6 százalékkal bővült a GDP, a múlt évben 1,7 százalékkal csökkent. Lényegében a fogyasztói piac, a kereskedelem semmi mást nem tesz, mint igazodik a gazdaság teljesítményéhez. A GDP pedig az elmúlt években, ritka kivételtől eltekintve, visszaesett. A legnagyobb zuhanás 2009-ben volt. Márpedig ha a gazdaság nem bővül, nincs jövedelem kiáramlás, illetve reáljövedelem növekedés sem. Nominálisan növekedhetnek a bérek, de reálértékben nem.

– Mi gerjesztette, gerjeszti a pénzromlást?

– Egyebek mellett az adóterhek növekedése, de a sportszerűség megköveteli, hogy kimondjuk: ebben nem csak a jelenlegi kormány a ludas, már elődei is megtették a magukét. Emlékezzünk csak az áfa-kulcs 25 százalékosra emelésére, amely persze ma már 27 százalék.

– Számokra lefordítva mekkora a hazai kiskereskedelem értéke?

– Tavaly ez az összeg, az üzemanyag kereskedelmet is ide értve 8257 milliárd forintot tett ki. Ugyanez a szám 2007-ben 7272 forint volt. Ez nagyjából 1000 milliárd forint különbség. Magyarán öt év leforgása alatt ennyivel több pénzt hagytunk a kasszában, miközben mintegy 10 százalékkal kevesebb árut vásároltunk.

– Mire számíthatunk idén?

– Tavaly is csökkent a fogyasztás, 2013 első félévében további szerény mértékű zsugorodás várható. A második félévben az előrejelzések szerint a GDP nem csökken tovább. A fogyasztói piac éves szinten stagnálhat, ha nem lesz visszaesés, megszakadhat az évek óta tartó folyamat.

– Minek köszönhető ez a váratlan javulás?

– Ebben több tényező játszik szerepet. A legalacsonyabb, vagy kiskeresetűek helyzete javul az idei 5,3 százalékos minimálbéremeléssel, ha az infláció éves szinten nem haladja meg a 4 százalékot. Ebben az esetben több mint egy százalékos reáljövedelem növekedés lesz. A kormányzat rezsicsökkentő politikája is hagy némi pénzt náluk. Állítólag a rezsicsökkentés 100 milliárd forintnál is többet hagy az emberek zsebében. Ezen kívül megszűnik az adójóváírás kivezetésének negatív hatása, ami az elmúlt két évben éreztette hatását.

– Ez egy sajnálatosan széles réteg Magyarországon, de azért sokan nem minimálbérért dolgoznak. Az ő helyzetükön ennek emelése nem változtat. Szélesebb kitekintésben mi növelheti a fogyasztást még?

– A munkaadók a minimálbért felemelték, mert kötelező volt, de egy cég a bértömegét csak akkor tudja emelni, ha növekszik a piaca. Márpedig Magyarországon a GDP 2013-ban sem fog bővülni. Összességében a bérből, fizetésből élő munkavállalók, illetve a vállalkozók összjövedelme reálértékben nem fog növekedni idén sem. A közepes, vagy nagy jövedelmű munkavállalóknál a cégek nem nagyon tudnak bért emelni. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a devizahitelek is nagyon sok ember forrásait lekötik és egyáltalán nem biztos, hogy a többlet jövedelmüket fogyasztásra költik, nem pedig törlesztésre. Ezért hiába növekszik a kiskeresetűek jövedelme, a fogyasztás szinten marad. Az inflációs nyomás pedig enyhül ugyan, de azért továbbra is velünk lesz. Az élelmiszereknél az infláció enyhülése nem azt jelenti, hogy nem drágulnak a termékek, mindössze annyit tesz, hogy a korábbi évekhez képest kisebb lesz az áremelkedés üteme.

– Hogyan oszlik meg a fogyasztás csökkenés a kereskedelmi ágazatok között?

– Abban nincs különbség, hogy mindegyik vesztese volt az elmúlt időszaknak, csak a visszaesés mértékében voltak eltérések. Tavaly az élelmiszerekből is kevesebb fogyott a magas infláció miatt. Idén talán nem lesz visszaesés, mert nem volt csapadékhiány, legalábbis az év első három hónapjában, így jobbak a terméskilátások. A mérsékeltebb inflációt is figyelembe véve az élelmiszerpiac meg tud kapaszkodni a mostani szinten. Igaz, az elmúlt években 8-9 százalékkal zsugorodott ez a szegmens. Az iparcikkeknél vegyes a kép. A tartós fogyasztási cikkeknél – bútor, műszaki cikkek – az egyes időszakokban két számjegyű volt a forgalom csökkenés. Az új autó kereskedelem gyakorlatilag a válság előtti időszak felére zuhant. A kereskedelem ezen szektoraiban nagyon nehéz lesz a talpraállás. A ruházati piac nem zsugorodott olyan nagy mértékben. Ennek oka egyebek mellett az ázsiai piacok elszívó hatása, mert főleg a kisebb keresetűek szívesen éltek az olcsóbb lehetőségekkel.

– Milyen különbségek tapasztalhatók a boltfajták között?

– A kereskedelmi láncok némi lélegzethez juthatnak 2013-ban, mert megszűnt az ágazati különadó. Brüsszel rászorította a kormányt, hogy a 2010-ben bevezetett közterhet megszüntesse. Persze ne feledjük, tavaly lépett be a 27 százalékos áfa, a köznyelven csak „csipszadónak" nevezett új adónem és egyéb terhek. Ebben az évben is az örök nagy vesztesek a kis boltok lesznek. A piaci koncentráció tovább erősödött. A múlt évben az Auchan és a CBA is „bevásárolt" a Cora üzletekből, de korábban is voltak egyéb felvásárlások. A független kis bolt számára pedig teljesen mindegy, hogy hazai, vagy külföldi tulajdonú lánc a versenytársa. Tavaly meghaladta a 150 ezret az üzletek száma, de ez is 10-12 ezerrel kevesebb, mint a csúcsnak számító 2006-os adat.

Írta: Bihari Tamás
Fotó: Kertész Gábor

Vidék Magazin
Az ország magazinja

A nagy átrendeződés

KISKERESKEDELMI KÖRKÉP

A vásárlóerő csökkenésével, a fogyasztás visszaesésével és bevásárló kosaraink tartalmának átrendeződésével párhuzamosan a látványos leépüléseknek lehetünk tanúi a kiskereskedelemben – de nem minden esetben. Alábbi öszeállításunkban a kereskedőkről közlünk valós körképet.

Tesco

A magyarországi kiskereskedelmi boltok piacán 17 százalékos részesedéssel a Tesco-Global Áruházak Zrt. piacvezetőnek mondható. „A gazdasági válság ellenére a szolgáltatások bővítése és az innováció eredményeképpen, mintegy 6 százalékkal növeltük forgalmunkat, amellyel így a 2011-2012-es üzleti évben elértük a 705,2 milliárd forintos árbevételt" – tájékoztat a társaság. „A 2012-2013-as üzleti év lezárása ez év közepén várható" – teszi hozzá a vállalat. Mindenesetre elmondható, hogy hét új boltjuk megnyitásának köszönhetően a vizsgált időszakban mintegy 11 ezer négyzetméterrel bővült a cég eladótere. Az üzletlánc Magyarországon a 2011-2012-es üzleti évben 10 milliárd forinttal több, 80,5 milliárd forint adót fizetett be az államkincstárba az előző évhez képest.

A vezető pozíciót a vállalat szolgáltatásbővítéssel igyekszik megtartani, így a 2012-es üzleti év kezdetén a Vodafone Magyarország Zrt.-vel közösen elindította Tesco Mobile nevű szolgáltatását. Emellett 2013. március 21-én megkezdték az interneten keresztüli értékesítést is Magyarországon, amivel a folyamatosan változó vásárlói igényekre reflektálnak és megvalósítják a „multi-channel" kereskedési modellt. A társaság forgalmának néhány százalékos növekedését várja az internetes értékesítéstől. Annál is inkább, hiszen a brit Tesco 72 milliárd fontos forgalmából 3-4 százalékot tesz ki a webes kereskedelem. A cég tervei között szerepel az is, hogy jövő év végéig Magyarországon is elkezdi a „drive-in jellegű, begyűjtős" megoldást, amikor az interneten leadott megrendelését a vevő egy adott áruházban összekészítve átveheti.

A Tesco webáruházában megrendelt házhoz szállítás díja, a tervek szerint, ezer forint alatt marad. Ha a vevő este 23 óráig megrendeli az árut, akkor másnap egy kért kétórás időszakban lakására szállítva megkapja azt. A fizetés csak bankkártyával, illetve netbankon keresztül történhet, készpénzzel nem. Eddig az online értékesítés piacán a G-Roby, és a CBA volt jelen, hozzájuk harmadikként csatlakozott a Tesco. Egyelőre mindhárom cég csak Budapesten, és annak agglomerációjában szállít házhoz, ám a Tesco tervezi, hogy még az idén hat vidéki nagyvárosra is kiterjeszti élelmiszer webáruházának elérhetőségét.

Auchan

Az Auchan Magyarország Kft. más eszközökkel harcol a vásárlók megtartása érdekében. „Egyrészt – a kiadások mérséklése végett – áruházláncunk tovább csökkentette működési költségeit, többek között az energiaköltségek mérséklésével, a zöld pénztárak bevezetésével, az áruházak korszerűsítésével. Másrészt rendszeresen kutatjuk a vásárlói igényeket, hogy megfelelő megoldásokat kínálhassunk" – közli a kereskedelmi cég kommunikációs osztálya. „Azt tapasztaltuk, hogy nőtt az igény a kisebb kiszerelésű árucikkek iránt, ezért egyre több ilyen terméket is találhatnak polcainkon a vásárlóink, például a hústermékek, vagy akár a húsvéti csokinyuszik között" – teszik hozzá. Emellett a legolcsóbb, az úgynevezett elsőáras árucikkek helyett bevezetett „Tuti Tipp" termékeik körét bővítették, valamint a kimért termékek osztályát is kialakították, hogy jó ár-érték arányú portékával várhassák a vásárlókat. A kimért termékek osztálya egyedi megoldás a hazai kiskereskedelmi piacon és 2013 tavaszára már mind a 19 áruházban megtalálják a vásárlók. Áruházanként több száz különböző termékből vehetnek igény szerinti mennyiségben, a reggeliző pelyhektől a fűszereken át a száraztésztákig. A kimért osztályon kínált termékeket a vállalat közvetlenül a gyártóktól szerzi be.

Az Auchan sajátmárkás termékei olyan, minőségre igényes árucikkek, amelyek a takarékos vásárlók körében egyre nagyobb népszerűségnek örvendhetnek: 2009, azaz bevezetésük óta az akkori 56-ról 1718-ra nőtt a különböző sajátmárkás termékek száma. A szupermarketek diszkont árai mellett benzinkútjaikon is kedvező kínálattal, minőségi üzemanyagokkal várják a vevőiket, így az utazás költségein is takarékoskodhatnak a vásárlók. Az Auchan idén arra törekszik, hogy minél több áruháza mellett létesítsen töltőállomást is.

Spar

Az üzemanyagárak folyamatos emelkedése miatt a vásárlók egyre inkább meggondolják, mikor ülnek be autójukba. Sokan nemcsak a kedvezőbb üzemanyagárakat, hanem a lakóhelyükhöz közeli üzleteket is előnyben részesítik, hogy a bevásárláshoz egyáltalán ne legyen szükséges az autó. „Eb-

ben persze a kényelmi szempontok is közrejátszanak, sokan manapság a kisebb volumenű vásárlásokat részesítik előnyben a gépkocsis nagybevásárlásokkal szemben" – magyarázzák a vásárlói szokások változását a Spar Magyarország Kereskedelmi Kft.-nél.

Ez a vállalat is tapasztalta a vásárlóerő gyengülését, elmondásuk szerint tovább növekedett az árak szerepe a bevásárlást befolyásoló tényezők között. Ez persze felerősítette a piaci versenyt, nőtt a vásárlók megnyerését szolgáló „eladásösztönzők" jelentősége is. Az országszerte közel 400 áruházat működtető Spar története során, jelentős pozitív imázst épített fel, mindenekelőtt minőségi áruválasztékával, valamint szolgáltatásai színvonalával. „Mind az Interspar hipermarketek, mind a Spar szupermarketek lakóhely közeli, városi áruházak, mely helyzet szintén kedvez a jelenlegi bevásárlói szokásoknak. Mindezek okán, amellett hogy érezhetők az országosan észlelt és a kutatásokban is megjelenített tendenciák, 2012. évi forgalmunk – meghaladva a megelőző év értékét – kedvezően alakult, s 2013-ra is növekvő tendenciát remélünk" – teszi hozzá a vállalat.

CBA

„Időben lépett a CBA, amikor évekkel ezelőtt kiépítette háromszintű bolthálózatát, ezért is tudta a CBA Kereskedelmi Kft. megőrizni piaci pozícióit" – vélik a magyar élelmiszerláncnál. Az évek óta tartó vásárlóerő- és fogyasztáscsökkenés ellenére a franchise rendszeren alapuló vállalat az egységes CBA logó alatt működteti a jobb minőségű termékeket kínáló Príma, az úgymond normál, valamint a diszkont kategóriájú Cent üzleteket.

„A válság és a kereslet visszaesése miatt is ügyeltünk arra, hogy a Príma kategória árai se szakadjanak el a normál szegmensétől, erre késztetett bennünket a piaci szereplők közötti éles árverseny is." Jó döntésnek tartják a diszkont szegmens felé nyitást, azzal megtoldva, hogy a magyar vásárlói szokásokat figyelembe véve az átlag diszkontokhoz képest a Centekben viszonylag széles termékpalettát kínálnak. Ennek az üzletpolitikának a jegyében jelenleg négyezernél is több árucikk található ezekben a boltokban.

„Megfigyelhető, hogy egyre inkább »akció érzékenyek« a vásárlók, az akciós időszakokban a kedvezményes termékek forgalma érzékelhetően növekszik" – hangsúlyozzák. „Ma már gyakori látvány ilyenkor, hogy a vásárlók akciós újsággal a kezükben járják az üzleteket. Ezt felismerve igyekszünk teljes »menüsorokat« összeállítani, vagyis törekszünk arra, hogy lehetőleg minden termékkörből legyen valamilyen árucikk az akciós ajánlatban. A lakosság ugyanis egyre inkább igyekszik az élelmiszervásárlásokon is megtakarítani."

Úgy vélik, új szolgáltatásokkal lehet fenntartani a forgalmat, így ahol megoldható volt, bevezették a grill ételek készítését, a nagyobb üzletekben pedig pékségek működnek. „A túlélésben alapvető a különleges kínálat is, mint a tengeri hal pultok, vagy a vinotékák, a kézműves termékek megjelenése" – teszik hozzá. Az is érdekes jelenség, hogy a mennyiségi forgalom csökkenésével egyidejűleg, a tömeg pékáruk mellett például egyre keresettebbek a minőségi termékek. Beindult az internetes értékesítés is, ahol már napi termékeket is lehet vásárolni. A CBA félezer saját márkás terméket is piacra dobott, s folyamatosan felülvizsgálják palettájukat.

Úgy tapasztalják, a válság óta a lakosság egyre inkább tudatosan vásárol, és nem vesz többet a szükségesnél. A válság előtt a kilós kenyér volt a sláger a pékáruk között, ma már a félkilós, sőt, a 40 dekás kiszerelést keresik az emberek. Inkább gyakrabban indulnak a boltba, mint hogy kidobják a megmaradt száraz kenyeret. Míg a vidéki, kisebb alapterületű üzletek forgalma az elmúlt időszakban éves szinten 10-15 százalékkal is visszaesett, addig nagyjából az onnan eltűnő kereslet a CBA lakóhely közeli, 400-500 négyzetméter alapterületű szupermarketjeiben tűnik föl.

Fotó: Benkő Imre

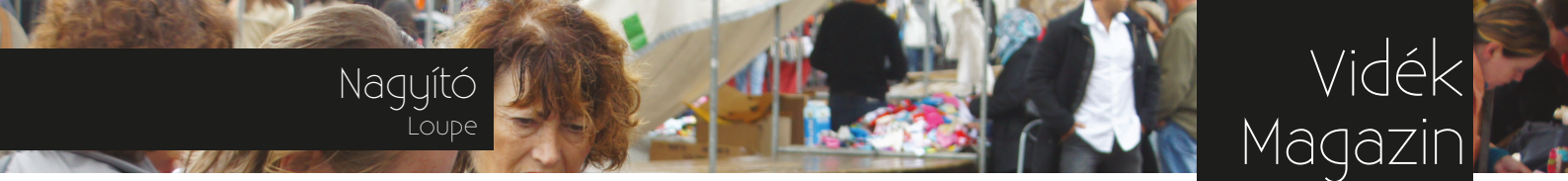

Eltűnt a Saturn és az Elektro World

A műszaki nagyáruházak köréből 2012-ben eltűnt a Saturn, helyét a Media Markt üzletek vették át. Németh Csongor, a Media Markt magyarországi ügyvezető igazgatója a lépést azzal indokolja, hogy a gazdasági környezet adta kihívások az eddiginél is megfontoltabb, racionálisabb stratégiát és döntéseket követelnek meg. A Saturn és a Media Markt elektronikai áruházlánc a német Metro-csoporthoz tartozik, azokat a Media Markt Saturn Holding fogja össze. A vállalat 1997-ben lépett be a magyar piacra, ekkor 21 áruházat üzemeltetett, melyekből 16 Media Markt és 5 Saturn volt. Az Electro World szintén eltűnt a magyar piacról, ügyében csődbűncselekmény miatt nyomoznak. A vállalat soha nem volt nyereséges, 2010-es forgalma alig érte el a 10 milliárd forintot, ekkor 1,2 milliárdos veszteséggel zárta az évet. Az üzleteivel hangsúlyosabban a nyugati országrészben jelenlévő Euronics pozíciója ugyanakkor fentiek következtében javult a műszaki áruházak magyarországi pacán. Piaci információk szerint országszerte 116 Euronics logóval ellátott üzlet működik.

Coop

A CBA Kereskedelmi Kft. üzleteinek száma 2012. év végével megcsappant, mintegy 200 bolt pártolt át a Co-op Hungary Zrt. üzletei közé. A Palóc Nagykereskedelmi, a CBA-Piliscsoport Kft.-k, illetve a Pólus Coop Zrt. a kiválást a pénzügyi letét bevezetésével indokolta, a CBA ugyanis anyagi biztosítékrendszert vezetett be szállítói érdekében. Idén aztán a Palóc Nagykereskedelmi Kft. visszaigazolt a CBA-hoz. Az új partnerek csatlakozásával azonban a Coop előretört, így már – a Tesco után – a második helyet foglalja el a forgalmi toplistán. Annál is inkább, mert 2012 novemberében a régi Match és Profi áruházak egy részét is megvásárolta. Ennek eredményeképpen további 62 Match és Profi bolt került a Coop csoport tagvállalatainak tulajdonába. A boltok megvásárlását a csoport egyrészt saját erőből, másrészt kereskedelmi banki hitelekből finanszírozta.

„Azt gondolom, hogy a 2012-es év nagyon mozgalmas volt a Co-op Hungary Zrt. életében, hiszen a gazdaság nagy kihívásokat tartogatott a számunkra. Ennek ellenére a Coop csoport és annak zászlóshajója, a Coop üzletlánc sikeres évet zárt" – mondja Murányi László, a társaság vezérigazgatója. „Piaci részesedésünket megőrizve, márkaértékünk tovább növekedett. Mindemellett forgalmunk is bővült, így tisztességes, eredményes évet zártunk" – teszi hozzá. A Coop csoport számára nem csak üzleti eredményük hozott sikert 2012-ben „Az év franchise rendszere" elismerésben részesültek, valamint a Coop üzletlánc Business Superbrands díjat kapott.

Lidl

Növekedésbe, bővülésbe kezdett a Lidl Magyarország Kereskedelmi Bt. is. Jelenleg mintegy 134 üzletük van Magyarországon. Három év alatt 15 milliárd forinttal nőtt a tárgyi eszköz állomány, aminek értéke 123 milliárd forint volt 2011-ben.

„A Lidl Magyarország Kereskedelmi Bt. mintegy tíz éve van jelen a magyar piacon. Folyamatos bővülés mellett 2011-es forgalma meghaladta a 186 milliárd forintot. Piaci részesedése megközelíti a 6 százalékot, amellyel már a hetedik a rangsorban" – tájékoztat a társaság. A Lidl azon kevesek közé tartozik, akik pozitív (3,2 milliárd forintos) üzemi eredménnyel gazdálkodtak. A sorban a kamat és nyereségadó-ráfordítások levonása előtti eredmény (EBIT) és a kamatok, adózás és értékcsökkenési leírás előtti eredmény (EBITDA, 8 milliárd forintos) mutatók alapján egyaránt az első helyet fogalja el. Adózott eredménye (mínusz 3,7 milliárd forint) alapján is harmadik a rangsorban.

Aldi

Az Aldi bolthálózat mondható a legkisebbnek a felsoroltak közül, a rendelkezésre álló 2011-es adatok alapján a magyarországi élelmiszer kiskereskedelmi piacnak csupán 1,7 százalékát fedi le. Ez mintegy 57 milliárd forint éves forgalmat jelent, amivel a bolthálózatok listáján a 11. helyet foglalják el. Boltjaik száma mintegy 80. Terjeszkedési terveik között a főváros és a megyeszékhelyek szerepelnek. Évente újabb 10-10 boltnyitást terveznek, így 2014 végére hálózatuk 110 egységgel is rendelkezhet.

Az Aldi hálózat Magyarországon még a piacépítés, a terjeszkedés fázisában van, így bár piaci részesedése szerény, ám az elmúlt években növekedett, miközben a piaci szereplőknél általában stagnálás volt tapasztalható. Az elmúlt három év alatt 60 százalékkal növelte árbevételét, ami részben új üzletek nyitásából, részben a meglévő boltok forgalmának fokozatos bővüléséből származik. Bár az eredményesség fokozatosan javult az elmúlt években, még a 2011-es üzleti évben is veszteséges volt a cég, mintegy 7 milliárd forinttal. Bár az anyagi jellegű ráfordítások megközelítik az árbevételt, ennél gyengébb mutatót csak az időközben hazánkból kivonult Cora produkált.

Barkácsáruházak jelene és jövője

A vásárlóerő csökkenését a barkácsszektor is megsínyli. A Magyarországon 2008-ban elkezdődött, azóta folyamatos gazdasági válságban a Bricostore már feladta: a vállalat 2013 márciusától végleg kivonult a magyar piacról, mert a vezetőség nem számít tartós fogyasztói fellendülésre. A megszűnt cég három üresen maradt áruházát hamarosan az OBI tölti fel portékájával. A jelenleg 25 üzlettel rendelkező OBI Hungary Retail Kft. a fóti, budakalászi és soroksári Bricostore üzemeltetését veszi majd át. Emellett a hálózat nemrég Győrben új, több ezer négyzetméteres áruházat nyitott.

A másik nagy német barkácslánc, a Praktiker azonban másképp igazodik a gazdaság által kínált, új helyzethez. „Piacszerzési lehetőséget teremt a vállalatunk számára új koncepciónk, amellyel kis (1000-1500 négyzetméter) alapterületű áruházak nyitását célozzuk meg, mert úgy hisszük, bizonyos régiókban van még potenciális vásárlóerő. Célunk az, hogy elérjük ezeket a vásárlókat, s hatékony kommunikációval felhívjuk figyelmüket a jó ár-érték aránnyal rendelkező árucikkekre" – fejti ki Karl-Heinz Keth, a Praktiker Magyarország Kft. ügyvezető igazgatója.

A cég által – 2012 decemberében, valamint 2013 januárjában Sátoraljaújhelyen és Komáromban – nyitott kisáruházak jól példázzák ezt az új koncepciót. A két új mini áruházzal a vállalat célja, hogy a helyi vásárlói igényeket azonnal kiszolgálja. Emellett a Praktiker Magyarország Kft. külön hangsúlyt fektet a vevői megrendelések teljesítésére is, a mini áruházakban is elérhetővé téve a szolgáltatásaik teljes skáláját. Az új stratégia bevezetését Karl-Heinz Keth a kereslet visszaesésével indokolja. „Akár Európát, akár azon belül a Közép-Kelet-Európa régiót és Magyarországot nézzük, nem mondhatjuk, hogy a válságból kilábaltunk. Ennek ellenére sok jel mutat arra, hogy a mélyponton túl van a kereskedelem, és ha nagyon kis lépésekben is, de 2013-ban a stabilizáció mellett némi javulásra számíthatunk."

A vállalat újragondolta üzletegységeit, értékesítési stratégiája nagyban változott az elmúlt időszakban. Ennek keretében felújította és átrendezte 19 nagy alapterületű áruházát, ezzel egy időben 15 százalékkal csökkentette polcainak számát és kínálatát. Célja az, hogy több teret, jobb átláthatóságot biztosítson vásárlói számára, a polcok helyett úgynevezett palettás kihelyezést részesítve előnyben. „A Praktiker szerint 2013-ban a 370 milliárd forintosra becsült hazai barkácspiac zuhanása lassulni fog vagy megáll, és esetleg tovább tisztul a piac a külső gazdasági környezet hatásai miatt" – véli az ügyvezető igazgató.

A Baumax Zrt. már nem áll ilyen pozitívan a 2013-as év elé, elmondásuk szerint további vásárlóerő csökkenésre számítanak, bár azzal a vállalat is egyetért, hogy valamivel jobb lesz, mint 2012-ben. „Ez a csökkenés gyengébben fog jelentkezni, mint tavaly" – vélik. „A bevételcsökkenést mi belső és új intézkedésekből származó forrásokból igyekszünk majd enyhíteni, mivel úgy látjuk, hogy a vásárlóerő növekedése továbbra sem várható 2013-ban" – teszik hozzá. A Baumax Zrt. nettó árbevétele 2-3 százalékkal csökkent 2012-ben, így a vállalat sem tudott szembemenni az országos tendenciával. A barkácsszektorban egyébként is hatványozottan érződik a visszaesés, mert az építőipar, a lakásfelújítások és kertépítő projektek gyakorlatilag évek óta állni látszanak.

Vidék Magazin összeállítás

A Poli-Farbe növekedni tudott

„A festékpiac évente 6-8 százalékkal csökken, ez a bakrácsáruházak és hipermarketek forgalmán is nyomon követhető, ennek ellenére a Poli-Farbe Kft. növekedni tudott, valamint több termékkel is piacra lép a nagy áruházláncokban is" – mondja Szabó Antal, a Poli-Farbe Kft. ügyvezető igazgatója. A vállalat sikerességét a számok is nagyon jól tükrözik: 2011-ben 6,9 milliárd forintos bevétele után 2012-ben 7,3 milliárd forint árbevételt ért el és üzemi eredménye is nőtt. „A festék szektor 70 százalékát három nagyvállalat adja, ám a Poli-Farbe – közülük egyedüliként – magyar tulajdonban van, és gyártó cég is egyben" – közli Szabó Antal.

A bócsai központú cég még 2011 őszén hozta lére a Pannon Festék Hálózatot a közös fellépés, egységes kommunikáció és a vásárlók megnyerése érdekében. A hálózathoz 94 vállalat 121 üzlete csatlakozott, 600 ember munkahelyét megőrizve, biztosítva a lépéssel. 2013-ban további 15-20 üzlet bevonását tervezik. „Úgy gondolom jó úton haladunk, hiszen a hálózatunkhoz csatlakozó kisvállalatok forgalmuk növekedéséről számoltak be" – mondja Szabó Antal. Hozzáteszi: „Emellett büszkén jelentem be, hogy a Poli-Farbe Kft. üzemi eredménye 351 millió forintra emelkedett, a 2011-es 278 millió forintról. Mindehhez csaknem 37 ezer tonna terméket állítottunk elő a hazai, román és szlovák piacra."

A Poli-Farbe mintegy félmilliárd forintos forgalommal jelen van a hőszigetelésanyag-gyártás piacán is, ásványgyapot hőszigetelő rendszerük 2012-ben Magyar Termék Nagydíjat kapott. A cég stratégiai célul tűzte ki, hogy komplex rendszerét 24 órán belüli házhoz szállítással kiegészítve, még inkább megerősítse pozícióját az építőiparban.

A növekedést látva (uniós támogatásokat igénybe véve) a cég telephelyfejlesztésbe kezdett Bács-Kiskun megyei székhelyén. A 195 millió forintos beruházás keretében egy új, környezetbarát gyártócsarnok megépítése kezdődött el Bócsán, illetve 308 millió forintból egy innovatív pigmentpaszta gyártósort is beüzemelnek majd.

Vidék Magazin
Az ország magazinja

„Észre kell venni a jót is…”

A „profán” sajtó általában akkor foglalkozik kiemelten egyházi ügyekkel, amikor ünnepek, vagy változások ideje van. Most két apropóját is lehet említeni a beszélgetésnek: húsvét és új egyházfő. És akkor még nem is említettem, hogy akivel beszélgetünk, Paskai László bíborost, nyugalmazott (kiérdemesült) esztergom-budapesti érseket 35 éve, 1978 áprilisában szentelték püspökké.

– Pápaválasztás…

– XVI. Benedek pápa, más néven Joseph Ratzinger, életkorára – jelenleg 86 éves –, illetve egészségi állapotára tekintettel mondott le a pápai szolgálatról. Közelebbről nem ismertem őt. Német származású teológiai tanár volt, nagyon tehetséges, szellemiekben kiváló ember. Müncheni érsek lett elég korán és bíboros, ekkor hívták meg a Hittani Kongregáció prefektusának és mintegy 20 éven keresztül ezt a feladatot látta el. Abban az esztendőben, amikor II. János Pál pápa meghalt, a konklávé aránylag elég hamar, a negyedik szavazati körben megválasztotta Ratzingert pápának, aki akkor a XVI. Benedek nevet vette fel. Egész pápai működésében megmutatkozott szellemi, teológus adottsága. Megjelent tőle két enciklika, amelyek a maguk világosságában, helyzetfelismerésében tudtak útmutatást, tartalmat adni a jelenkornak. (Első enciklikáját, amely a Deus caritas est – Az Isten szeretet címet viseli, 2006. január 25-én mutatták be a Vatikánban. Második, Spe salvi kezdetű enciklikáját – „Spe salvi facti sumus” – Reményre vagyunk megváltva – 2007. november 30-án írta alá, és még aznap nyilvánosságra hozták – a szerk.) Ugyancsak pápasága idején, de magánemberként adott ki egy háromkötetes könyvet, A názáreti Jézus címmel. Ebben a Jézus életével kapcsolatos sajátos eseményeket elemezte és adott rájuk választ a mai régészeti, illetve történelmi kutatások szerint. A magam részéről egy kiemelkedő személynek tartom, aki ugyanakkor az egyházi életre rányomta a maga bélyegét, éppen ezzel a teológiai beállítottságával, nagy tudásával.

INTERJÚ PASKAI LÁSZLÓ BÍBOROSSAL, NYUGALMAZOTT (KIÉRDEMESÜLT) ESZTERGOM-BUDAPESTI ÉRSEKKEL

– XVI. Benedek a harmadik egyházfő, aki önként mondott le V. Celesztin és XII. Gergely után. Tehát régóta nem történt ilyen, hogy pápa lemondjon. Ráadásul ő meg is tartja a pápai címét, hivatalos megszólítása most már: Őszentsége XVI. Benedek, emeritus pápa (vagyis nyugalmazott pápa) lett. Milyen új helyzetet hozott ez az egyház számára?

– Hadd mondjam el a következőt, amiről nem szoktunk beszélni. Régebbi időkben, általában véve egy-egy beosztás életfogytig tartó beosztás volt. Ugyanúgy, mint a családi életben az édesapa, édesanya megmarad édesapának és édesanyának, akkor is, ha beteg, ha őt kell gondozni. A hivatalnokok is nagyon sok területen megmaradtak így a régi időben. Az egyházban szokás volt az, hogy a püspök, a plébános életfogytiglan tölti be feladatát. Inkább annak érdekében történtek intézkedések, hogy ha nem tudja ellátni azt, hogyan történik meg a pótlása, helyettesítése. Ötven évvel ezelőtt volt a II. Vatikáni Zsinat, amely új szemléletet hozott. Mégpedig azt, hogy nem a kapott szolgálatnak a jellegét, hanem annak a teljesítését kell tekinteni. Vagyis, ha nem tudja valaki teljesíteni a szolgálatot, akkor át kell, hogy vegye tőle valaki más. Így született az a rendelkezés, hogy a püspökök, plébánosok 75 éves korukban nyújtsák be a lemondásukat. Azt hogy ezt elfogadja-e vagy sem a felelős szerv, egy másik kérdés. A szemléletváltozás azonban megtörtént, melynek a lényege az, hogy a szolgálat teljesítése hogyan történik. Én a magam részéről így tekintem XVI. Benedek lemondását. Mindketten gyengült korúak vagyunk, tudom magamról is, hogy azért 86 éves korban már a fizikai erő is gyöngül, nála is gyöngült. Ha pedig valaki figyelemmel kíséri, hogy egy pápának milyen feladatai vannak reggeltől estig, minden nap – nincsen szabadnap –, akkor átlátja, hogy ezt a strapát egy idős ember már nehezen bírja, illetve nem bírja. Ide tartozik a kérdés, hogy vajon mi a tisztességesebb beállítottság? Az, hogy ha valaki nem tökéletesen próbálja végezni azt, amit éppen el bír végezni, vagy átadja másnak, aki teljes erőből tudja végezni a feladatot. Én ezt az utóbbit látom, és ebből a szempontból többeknek a véleménye is az volt, hogy XVI. Benedek pápa részéről ez egy bátor lépés volt.

– A kommentátorok szerint történelmet írt a katolikus egyház azzal, hogy nem európai pápát választott a konklávé: az argentin Jorge Mario Bergoglio lett a 266. pápa, aki elsőként választotta a Ferenc nevet. Buenos Aires 76 éves jezsuita érseke mindvégig szerepelt az esélyesek között – ahogy Erdő Péter bíboros is –, bár nem az elsők között. Megválasztása azt jelezheti, hogy az egyház nagyobb súlyt helyez az Európán kívüli világra, ahol immár a katolikusok többsége, csak Latin-Amerikában 42 százalékuk él. Még az új pápa, I. Ferenc megválasztása előtt úgy gondoltam, nem kell feltétlenül európainak lennie az új pápának. Az amerikai elnökválasztás kapcsán is külön üzenete volt egy színesbőrű elnöknek…

– Ezt a gondolatot sokan előveszik, hogy a katolikusok lélekszámnak megfelelően hol vannak többen. De van egy másik szempont is: lényegében véve a katolikus egyháznak a történelmi múltja Európában van. Hadd mondjam azt, hogy római katolikusoknak neveznek bennünket. Azért, mert Róma a kiindulópont, Szent Péter és Szent Pál Rómában halt vértanúhalált, a liturgia is ott alakult ki. Minden részletezés nélkül, ezt is figyelembe kell venni. Figyelembe kell venni továbbá, hogy van egyfajta történelmi tradíció. Értékszemlélet is hozzátartozik az élethez, nem csak a létszám. Egy pillanatig sem akarok határt húzni itt, de a kereszténység azért mindenféleképpen Európához kapcsolódik, és Európán belül is az olaszokhoz. A másik kérdés, hogy milyen nemzetiségű legyen? Az utóbbi időben olaszok voltak, de nem mindig volt ez így, akadt például afrikai pápa is régebben, a kezdeti századokban. A pápaválasztásnál – feltételezésem szerint is – nem ez jut előtérbe, hogy melyik földrészről kellene választani, vagy melyik földrészt becsüljük meg azzal, hogy onnét jön a pápa, hanem az alkalmasság. Azt választják, aki a legjobban meg tud felelni annak a feladatnak, ami a pápai szolgálathoz kapcsolódik. Az emberek mondhatnak véleményt, de nem ők választanak, hanem a bíborosok. A bíborosok körében sem az a legfontosabb szempont, hogy a pápa melyik világrészről jön. Van ilyen szempont is természetesen, beszélgethetnek arról, hogy például milyen jó volna, ha innen vagy onnan választanának pápát. A katolikus beállítottságot figyelembe véve azonban azt nyugodtan kijelenthetem, hogy mindegy, hogy általában véve kit választanak meg. Az egyház tagjai részéről, bíborosok, püspökök, papok, hívek részéről a tisztelet és az engedelmesség egyformán meglesz annak, akit megválasztanak, mindegy, hogy milyen nemzetiségű és milyen földrészről jön. Így van ez I. Ferenc pápával is, aki amellett, hogy argentin, olasz származású.

– Kíváncsi lennék, mit gondol arról, hogy az általános elvárásokon, teendőkön túl, az új pápának vajon milyen új kihívásokkal kell majd szembenéznie, amik az egyházat érintik. Mik azok az „extra" újdonságok, ebben a modern, új világban, amire az egyházfők hol kevésbé, hol jobban

reagáltak? Arról nem beszélve, hogy milyen adottságokkal kell rendelkeznie egy ilyen egyházfőnek?

– Ami az adottságokat illeti, lényegében véve itt is érvényes az, hogy olyan adottságokkal rendelkezzék, melyek egy vezető számára szükségesek. Ezek között pedig a legfontosabb, hogy gyorsan tudjon egy helyzetet felismerni, megérteni, gyorsan tudjon kapcsolatokat meglátni. Nem kínlódni kell valamin és fölötte spekulálni, hanem gyorsan tudja a megoldást is megtalálni. II. János Pál pápa feljegyezte magáról azt, hogy fiatalabb korában nagyon gyorsan tudta a helyzeteket felismerni, kapcsolatokat létrehozni, gyorsan tudott dönteni, ez tulajdonképpen minden vezetőhöz hozzátartozik. Az egy másik dolog, hogy mivel tölti meg ezt az adottságot. Egy vezető embernél kell, hogy legyen egy eszmei tartalom, amit például XVI. Benedek meghirdetett: az új evangelizáció. Az evangélium hirdetése az egyháznak alapvető küldetése, amelyet teljesítenie kell. Ha a kihívások területéről nézzük, a szekularizáció adja azt a kihívást, amely az evangélium hirdetésének a szükségességét emeli ki. Mégpedig egy olyan megfogalmazásban, amely a mai ember gondolkodásához el tud jutni. A gondolkodásmódokban van különbözőség, mert amikor a kereszténység elindult, egyfajta gondolkodásmód volt, ami az akkori római-görög kereszténység gondolkodásmódjaként szerepelt, az általános, de a műveltebb embereknél is. Változások közben is történtek. Nagy változás volt, amikor betört Európába Arisztotelész filozófiája, éppen az arabokon keresztül, amikor az arabok Spanyolországot megszállták, és megtalálták azt, hogy a kereszténység megfogalmazásához milyen segítséget tud nyújtani Arisztotelésznek a gondolkodásmódja. Aquinói Szent Tamás rendszere, tanítása tulajdonképpen erre épült fel. Azóta több mint egy évezred telt el, és annak a tanúi vagyunk, hogy gondolkodásmód egy emberöltő alatt megváltozik, sőt többször is, amiben nagy szerepet játszik a technika, és a technikával kapcsolatban a számítógépek használata és annak különböző formái. Ha így teszi fel a kérdést, hogy mi a feladat, akkor a válasz az evangélium, az új evangélium hirdetése. Nem az evangélium új, hanem a hirdetés módja változott meg, úgy, hogy az megfeleljen a mai gondolkodásmódnak. Ezen a területen XVI. Benedek a maga szellemi adottságával igen sokat tudott mutatni. Ez egy alapvető feladat, természetes, hogy más problémák is vannak. Lényeges szempont, hogy az alapvető evangéliumi értékeknek a teljességét meg tudja tartani az egyház. Ebben mindig volt támadás, hangoztatták, hogy egyik részt, másik részt, harmadik részt változtatni kellene, ki kellene hagyni, hangzatos szavakkal „modernizálni" kellene, „haladónak kell lenni, nem pedig elmaradottnak és maradinak", ezek ismerős kifejezések. Ezek mögött azonban az húzódik meg, hogy a keresztény ember hitbeli és erkölcsi magatartásából kellene valamit változtatni. Az egyháznak az a feladata, hogy amilyen küldetést kapott Jézus Krisztustól, azt hűségesen tudja hirdetni. Haladó gondolkodás alatt láthatjuk, hogy a nácizmus, kommunizmus is hova vezetett, mert attól, hogy valaminek címzetes, hangzatos beállítottságot adnak, még nem jelenti azt, hogy az igazságot is tartalmazza. Az egyház ezért arra törekszik, hogy az alapvető emberi, szellemi, er-

kölcsi értékeket meg tudja védeni, megtartani és tudja ezeket továbbadni az elkövetkező generációnak is.

– Mikor szólította meg Krisztus?

– Nem tudnék időpontot mondani, egész kisgyerek koromtól fogva velem együtt nőtt.

– Mikor döntött úgy, hogy egyházi pályára lép?

– Ez már régóta bennem volt, csak arról kellett döntenem, hogy milyen formában. Az érettségi után dőlt el, hogy a ferencesekhez jelentkeztem.

– Szent Ferencet érzi magához közel, illetve ezt a szellemiséget?

– Igen, oda tartozom. Más kérdés az, hogy 1950 után jött a feloszlatás, és hirtelen az utcán találtuk magunkat. Amikor Mindszenty nem írta alá a megállapodást az állammal, megindult a gőzhenger a katolikus egyházzal szemben. Ennek egyik formája volt az iskolák államosítása, másik formája Mindszenty letartóztatása és elítélése, harmadik formája a szerzetesrendek megszüntetése. Ez úgy történt, hogy éjszaka megjelentek, feltették az embereket egy teherautóra, és másik kolostorba vitték őket. Én akkor éppen Gyöngyösön voltam, mint teológus. Az elöljárók úgy döntöttek, hogy bennünket, növendékeket hazaengednek. Akkor már tudtuk, hogy mi is történik, már jöttek a hírek. Gyöngyösön 90 rendtagot zsúfoltak össze élelem és gondoskodás nélkül. Amit az állam akkor látott, az az volt, hogy ezt nyugodtan megtehetik, mert a nép részéről nem történik semmiféle lázadás. Illetve Hatvanban volt egy, amit levertek, és lecsukták az illetőket. Amikor utcára kerültem, elindult egy tárgyalás arról, hogy a papnövendékek az egyházmegyék keretébe kerülhessenek. Így kerültem a Nagyváradi Egyházmegye magyarországi részének a keretébe, a központi szemináriumba. Ott fejeztem be a teológiát, és így történt meg márciusban bizonytalan körülmények között a minél előbbi papszentelés. Ezt minél előbb meg kellett tartani, pedig márciusban nem szokták. Két évvel később pedig még a volt szerzetes növendékeknek is el kellett hagyniuk a szemináriumot. Így történt a feloszlatás, így kerültem vissza Szegedre, a püspökségre. Szegeden először a püspöki hivatalban voltam, utána a papnevelő intézetben tanár, különböző beosztásban, majd onnan kerültem Budapestre a központi szemináriumba és lettem tanár és elöljáró.

– Arra soha nem gondolt, hogy rendházban éljen?

– Erre nem volt lehetőség, mert elő volt írva, hogy hány személy lehetett egy rendházban, és az is, hogy hány növendéket vehetnek fel. Akkor csak két-két rendház maradhatott meg azoknak, akik működhettek. A ferenceseknél harmadik volt Pasarét, aminek a megszüntetéséről ugyan volt szó, de mindvégig megmaradt. Akkoriban nem lehetett válogatni, a létszám meg volt határozva arra vonatkozóan, hogy hányan maradhattak egy közösségben.

– Ennyire veszélyesnek tartotta a hatalom a szerzetesrendeket?

– Igen.

– Mi történt később? Hogy működtek a nemzetközi kapcsolatok azokban az időkben?

– Külföldre menni csak 1974 után volt lehetséges Rómába két növendéknek, amikor a részleges megállapodás létrejött a Vatikánnal. Ez azt jelentette, hogy egy sor kérdést összegyűjtöttek, de megmondták, hogy van sorrendiség, például először ezt a hármat oldjuk meg. Időbe telt, mire az állam a kezdeti beállítottságán változtatni tudott, s lassan ugyan, nemcsak egyházi területen, kezdett egyre szabadabbá válni.

– Hogyan érte a felkérés az egyházvezetői posztra?

– A püspöki nevezés nem pályázati úton működik, az embereket az illetékesek keresik, kontrollálják, információkat szereznek, és ennek alapján ők választanak, döntenek. Így volt ez abban az időben is, amikor a nuncius járta az országot, tárgyalt a megfelelő államhatóságokkal és kereste a megfelelő személyeket. Azt, hogy miért épp rám esett a választás, megmondani nem tudom, de ilyen formában jött a kinevezés. Először Veszprémben, aztán Kalocsán, végül Esztergomban. Nehéz idők voltak ezek, szót kelett érteni az akkori állami hatóságokkal, akiknek negatív beállítottsága volt a vallással szemben, titoktartással, templomba járással kapcsolatban. A rendszerváltozás után már egy új jellegű feladat volt ez. A szétvert egyházi intézményeket kellett újjáformálni, -szervezni. Korábban elvették az intézményeinket és ezek vagyonát, egy egyesület sem maradhatott meg. Tehát ennek az újjáépítése volt a rendszerváltás után a legalapvetőbb feladat minden egyes egyházmegyében, amely nem volt könnyű, mert majdnem olyan volt, mint a semmire felépíteni egy jövőt.

– Az akkori egyeztetések, tárgyalások során mennyire érezte az állam rugalmasságát?

Névjegy

Az idén 86 éves Paskai László Szegeden született, 1927. május 8-án. Szegeden a piaristáknál tanult, 1945-ben érettségizett. Belépett a Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett ferences rendtartományba, ahol 1949-ben tett fogadalmat. Rendi neve: Pacifik. Filozófiai és teológiai tanulmányait Gyöngyösön kezdte, a rend szétszórása után a Budapesti Hittudományi Akadémián tanult. 1952-ben szerzett teológiai doktori címet. Pappá 1951. március 3-án szentelték. 1952-78 között püspöki szertartó Szegeden, filozófiai tanár, prefektus, spirituális, a Központi Papnevelő Intézet rektora. 1978. április 5-én szentelték püspökké. 1979. március 31-étől 1982. április 5-ig veszprémi megyés püspök, ezt követően 1987. március 3-ig kalocsai koadjutor érsek. 1986 júliusától 1990 szeptemberéig a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke. 1987. március 3-ától esztergomi, az egyházmegyék átszervezése folytán 1993-tól esztergom-budapesti érsek, Magyarország primása. 1988. június 28-án a pápa bíborosi rangra emelte. Paskai László 75. életévét elérve benyújtotta lemondását, amit II. János Pál pápa elfogadott. 2003. január 11-éig a főegyházmegye adminisztrátora volt, jelenleg Esztergomban él.

– Mivel többféle állami rész volt, az előző rendszerben megvolt egy kitaposott út, lehetett tudni, mi az amit egyáltalán megengednek, például hol lehet hitoktatni, ki lehet valahol plébános, tehát ismertek voltak ezek a korlátok. A következő időkben pedig megvolt a szabadság, de a beállítottság nem mindig volt éppen kedvező. Évekkel ezelőtt történt, hogy amit megszavaztak az egyháznak anyagiakban, azt nem kaptuk meg. Szolgálatom alatt azonban nagyon sok jót is tapasztaltam, és a jó szándék eredménye volt, hogy azért elég sok mindent sikerült újjáépíteni.

– Elégedett azzal kapcsolatban, amit ennek kapcsán sikerült elérni?

– Erre nehéz választ adni, az ember mindig maximalista, de azon nem gondolkodom, hogy mit lehetett volna, vagy mit nem. Igyekeztem.

– Mi a véleménye papok és képviselők, politika és egyház viszonyáról?

– A katolikus egyházban álláspont az, hogy a pap ne legyen képviselő, a politikai életbe így ne kapcsolódjon be. A háború előtti időkben volt képviselő pap is, vagy amikor jött a választási időszak, a plébános összegyűjtött néhány embert, akiknek a szavazása nem lett volna éppen kedvező, vagy akik zavarták volna a szavazás menetét. A katolikus egyház jelenlegi álláspontja ebben mutatkozik meg: a pap legyen pap, legyen mindenkié, és a hívek közt legyenek olyanok, akik hitüknek és meggyőződésüknek megfelelő pártban politikai munkát a közösség javára hasznosan tudnak végezni. Ezt a feladatot a hívek nagyon szépen el tudják látni.

– Általánosságban hogyan értékeli a mai magyarországi közállapotokat?

– Általánosságban erről nagyon nehéz beszélni, a valóság ennél árnyaltabb. Azt, hogy probléma van, mindenki érzi. Eladósodott az ország, ez a teher mindenkit érint és nagyon sok a szegény ember. A kapitalizmus előre haladt. Társadalmilag az erkölcsi értékek nagyon lesüllyedtek, a mostani beállítottságra az a jellemző, hogy csak a pénz, csak a pénz érvényesülése számít, és az erkölcsi értékek háttérbe szorulnak. Általánosságban véve, tehát nagyon nehéz beszélni minderről, de észre kell venni a jót is. Mert van jó is.

Írta: Tóth László Levente | *Fotó:* Koncz György

“It is worth seeing the bright side…”

Cardinal László Paskai, Archbishop Emeritus of Esztergom-Budapest

The cardinal electors of the Vatican made history electing the first non-European pope. Argentinian Jorge Mario Bergoglio is the 266th pope, and the first to choose Francis as his regnal name. We asked the retired Archbishop about His Holiness, and his long ecclesiastic career.

Turning 86 this year, the same age as Joseph Ratzinger, the retired archbishop understands first hand why Pope Benedict XVI felt compelled to resign from the demanding office of Pontifex Maximus. Bergoglio, the 76 year-old Jesuit archbishop of Buenos Aires had always been one of the possible candidates. His election signals that the Church is shifting attention from Europe to South America, where 42 percent of Christians live. A former Franciscan monk before the dissolution of the monastic orders in Hungary, Cardinal Paskai had an eventful early career. As a bishop, he had to come to terms with the negative attitude of the authorities towards religious affairs and churchgoers. After the changes, he had to face a very different challenge: restructuring the remnants of catholic institutions, repossessing confiscated property, building the network of episcopates from the ground up again. In the dire communist days, at least one knew the ropes – the boundaries that should not be trespassed, the limitations of who and where could teach the Gospel or be ordained as a priest. Since 1989, there has been more freedom but just as much uncertainty. Parliament had passed a bill on financing the Church, then the next government would freeze the budget. All the same, the cardinal experienced enough goodwill that helped rebuild the Church.

As to current affairs, László Paskai deeply feels for his fellow Hungarians who have to make ends meet and live through hard times. National debt and the downside of capitalism are a burden on every family. Low morale, the overbearing priority of material wealth and money shunt moral values. Despite all the hardship, though, it is worth seeing the bright side. There are good things around.

László Paskai

Born on 8 May 1927 in Szeged. Graduated from a Piarist secondary school in 1945, then joined a Franciscan order, taking his monastic profession in 1949 by the name of Pacifik. Studied philosophy and theology in Gyöngyös, then, following the dissolution of the order, he was transferred to the Budapest Academy of Theology. He was ordained to priesthood on 3 March 1951 and received his title of doctor of theology the following year. Between 1952 and 1978 he was going through the ranks as master of ceremony in the Episcopate of Szeged, teacher of philosophy, prefect, spiritual, and the rector of the Central Seminary Institute. Following his episcopal ordination on 5 April 1978, he was appointed the Bishop of Veszprém County through 1982, then promoted as Coadjutor Archbishop of Kalocsa until March 1987. While presiding over the Hungarian Catholic Episcopal Conference between July 1986 and September 1990, he was appointed Archbishop of Esztergom (Archbishop of Esztergom-Budapest as of 1993) and Primate of Hungary. He was created cardinal by Pope John Paul II on 28 June 1988. He resigned at the age of 75, but remained the administrator of the archdiocese until 11 January 2003. He lives in Esztergom.

Magyar alkotmányok

Nemzetközi vihart is kavart a Magyar Országgyűlés március 11-i kétharmados döntése, az „Alaptörvény" negyedik módosítása. A legnagyobb felháborodást az Alkotmánybíróság (AB) elleni újabb támadás, a hajléktalanok kriminalizálása, a végző diplomások „röghöz kötése" keltette. Sokan vélik úgy, hogy a módosítással Magyarországon megszűnt az alkotmányosság. Az alábbiakban közöljük az alkotmány negyedik módosításának legfontosabb részeit.

- **Család.** *Alaptörvénybe iktatták, hogy családot a (férfi-nő közötti) házasság és a szülő-gyerek viszony jelent. Az AB a családvédelmi törvény vizsgálatakor, decemberben ezt a korlátozást indokolatlanul szűk körűnek ítélte.*
- **Az elnök jogköre.** *Rögzítették, hogy alkotmánymódosítások esetében az államfő csak eljárási szabálytalanságra hivatkozva kérhet felülvizsgálatot az AB-től, tartalmi kifogást nem emelhet.*
- **A pártállami múlt.** *Alkotmányos szintre emelkedtek a diktatúra működtetőinek jogkorlátozásáról szóló szabályok.*
- **Egyházak státusza.** *Az Alaptörvénybe került, hogy csak az Országgyűlés ismerhet el egy vallási közösséget egyházként, és csak kétharmados döntéssel. Ezt az AB február végén alkotmányellenesnek találta, az egyházak szabályokon alapuló, a bíróságok által felügyelt elismerési folyamatát nevezve kívánatosnak.*
- **A média kampányszabályozása.** *A kampányszabályozás közszolgálati médiára vonatkozó részét a választási eljárási törvény vizsgálatakor az AB idén januárban megsemmisítette. Ennek ellenére alkotmányos rendelkezés lett, hogy kampányidőszakban a pártok csak a közszolgálati médiában hirdethetnek. Új szabály, hogy politikai reklámért a média nem kérhet pénzt, így nem valószínű, hogy a kereskedelmi tévék, rádiók és lapok ingyen közlik a pártok reklámjait. A kormányzati hirdetésekre ugyanakkor a korlátozás nem vonatkozik, ami a kampányban felboríthatja az erőviszonyokat.*
- **Gyűlöletbeszéd.** *Az Alaptörvény kiegészült a gyűlöletbeszéd tilalmával. Tilos lesz a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek, s a magyar nemzet megsértése is. Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítás szabadságának korábbi, hasonló korlátozásait mindig alkotmányellenesnek találta.*
- **Egyetemi autonómia, röghöz kötés.** *A kormány ellenőrzése alá került az egyetemek, főiskolák gazdálkodása, vagyis a korábban az Alaptörvény által garantált autonómiájuk egy fontos részét elveszítették. Alkotmányos védelmet kapott a felsőoktatási hallgatók röghöz kötésének lehetősége is: az államilag finanszírozott képzésben szerzett diplomáért cserébe meghatározott ideig itthon kell dolgozni, korábban az AB ezt a szabályt is megsemmisítette.*
- **Hajléktalanok kitiltása.** *Az AB korábban az emberi méltóságot sértőnek találta, ezért megsemmisítette a hajléktalanok kitiltását lehetővé tévő törvényi rendelkezéseket. A módosítás visszaadta a lehetőséget az államnak és az önkormányzatoknak, elég lesz a közrend, a közbiztonság vagy a közegészség érdekére hivatkozni. Az államnak „törekednie kell" a hajléktalanok elszállásolására.*
- **Nemzetiségek.** *A nemzetiségek elismerését mostantól valami furcsa okból kétharmados törvényben kell szabályozni, az ország területén való honosság és a nemzetiséghez tartozók száma alapján.*
- **Házőrség.** *Az Alaptörvénybe került, hogy a házelnök az általa irányított országgyűlési őrségre támaszkodva fegyelmi és rendészeti jogkört gyakorol a képviselők felett. A képviselők munkáját eddig csak az alkotmány szabályai korlátozták.*
- **Alkotmánybíróság jogköre – alkotmánymódosítás.** *A módosítás nyomán az Országgyűlés bárhogy módosíthatja az Alaptörvényt, azt az Alkotmánybíróság tartalmi szempontból nem vizsgálhatja. Így elvileg a jövőben az alkotmányos alapjogokat sértő, és a nemzetközi jogba ütköző rendelkezéseket is az Alaptörvénybe lehet emelni.*
- **Alkotmánybíróság jogköre – indítványhoz kötöttség.** *Az AB vizsgálatát kezdeményezheti a főbíró és a legfőbb ügyész is. A testület mostantól csak azt vizsgálhatja, ami az elé terjesztett indítványban szerepel, vagy ahhoz szorosan kapcsolódik.*
- **Bíróságok, peráthelyezés.** *Az Alaptörvény része lett a bíróságok igazgatási struktúrájának leírása, a szervezet csúcsán álló Országos Bírói Hivatallal. A módosítás azt is rögzítette, hogy az OBH elnöke pereket helyezhet át egyik bíróságról a másikra.*
- **Az Alkotmánybíróság jogköre – közpénzügyi törvények.** *Bekerült az Alaptörvénybe, hogy nevesített különadót kell szedni, ha például az Alkotmánybíróság vagy az EU luxemburgi bírósága döntése miatt felmerülő fizetési kötelezettségre a költségvetés céltartaléka nem elegendő. Az AB hatáskörének korlátozását jelenti, hogy a testület akkor sem vizsgálhatja majd a közpénzeket érintő törvényeket, ha elfogadásuk óta az államadósság a teljes hazai össztermék fele alá csökkent. Ez a korábbi hatáskörszűkítés időbeni kiterjesztését jelenti.*
- **Az Alkotmánybíróság jogköre – korábbi határozatok.** *Azok az alkotmánybírósági döntések, melyek az Alaptörvény 2011. január 1-i hatálybalépése előtt születtek, a módosítás értelmében hatályukat vesztik, bár a joghatásuk megmarad (az általuk megsemmisített törvények nem válnak újra hatályossá). Erre a hivatalos indoklás szerint azért van szükség, hogy amikor az Alkotmánybíróság jogszabályok alkotmányosságát vizsgálja, az esetjog elvét követő, a döntéseire precedensként tekintő testületet ne kössék az előző alkotmány idején született határozatok és indoklásuk. A módosítás ellenzői szerint viszont arról van szó, hogy a kormánykoalíció szabad kezet akar adni a lojális embereivel felduzzasztott AB-nak, hogy az elé kerülő fontos kérdésekben eltérhessen a korábbi, erősen alapjogvédő szemléletű doktrinától. A váltás szerintük az elmúlt 22 év alkotmányos kultúrájával történő szakítást jelenti.*

Fotó: Koncz György

Elveszett alkotmány

DR. KOLLÁTH GYÖRGY ALKOTMÁNYJOGÁSZ, ÜGYVÉD

– Jogászok és más értelmiségiek a jogállam, az alkotmányosság végéről beszélnek. Megalapozottak ezek a vélemények, mert az Országgyűlés kétharmaddal bármikor módosíthatja az alkotmányt, vagy „Alaptörvényt"?

– A demokratikus jogállam fő sajátossága a hatalommegosztás, s az által a fékek és ellensúlyok rendszere, vele pedig a túlhatalom, az önkény, a zsarnokság elutasítása. Lényege az alkotmányos szervek és intézmények folytonos, kölcsönös, jóhiszemű együttműködése. Ez Magyarország önként vállalt uniós jogállami minimuma, a demokratikus alkotmányok sűrítménye is. Európa demokráciáiban rendre az írott és a tényleges jog – a de jure és a de facto – egybe esik. Magyarországon mindez Makó-Jeruzsálem viszonyába került. A honi bonapartizmus hadban áll az alapértékekkel, a honi és uniós intézményekkel: háborúzik, ahelyett, hogy értően kormányozna. A 2/3, mint arányszám csupán a minősített többségű döntés formai feltétele volna. Nem jelenthetne abszolút hatalmat, nem eredményezhetne 3/3-os, sőt 4/3-os döntéseket, melyekből 6-9-12 évre van kizárva az ellenzéki 1/3.

– A negyedik módosítás 22 ponton avatkozik be a szövegbe. Melyek azok a pontok, amelyek már valóban a jogállamiság és az alkotmányosság kereteit feszegetik? (Olyan bírálatok is elhangzottak, hogy megnyirbálták az emberi és állampolgári jogokat. Lásd például a hajléktalanok kriminalizálását, a diplomások „röghöz kötését".)

– A paternalista lekezelés és megítélés a hazai alapjogokat is lerontja, alkalmi engedménnyé süllyeszti. Fő baj kétféle van: A) a napi pártos politikai érdekek szerinti erőszakos barkácsolás az elvben stabil, évtizedekre szóló kódexen: így készül(t) katonásan a Nemzeti Együttműködés Rendszerének „szolgálati szabályzata". Ami benne még uniós és honi alkotmányos fundamentum, az lassan elfér egy söralátéten. B) Valóban, a polgár nem jogot, hanem hideget-meleget kap a nyakába, a tehetetlen politika retorziójaként. A hajléktalan ember méltósága megsérthető, még ha semmi rosszat nem is tett, csak élni akar. A hallgató nem egyenjogú és mellérendelt, szabad szerződést köt későbbi munkáltatójával, hanem állami kényszerhelyzetbe kerül: a neki szóló foglalkoztatási és fizetési biztosítékok nélkül. A vallásos ember – ha nem a hatalom kénye-kedve szerint hisz – hitelvi közösségét lefokozva, kitagadva láthatja. A szabad véleménynyilvánítás, a közbeszéd és bírálat joga kalodába kerül, hogyha politikus-közszereplő sértve vagy csak találva érzi magát. Mindez nem

az erő, hanem a demokratikus elkötelezettség és a szolgálat hiányának a jele.

– Egyes szakértők szerint nem csak az Alkotmánybíróság, de Áder János jogköre is csorbulni fog, például nem küldheti előzetes normakontrollra az „Alaptörvény" módosításait?

– A válaszban két idősík volna. Egy: az Alaptörvény 2013. március 11-i módosításáig adott jogi helyzet, melyben jól és rosszul értelmezhető az államfő alkotmányossági vétójának joga. Formális válasz: nem tehet semmit. Érdemi, valós közjogi felelet: ő az utolsó cserkész, lépjen közbe, megteheti, muszáj, elvárható tőle. Csakhogy, a parlamenti elfogadás után 1 nappal az elnök külföldön kiállt azért a törvény-módosításért, aminek sorsáról majd neki 5 napon belül kell döntenie. Másnap este televíziós „kiáltványában" magyarázta meg, hogy miért engedi el a vitatott módosítást. Ízlésről, tetszésről, alkotmányos kötelezettségről beszél indoklásában. Ámde, a köztársaság (?) elnöke elvben semleges, kiegyensúlyozó, alkotmányos válságot feloldó hatalmi ág, autonóm személyiség. Különben nem tudná kifejezni a nemzet egységét, sem őrködni az államszervezet demokratikus működése felett. A jogász-elnök szerepfelfogása, alkotmány-értelmezése sajnos megbicsaklott. Kettő: a legújabb szigorítás ront és szűkít, még tovább megy, a kérdés válasza tehát igen. Zsigerből bizalmatlan a „rendszer" ugyanezen elnök iránt. Középerős közjogi eszközei javától megfosztva ő is szurkolóvá válik. Rászámoltak, állva marad? Miért kell félni a jogi próbától ennyire, ha jónak tartják a kezük munkáját? Nem a diktatúra volt az, mely rettegve utálta el a kontroll legkisebb formáját is? Emlékezzünk: mi vagyunk a párt(ban) önmagunk ellenzéke is – mondták 25-30 éve. Ide jutunk vissza? Még kormánypárti érdek is volna az államfői vétó, mert igazolná a külső szövetségeseinknek: mégis csak van itt hatalmi ellensúly. Gyermekded hozzáállás, ha a dac erősebb, mint a tiszta fej, az elemi józanság.

– Hogyan látja az alkotmányjogász, mennyire lett egységesebb, vagy éppen áttekinthetetlenebb az „Alaptörvény" a módosításokkal, illetve az átmenetinek nevezett szövegek beépítésével?

– Az Alaptörvény az Orbán-rendszer – jognak látszó – politikai krédója, terméke: ebbéli minőségében markánsabb és kifejezőbb. Minden más tekintetben cáfolata a modern demokráciák élő, fejlődő közjogának. Hamisan jeleníti meg az alkotmányok klasszikus funkcióit. Ideológiát és vallási meggyőződést erőltet a polgáraira. Kormányfői erőfölényt képez az összes népfelségből képződő intézmény felett. Átfesti az ország múltját és zsákutcába tereli annak jövőjét. Nem a negyedik volt az utolsó módosítása, mivel bármikor megint belenyúlhatnak napi igény szerint. Ha így tiszteli az Alaptörvényt a megalkotója, hogyan akceptálja az, aki sehogy se volt részese a megalkotásának, és kárvallottjának véli magát most is. Ezen Alaptörvény kihordási-avulási idejét én pár évi időben mérném.

– Hogyan hat egy alkotmány általában is egy ország jogrendjére, a jogbiztonságra és mennyiben felel meg ennek az „Alaptörvény", illetve szakmailag milyen színvonalú a szöveg együttes?

– 22 év alatt, főleg az Alkotmánybíróság nívós munkája révén összeállt egy olyan közjogi kincs, ami bár egy tollvonással kidobható, de meg nem tagadható, és elvi alapon nem jöhet helyébe jobb, másik. Az Alaptörvény-Alkotmány a jogi piramis csúcsa. Igazodási pont volna jogilag és morálisan is a teljes állami normarendszer számára. Nem az. Az alsóbb szintű jogi masszát, a rendeleteket nem igazították az Alaptörvényhez. Egyre kevésbé van összhang az Alaptörvény és a kötelező uniós jog terén. Jogbiztonságról nem beszélhetünk. Sőt, évezredes jogelv is ment a süllyesztőbe. Igaz: a törvény nem tudása nem mentesít, ám ez a fikció is megdől, ha novemberben hoznak megszorító regulát márciusi visszahatállyal. Egy jogállam nem machiavellista: nem hozhat „igazságosság" címén jogsértő, alkotmányellenes szabályokat. Szörnyű baj mindehhez, hogy senki semmiféle felelősséget nem visel még a legbántóbb jogalkotási hibáért sem.

– Ha egy következő kormányzat, vagy akár ugyanez mégis elégedetlen ezzel a jelenlegi szöveggel, érdemes-e ezt toldozni-foltozni, vagy inkább egy újat kellene alkotni?

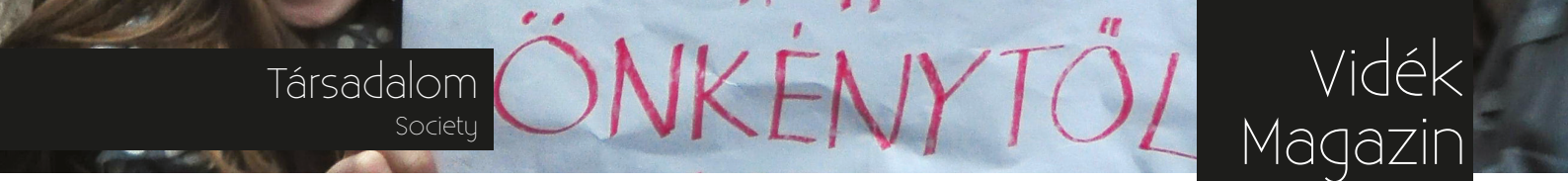

– Példa: ha elénk tesznek egy tál bűzös masszát, melynek a tetején úszik 20 hajszál, megesszük? Nem! És ha kivesznek belőle 10-et, akkor már finom? Dehogyis. Jómagam – magánemberként, 12 pontban – kimunkáltam a demokratikus jogállami helyreállítás tennivalóit. Ezzel az alaptörvénnyel képtelenség boldogulni, ám eredményes 2014. évi választások nyomán van miből és hogyan újra gondolni alkotmányos viszonyainkat. A tanulságok levonásával, felelősséggel, okos csapatmunkával, kreatív módokkal, uniós demokráciák példáival, a III. Köztársaság pozitívumai felhasználásával még a választási év végéig elkészíthető egy olyan szakmai anyag, amelynek országgyűlési eldöntését a nép is megerősíti. Nehéz lesz, persze: körülbelül olyan, mint Erős Pistát a tubusba visszagyömöszölni. Megcsináljuk.

Írta: Bihari Tamás

„Nem mondanám, hogy Magyarország elveszett…”

DR. HALMAI GÁBOR EGYETEMI TANÁR, ALKOTMÁNYJOGÁSZ

– Az Alaptörvény negyedik módosítása kapcsán mi az, amit a legkritikusabbnak tart?

– A legproblematikusabb az egész, ahogy van. Üzenete, hogy megpróbálja megszüntetni a különbséget az alkotmányos és a „rendes” politika között. Sok baja volt az elmúlt 22 évnek, de egyik vívmánya azért mégiscsak az volt, hogy szétválasztódott a kormány hivatalos politikája és az alkotmányos politika. Amikor a kormány valamit meg akart tenni, de azt alkotmányosan nem lehetett, visszavonult. Prüszköltek, nem tetszett nekik, de visszakoztak. Már az is gond, hogy meghatározták: bizonyos kérdésekben nem lehet az Alkotmánybírósághoz menni, mert azok gazdaságiak. Kérdezem, ha holnap mindenkitől elveszik a magántulajdonát – nem gondolom, hogy elveszik – akkor az Alkotmánybíróság nem mondhatja azt, hogy ezt nem lehet megcsinálni? Mostantól nincsen olyan rendszer, ami megkülönböztetné egymástól az alkotmányos és a nem alkotmányos szabályt. A kettő összefolyik. A módosítással a törvényhozók olyan torzszüleményeket állítottak elő, mint hogy a hontalanokkal kapcsolatos szabályozásra joga van a parlamentnek meg az önkormányzatoknak. Ha egy külföldinek magyarázom, hogy az alkotmány írja elő, a hajléktalanokkal hogyan kell „bánni”, a hasát fogja a nevetéstől. Említhetem azt is, hogy „röghöz kötik” az egyetemi hallgatókat. Nem talál még egy alkotmányt a világban, ahol ilyen szabályok vannak. És nálunk sem lenne, nem is került be a 2011-es Alkotmányba sem ilyesmi. Most is csak azért, mert az Alkotmánybíróság többek között ebben a két kérdésben – másokban is – azt mondta, hogy nem. Nem véletlen, hogy éppen ezeket a kérdéseket – említhetem az egyházakat is – emelték be az Alkotmányba, mert az ezekre vonatkozó szabályokról hozott az Alkotmánybíróság elmarasztaló döntést. Ha másokról hozott volna, most azok is bekerültek volna. Ez a legnagyobb baj. Rajtunk kívül olyan rendszer sincs a világban, ahol egy bírósági adminisztratív vezető azt mondhatná, hogy „oda viszem az ügyet, ahová én akarom”. A jogállam első számú joga, hogy mindenkinek joga van ahhoz a bíróhoz, amit neki a törvény ír elő, nem pedig egy adminisztratív vezető.

– A módosítást sok kritika éri, belföldről és külföldről egyaránt…

– A módosítás valaminek a befejezése, ami elég régen elkezdődött. A miniszterelnök a szavazás előtt reagált Sólyom László véleményére. Orbán Viktor beszéde egyfajta „öszödi beszédnek” tekinthető, de úgy gondolom, ő elég nyíltan gondolkodik erről. Mostani beszéde a kötcsei beszédnek a beteljesülése, mondhatni triumfál ebben a beszédben. Tehát megtörtént az, amit ők 2009-től kezdve terveztek: kiépítettek egy olyan alkotmányos rendszert, amelyben a parlamentnek – és ne feledjük, hogy ez a parlament most kétharmados kormánytöbbségre épül – semmiféle korlátja nincs. És különösen nincs alkotmányozói korlátja. Az végeztetett itt be

– és Orbán Viktor ezt is megfogalmazta, ha hinni lehet a tudósításoknak –, hogy a törvényhozó, az alkotmánymódosító és az alkotmányozó hatalom véglegesen eggyé vált. Mindegyik ugyanaz az egy hatalom: a kétharmados kormánytöbbség. Nincs alkotmányos korlátja a törvényhozásnak ettől kezdve, bármilyen törvényt lehet hozni, azt nem kell az Alkotmányhoz mérni. Ez a legfontosabb üzenete a negyedik módosításnak. Bármit, amit az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek ítél, másnap be lehet tenni az alkotmányba, semmissé lehet tenni egy újabb alkotmánymódosítással. És ennek – ez is egyike az új elemeknek – immáron nincs semmilyen kontrollja. Alkotmánymódosítást akkor sem lehet felülvizsgálni, ha holnap azt határozná el ez az alkotmányozó kétharmados többség, hogy visszaállítja a királyságot, a rákosista diktatúrát. Nyilván nem állítja vissza, a példával csak azt akarom kifejezni, hogy elveszett az alkotmányvédelemnek az az intézménye, ami az elmúlt 22 évben létezett. Ma nincs ilyen intézmény a magyar alkotmányos rendszerben.

– Az Egyesült Királyságban nincs Alkotmánybíróság...

– Ez kétségtelenül komolyan veendő ellenérv. A napokban tartottam előadást itt az Egyesült Államokban – ahol jelenleg élek –, egy jogi karon. Az előadáson valaki Magyarországról beszélve – nyilván minden politikai indíték nélkül – azt kérdezte, nem arról van-e szó, hogy itt egy új alkotmányos rendszer épült ki. Nem arról van-e szó, hogy a korlátlan parlamenti szuverenitásra épülő, brit rendszer cserélte fel azt a korlátozott parlamentarizmust, ami 1989 óta Magyarországon létezett? Aminek az volt a lényege, hogy fékek és ellensúlyok voltak beépítve a törvényhozó hatalom korlátozására. Tehát az a rendszer nem engedte meg azt, hogy a törvényhozó hatalom két választás között azt tehessen, amit akar. Erre én ott azt mondtam és most is azt tudom válaszolni, hogy az angol parlamentarizmus egy létező rendszer. Nagyon sokat változott ez a korlátlan parlamenti szuverenitás az elmúlt évtizedekben. Ma már az angolok sem mondják, amit régen emlegettek, hogy a parlament bármit megtehet, kivéve, hogy férfiből nőt csinál és fordítva. Ma már az angol parlamentnek is sok korlátja van, például létrehoztak néhány éve egy Legfelső Bíróságot, ami ott korábban sosem volt. És Anglia becikkelyezte az Európai Emberi Jogi Egyezményt, egy az egyben átvette angol joggá a szövegét. Tehát kívülről is korlátozták a parlamenti szuverenitást, egy transznacionális intézmény irányában, de belülről is, például különböző fékek beépítésével. Ettől függetlenül, senki nem mondta Magyarországon 2010 óta, hogy itt egy váltás történt, és egy új alkotmányos rendszer épült ki. Sőt: ennek éppen az ellenkezőjét mondták. Az 1989-es Alkotmány – amelynek rengeteg szövegezési problémája volt, mert nagyon gyorsan született – nem tartalmazta a hatalommegosztás elvét. Ezt az Alkotmánybíróság dolgozta ki azoknak a döntéseknek a kapcsán, melyek még a 90-es évek elején a köztársasági elnök hatásköréről szóltak. A hatalommegosztás elve ugyanakkor egy angol típusú berendezkedésre értelemszerűen nem úgy igaz, ahogy egy kontinentális európai berendezkedésre. Ott nem az a hatalommegosztás érvényesül, mint ami Németországban.

– Mire gondol?

– Németországban – úgy, mint Magyarországon, és a magyar alkotmányos berendezkedésnek azért Németország volt a fő modellje – nagyon erős alkotmánybíráskodás kezdett el kialakulni a törvény szerint és a gyakorlatban is. De még egyszer mondom: senki nem fejtegette, hogy holnaptól áttérünk egy másik rendszerre. Annak az lenne a következetes megvalósítása, hogy megszüntetjük az Alkotmánybíróságot és valóban kialakítunk egy egészen más rendszert. Nem építünk tovább a hatalommegosztásnak arra a rendszerére, ami a kontinensen „divatos". Ezzel szemben a 2011-es Alkotmány – szemben a 89-essel – már tartalmazza a hatalommegosztás elvét, és egy olyan passzust is, hogy az alkotmány minden más jogszabály fölött áll. Az angol rendszerre ez sem jellemző. Az nem tesz különbséget alkotmányos és nem alkotmányos szabályok között abban az értelemben, hogy mindennek meg kéne felelnie az alkotmánynak. Hiszen nincs is egy olyan testület, amely ezt a megfelelést ellenőrizni tudná. Tehát mintha valóban elmentünk volna egy angol típusú rendszer felé, anélkül, hogy ezt bárki mondta volna, akár az alkotmány szövegében, akár egyébként. Egyetlen ember volt, aki ezt egy Magyar Nemzetben megjelentetett cikkében pedzegette: Pokol Béla, aki akkor még nem volt alkotmánybíró. Az alkotmányozás során, valamikor 2011 közepén azt fejtegette, hogy át kéne térni erre az angol rendszerre, sőt hozzátette: szerinte már a 89-es Alkotmány is egy ilyen rendszert készített elő. Ezért nem volt benne a hatalommegosztás elve, az Alkotmánybíróság változtatta ezt egy korlátozott parlamentáris rendszerré. Ehhez képest a 2011-es Alkotmány beiktatta a hatalommegosztást és megtartotta azokat az intézményeket, amelyek voltak. Igaz, egyrészt telerakta azokat kormányhoz lojális emberekkel, megváltoztatva a jelölési rendszert, másrészt elvette a hatásköreinek jelentős részét.

– Ki lehet építeni Magyarország egy angol típusú rendszert?

– Ami miatt azt gondolom, hogy Magyarország nem tud kiépíteni ilyet, az a fentieknél fontosabb, konkrétan a politikai és az alkotmányos kultúrának a nagyon-nagy különbsége. Anglia ezt a rendszert több száz éve gyakorolja. Ott kialakult egy olyan alkotmányos kultúra, amelyben valóban arról van szó, hogy aki megnyeri a választásokat – a választási rendszer alapján ez a két nagy párt egyike lehet, ezek egyedül is kormányt tudnak alakítani – gyakorlatilag majdnem azt csinál a két választás között, amit akar. De pontosan tudja, hogy a következő választás után, ha elveszíti azt, nem szeretne olyan helyzetbe kerülni, amilyenbe ő sem hozná az ellenzékét, amikor kormányon van. Tehát magyarul az a politikai kultúra nem egy rablókultúra. Ott nem arról van szó, hogy használjuk ki a négy évünket mindenre, amit csak tudunk és lehetőleg még „betonozzuk is be" magunkat egy következő négy

évre. Hiszen Angliában nem is lehet bebetonoznia magát a kormánynak. Nincs mód arra, hogy ha a választást elveszítik, megtartsák a kormányhatalmat úgy, hogy minden pozíció a kezükben van, és mondjuk megtiltják adótörvényeknek a megváltoztatását az új kormány számára. Magyarországon az elmúlt két évtized sajnos nem volt elegendő ahhoz, hogy egy olyan politikai kultúra alakuljon ki, amiben egy ilyen rendszer működni tud. Angliában tud. Angliában a BBC formálisan a kormány felügyelete alatt áll. Egyetlen kormánynak sem jutott még eszébe, hogy a BBC függetlenségét megkérdőjelezze, mert abban a pillanatban megbukik az a kormány. Tehát a politikai kultúrához hozzátartozik az, hogy hiába lenne elvileg joga egy miniszternek beavatkozni a BBC működésébe, eszébe sem jut. Mert nem így működik a rendszer. Magyarországon tudjuk, mi a helyzet a közmédiával, részben még a kereskedelmi médiával is nagyon komoly függetlenségi problémák vannak. Magyarországon tehát egy ilyen rendszer nem működik, de még egyszer mondom: senki sem mondta, hogy ezt a rendszert akarják bevezetni, Orbán Viktor sem.

– Ma Magyarországon a közmédia és piaci okok miatt a kereskedelmi média sem független, nem hogy parlamentáris demokrácia, hanem lassan már ország sincs. Elképzelhető, hogy okafogyottá válik az Alkotmánybíróság működése? Vagy inkább az a valószínűbb, hogy külföldről mégis hatást tudnak gyakorolni a kormányra?

– Ez két különböző kérdés. Ami az Alkotmánybíróságot illeti, észre kell venni, hogy itt többszörösen be van biztosítva a rendszer. Tehát nem csak arról van szó, hogy elvették a hatásköreit és most egy újabbat vettek el tőle, ami eddig kevés figyelmet kapott: az alkotmánymódosítások tartalmi felülbírálatának a jogát. Nem volt persze kizárt, hogy ezt a negyedik módosítást felülvizsgálhatja, de csak akkor tehette volna, ha kérik tőle. Ezt a törvény elfogadása után, de még kihirdetése előtt egyvalaki tehette volna meg: a köztársasági elnök. Nem tette. Amikor újabb alkotmánybírót választanak, megint a kormánypárt jelöltje lesz, tehát az alkotmánybírósági többség a kormánypárttal lojális lesz. Nem lehet azonban tudni, hogy egy alkotmánybíró – ha mégannyira lojális is, amikor megválasztják – nem kezd-e szuverén módon gondolkodni, amikor részese lesz egy olyan testületnek, ahol ez a szuverenitás belül egy fontos érték. Ki gondolt 2010-ben arra, hogy Stumpf István, az első Orbán kormány kancelláriaminisztere – akit azt gondolom, hogy természetesen politikai okokból tettek ebbe a testületbe –, a legharcosabban ellenzője lesz a nagyobb kormánypárt alkotmányos ámokfutásának? Stumpf István legutóbbi hónapokban írt véleményeiben a legradikálisabban ellenzi mindazt, amit ez a párt csinál. Tehát én nem lennék pesszimista, hogy holnaptól felejtsük el az Alkotmánybíróságot, szerintem ez kiszámíthatatlan dolog. A másik kérdés, a külső környezet szintén kiszámíthatatlan. Úgy tűnik, valami most megmozdult az Európai Unión és az Európa Tanácson belül, mintha most egy kicsit indulatosabbak lennének. Igaz, volt már ilyen. Amikor 2011-ben az Alkotmány készült, szintén nagyon kritikus vélemények születtek a Velencei Bizottság és az Európai Unió különböző testületei részéről is, aztán ez egy picit lecsengett. Akkor a kormány inkább formális kérdésekben engedett, nem jelentősekben. Például megengedték, hogy a Bírói Tanács, amely bírákból áll, mondja meg, milyen ügyekben lehet egy ügyet áthelyezni egy másik bíróságra, de hát valójában megtartotta a bírói hivatal vezetője azt a jogot, amire már utaltam, hogy ezek közül azt az ügyet helyezi át, amelyiket akarja. Tehát van is korlát meg nincs is. Lehet, hogy bizonyos engedmények lesznek most is, lesz egy meghátrálás, de nem gondolom, hogy jelentős. Én ugyanakkor azért nem gondolnám azt, hogy Magyarország elveszett, sem belülről, sem kívülről. Orbán Viktor sem lesz örök életében kormányfő, még az sem biztos, hogy mindig a nagyobbik kormánypárt vezetője lesz. Nem biztos, hogy Kim Ir Szen babérjaira tud törni, hogy élete végéig szeretett vezér lesz. Lehet, egy idő után a párton belül is rájönnek arra, hogy jobb lenne váltani. Nem lehet kizárni ezeket a dolgokat.

– Ezek szerint nem tart attól, hogy kialakul egy olyan hatalmi struktúra, amely az elkövetkező harminc évben meghatározza az életünket? Amelyben hatalomittasan, akarnok módon, a „tegyük meg, ha megtehetjük" jelszóval „rabolnak, fosztogatnak"?

– A jelenlegi helyzet, azt gondolom, hogy sok szempontból rosszabb már nem nagyon lehet, tehát ami most van, az nagyon rossz. Én részben nem értek hozzá, részben nincsenek is róla információim, hogy a gazdasági helyzet milyen, de azt gondolom, ez a döntő. Azzal az illúzióval sajnos már le kellett számolnom, hogy a magyar választópolgárok tömegesen ki fognak menni az utcára, védendő az

LÁTOGASSON EL A WWW.ECATALOG.HU DIGITÁLIS KIADVÁNY ADATBÁZIS OLDALÁRA!
eCatalog

Alkotmánybíróságot. Eddig sem tették. De ki fognak menni, ha úgy látják, hogy ez a rendszer nem teljesíti azt, amit ígért nekik. Hogy azután a nyolc év után, aminek elég sok negatív gazdasági hatása volt, valaki azt ígérte nekik, hogy ez elmúlik és majd utolérjük Ausztriát, sőt el is hagyjuk, ha jól emlékszem a szövegezésre. Ha észreveszik az emberek, hogy a különbség inkább nő, egy idő után emiatt fog megnőni az elégedetlenség és akkor már kimennek az utcára és ennek a kormánynak vége lesz. Hogy mi jön utána, az egy nagy kérdés, mert nem látszik, hogy lenne egy valóban ütőképes ellenzék, amely magától is győzni tudna. A jelenlegi kormány persze saját magát is meg tudja verni, ahogy az előző kormányzati berendezkedés is egy idő után saját magát kezdte el ütni-verni, és ehhez még csak külső segítség sem nagyon kellett. Abban biztos vagyok, hogy nincs harminc év ebben a rendszerben. Lehet, hogy egy ciklus még benne van, sajnos elképzelhető, de ez sem bizonyos. Ha pedig a jelenlegi hatalom ezt a ciklust sem tudja „megfogni", akkor minden, amit kiépítettek ebben az alkotmányos rendszerben, nagyon ellenük fordul. Ők ellenzékben nagyon kevés dologba fognak tudni beleszólni. Szerintem nem is gondolták végig ezt.

Írta: Tóth László Levente

No Cause for Celebration

Though said to be set in granite, Hungary's "Fundamental Law", formerly known as the Constitution, is being tampered and chipped away yet again – Parliament passed the fourth amendment in two years on 11 March with two-third majority. This time the small print further curtails the Constitutional Court, castigates and criminalises the homeless, and binds university graduates to Hungary with an arbitrary contract. Hear the voices raised in defence of democracy.

Constitution Lost – Dr. György Kolláth, constitutional solicitor, lawyer

It's a Napoleonic war against fundamental values, national and European institutions: expert governance is traded in for senseless belligerence. The "Fundamental Law" is the political credo of the Orbán regime, in quasi legal disguise. Seemingly concerned and considerate, it is in fact the very antithesis of modern democracy and its ever-evolving sovereignty. The figurehead of the Prime Minister is placed above all institutions that represent people's sovereignty. The fourth was surely not the last amendment – another motion was announced in Parliament just before going to press – as parliamentary majority allows them to fidget with the law on a daily basis.
22 years of hard, meticulous work by the Constitutional Court yielded a body of law that serves as an undeniable basis for legal stability – it can be thrown out of the window now with a single stroke, but cannot be replaced. The Fundamental Law, or Constitution, should be the tip of a nation's legal pyramid, a point of reference for all moral and legal considerations. Now it isn't. Both the mass of legislation and European law are in grave discord with the Fundamental Law. There is no legal security. A millennia of legal principles went down the drain overnight. In my free time, I compiled an action plan in twelve points, outlining how the democratic state can be restored after this legal mayhem. The Fundamental Law is a nonsense, impossible to improve. However, should the 2014 elections bring favourable results, there is a way to reshuffle and restore constitutional law in Hungary. Learning from the mistakes, thinking and working responsibly and creatively in unison, drawing on positive examples from EU states, and relying on the achievements of the Third Republic (democratic Hungary after the socialist regime), we can come up with a viable legal system by the end of 2014, which needs a referendum to instigate and put in practice.

"I wouldn't go as far as saying that Hungary is lost…" –Dr. Gábor Halmai, professor of law, constitutional solicitor

The fourth amendment is problematic as it is. What do you make of the fact that motions declined by the Constitutional Court eventually got sanctioned by Parliament as amendments? That is the major problem. Government has two-third majority in Parliament, checks and balances are off kilter. The message of the fourth amendment: whatever the Constitutional Court declines as unconstitutional can be sanctioned as an amendment the next day, no bars hold. Take the English Parliament, for example, whose power is precisely balanced from within the assembly with various checks and balances, and from outside, turning it into a transnational institution. The UK model would be impossible to introduce in Hungary, we are so far detached from that sort of political and constitutional heritage. A world apart, really. The first past the post election system means that the winner takes all, government is virtually free to use the power that comes with the high office for four years. All the same, the powers that be always show enormous self-restraint, because, if they lose the next election, they don't want to be manhandled as the underdog for their tough stand when in government. Call it political etiquette or consensus or fair play – as opposed to roguery and rough play. No one in that political circus thinks of those four years in power as the time to pilfer and plunder, let alone as the opportune moment to cement one's supremacy for yet another term. Now is a tipping point for the government of Hungary: should they fail to get reelected, all the land-mines that they planted in the Fundamental Law and its subsequent amendments will backfire and blow up in their face. Forced into opposition, they would have to make do with radically reduced political influence. I don't think they consider this as an option.

Magyarország és/vagy Európa

AZ ORSZÁG TITKA

Jelenleg Magyarország leszakadóban van. Mind a gazdasági, mind pedig a társadalmi mutatók alapján az európai államok utolérik, megelőzik az országot. De hogyan éli meg ezt a társadalom? Hol van most Magyarország? Egyre keletebben? A Tárki nem csak megpróbált válaszolni a kérdésekre, hanem feltérképezte azt is, mi vezetett a jelenlegi helyzethez. Ám azt még a társadalomkutatók se tudják, hogy mi lehet ennek az országnak a titka.

A gyermek, akinek mindenki anyja-apja akar lenni, elveszett. A sok szülői tanácskozás és vita között valahol félresiklik az élete. A viták hasznosak, de sok esetben elvonják a figyelmet magáról a lényegről, így az lassan mellékes lesz, miközben mindenki a vita eredményére összpontosít. Már nem az a fontos, milyen gyerek legyen abból a gyerekből, hanem hogy ki legyen maga a gondviselő…

A Magyarország gondviselésén való civódás körülbelül az ezredforduló óta tart a Tárki Társadalomkutatási Intézet Társadalmi Riport 2012 című elemzése szerint. Körülbelül ekkortól alakult ki ugyanis az a politikai struktúra, amelyben minden politikai erő előbbre sorolta a hatalom megszerzését a nemzet érdekeinek képviseleténél. Ez gyakorlatilag annyit jelentett, hogy az ország érdekei helyett a kormányzás előnyeire összpontosítottak és arra, hogy ezeket az előnyöket minél tovább megtarthassák.

Egyáltalán: szerencsés válságnak nevezni egy olyan helyzetet, ami negyedik éve tart? Lehet, hogy inkább úgy kellene feltenni ezt a kérdést, hogy mikor lesz jobb?

„A 2002-es választások végleg gyűlöletté fokozták a két politikai oldal közötti normális ellentétet. Az újonnan hatalomra kerülő szocialista-liberális kormány felelőtlen osztogatása ugyan rövid időre jelentős életszínvonal emeléssel és közhangulat javulással járt, de amikor kiderült ennek a politikának a tarthatatlansága, akkor a kormányzati oldalon egy abszolút voluntarista és kapkodó, kizárólag a választási céloknak alávetett politizálás, míg az ellenzékben – később a szélsőjobb újraéledésével kísérve – hasonlóan voluntarista, dacpolitizálás alakult ki” – fogalmaz a Tárki.

Ez az ellentét jellemzi ma a társadalom legnagyobb részét is. Napjainkra nem csak a politikusok között rajzolódtak ki nézeteltérések, különböző stratégiák és vélemények, hanem „a nép” körében is. A mai, pattanásig feszült helyzetben a köznép állásfoglalásra lett kényszerítve, melynek eredménye egy olyan társadalmi megosztottság, amely a választások közeledtével és azok idején rendszerint egyre

Ebben az országban tényleg minden rendben van?

Soha ennyi szakképzetlen, pályakezdő és 25 évnél fiatalabb munkanélküli nem volt mint most, ahogy a tartósan munkanélküliek és a szociális segélyesek száma is csúcsra ugrott – derül ki a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat lapzártánkkor nyilvánosságra hozott adataiból. A nyilvántartott munkanélküliek száma februárban 28 ezerrel, 4,3 százalékkal 676,5 ezer főre emelkedett az előző havi 648,5 ezer után. Ennél magasabbat legutóbb 2011 januárjában regisztráltak. Soha nem volt a 2013. februárinál több szakképzetlen álláskereső – a 344,5 ezer fő 15 ezres növekedés egy hónap alatt –, és soha nem volt még ennyi, 183,4 ezer állástalan, aki legalább egy éve nem talált volna magának állást. Szintén történelmi csúcsra emelkedett azok száma is, akik szociális segélyben részesülnek: egy hónap alatt 23 ezerrel lettek többen. Az ellátás nélküli állástalanok száma is újabb csúcsra, 351,2 ezer főre nőtt idén februárban – a havi szinten 8000, az előző év azonos időszakához képest 43 ezer fős emelkedés következtében.

jobban kiéleződik. Aki pedig nem szeretne sehová sem tartozni, azt egész egyszerűen odasorolják valamelyik oldalhoz. Eszerint egy olyan országban élünk, ahol nem döntések és nemzeti érdekek szerinti, hanem balos vagy jobbos kormányzási stratégia létezik.

„Úgy véljük, egy végletesen megosztott, túlpolitizált országban élünk, ahol az utóbbi évtizedben fokozatosan szűkült be a tere a tényekre alapozott politikacsinálásnak és a független társadalomkutatásnak is. Ezek a dolgok egymással összefüggnek és együttesen járulnak hozzá a magyar gazdaság és társadalom elmúlt években tapasztalt stagnálásához" – fogalmaz a Tárki.

Egyáltalán: szerencsés válságnak nevezni egy olyan helyzetet, ami negyedik éve tart? Lehet, hogy inkább úgy kellene feltenni ezt a kérdést, hogy mikor lesz jobb? A Tárki nem fest optimista képet ennek kapcsán sem.

„Az ország gazdasági versenyképessége tovább romlott, a magyar gazdaság továbbra is rendkívül sebezhető. A munkaerő-piaci migráció elemzésének ma már – a korábbi évekkel ellentétben – az országot elhagyók számára is részletesen ki kell térnie, az ország kohéziós problémákkal és továbbra is bizalomhiánnyal küszködik, illetve erőteljes a politikai szélsőségesség jelenléte. Eközben a kormány egy olyan oktatáspolitikai reformot erőltet, amely nem a versenyképes, munkaerő-piaci alkalmazkodást elősegítő tudást fejleszti, hanem egy anakronisztikus tudásmodellt sulykol."

A Tárki szerint a mai magyar társadalom rendkívül nagy változásokon megy keresztül. Magyarországon beindult egy modernizációs folyamat, amely átalakulásokat vont maga után. Az alapvető társadalmi, demográfiai szerkezet, a háztartásszerkezet is megváltozott. Az együttélési minták átalakultak, a társadalom elöregedőben. A termékenység csökkent, az általános iskolázottságról kialakított vélemény és az értékrendek megváltoztak. „E jelenségek egy része nyilvánvalóan adottságot jelent a mindenkori társadalompolitika számára, és ezen aktív politikai intézkedésekkel sokat nem is lehet változtatni" – vélik a kutatók.

Hozzáteszik, hogy a rendszerváltás együtt járt egy gyorsított felzárkóztatási folyamattal, ami miatt a gazdasági szerkezet megváltozott. A külföldi tőkebefektetőknek köszönhetően a technika rohamosan fejlődni kezdett az országban, egy olyan helyzetet teremtve, melyben az alacsonyan iskolázottak a munkaerőpiacból teljesen kiszorultak, az oda való visszatérés számukra szinte lehetetlen lett.

A Tárki szerint a mindenkori társadalompolitikai alkalmazkodás sikereit az mutatja, hogy a fenti két tendenciát miképpen tudták kezelni. „Ebben a tekintetben azonban számos hibás intézkedés történt az elmúlt húsz évben. Valószínűleg tévedés volt azt feltételezni, hogy a 90-es évek elején alkalmazott, rendkívül kemény csődtörvény következményeit a jóléti rendszerek kiterjesztése megfelelően kezelni tudja. A tévedés nem abban állt, hogy ne kellett volna segíteni a munkaerő-piacról kiszorult rétegeket, hanem az alkalmazott eszközrendszer volt elhibázott. Ha az akkori társadalompolitika a 90-es évek elején nem a rosszul kalibrált segélyezés gyakorlatát követi, hanem átképzés és munkakeresés támogatása révén segíti az újra elhelyezkedést, akkor most kisebb problémákkal kellene megküzdeni."

Írta: Kiss Kornélia

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu
Bárhol vagyok, velem vannak a lapjaim.

OLVASSA A VIDÉK MAGAZIN DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Olvassa kedvenc lapját digitálisan, már a megjelenés pillanatától számítógépen, táblagépen vagy iPad-en!

WWW.DIGITALSTAND.HU

Vidék Magazin
Az ország magazinja

Damoklész kardjai

KÉNYSZERHELYZETBEN A KORMÁNY

A kormány kényszerhelyzetben van, Damoklésznek nemcsak egy kardja lebeg a feje felett.

Fotó: Mohai Balázs

Mintha enyhült volna egy kicsit a nyomás 2011 vége óta, amikor az ország szembe került a legrosszabbal, megkezdődött a lakossági betétek kiáramlása, a forint addig soha nem látott mértékben gyengült, a deviza hitelekkel küzdő lakosság számára pedig igen sötét jövőkép rajzolódott ki.

Pánik után

Ekkor fordultak magyar hivatalos szervek pánikszerűen a Nemzetközi Valutaalaphoz és került Magyarország bóvli kategóriába a nemzetközi hitelminősítő intézeteknél.

Az akkori helyzethez képest biztató, hogy sikerült megoldani az ország finanszírozását 2012-ben, igaz meglehetősen drágán, sőt a közelmúltban jelentős nemzetközi tőkebevonásra is sor került az Egyesült Államokban kötvénykibocsátással, szintén nem olcsón. Ez növeli a kormány mozgásterét, ma már nem annyira sürgető az együttműködés az IMF-fel, amely valószínűleg kevesebb teret biztosítana a jelenlegi innovatív gazdaságpolitikának, amelynek árát a tavalyi súlyos recesszióban és a magas inflációban, idén a stagnáló gazdaságban kell megfizetni. Ha az IMF már nem, az Európai Unió továbbra is jelentős kényszert gyakorol Magyarországra, a kormányra. Ezt a kényszert pedig úgy hívják, túlzott deficit eljárás.

IMF helyett EU

Az eljárás nem olyan bonyolult, mint ahogy a megnevezése sugallja. Csupán arról a követelményrendszerről van szó, hogy minden európai uniós tagországnak az államháztartási hiányát GDP arányosan és fenntartható módon 3 százalék alatt kell tartania. Damoklésznek ez a kardja még mindig itt lebeg.

Már csak azért is, mert Magyarország ellen ez a bizonyos uniós eljárás különböző szakaszokban, de 2004 óta megszakítás nélkül folyamatban van. A jelenlegi kormány alatt már eljutottunk odáig, hogy az unió kilátásba helyezte támogatásai egy részének befagyasztását. Ezt azért sikerült elkerülni, de az eljárás továbbra is tart, a fenyegetés fennáll. Annak ellenére, hogy az egyenleg 2011-ben többlettel zárt. Bár lapzártánkkor végleges adat még nincs, tavaly valószínűleg 3 százalék volt a hiány, az idei kormányzati terv pedig 2,7 százalék.

A negyedéves GDP változása 2012-ben az előző év azonos időszakához viszonyítva (százalék)

Országok	Harmadik negyedév	Negyedik negyedév
Magyarország	-1,7	-2,7
EU átlag	-0,4	-0,6
Németország	0,9	0,4
Ausztria	0,8	0,4
Szlovákia	2,0	1,2
Románia	-0,3	0,1
Csehország	-1,3	-1,7

Forrás: *Eurostat*

Ha csak ezeket az adatokat vesszük, nem lehetne kérdéses a kedvező uniós döntés. Így gondolja a kormány is.

És a fenntarthatóság

De tudvalevő, hogy a követelmény nemcsak az a bűvös 3 százalék, hanem annak fenntarthatósága is. Ennek teljesí-

Államháztartás helyzete (a GDP arányában, százalék)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Egyenleg	-7,2	-6,4	-7,9	-9,3	-5,1	-3,7	-4,6	-4,4	4,3	-2,4	-3,4	-3,4
Strukturális egyenleg	-6,7	-6,9	-8,9	-10,6	-5,2	-4,4	-2,5	-3,5	-4,3	-1,7	-2,0	-2,6
Államadósság	58,6	59,5	61,7	65,9	64,0	73,0	79,8	81,8	81,4	78,6	78,7	77,7

Forrás: *Eurostat, EU tavaszi jelentése*

tése valamivel bonyolultabb feladat, és ezen a téren kevésbé teljesít jól a kormány.

Miről van szó? Valóban jól hangzik, hogy 2011-ben többletet produkált az államháztartás, amire emberemlékezet óta nem volt példa. De ennek a többletnek a hátterében a magánnyugdíj-pénztári 3 ezer milliárd forintos vagyon elvétele és elköltése áll. E nélkül nem többlet, hanem 3 százalékon felüli (-4,3) hiány lett volna. Ezt mutatja a strukturális egyenleg, amit ugyancsak ki kell számolni és bemutatni, s ami szintén mérlegelési szempont. Az elköltött 3 ezer milliárdos vagyon pedig alig néhány év múlva nagyon fog hiányozni az akkori kormánynak, az országnak, a nyugdíjasoknak, amikor meg kell kezdeni az érintettek számára a nyugdíjak kifizetését.

A pénzügyi folyamatok fenntarthatatlanságára iránymutató a múlt évi súlyos recesszió is. Miközben az EU legtöbb országában azért volt némi növekedés, Magyarországon a kormányt is meglepte a tavalyi visszaesés nagy mértéke. Ezt nem lehet csak az eurózóna elhúzódó válságával magyarázni. Mint ahogyan azt sem, hogy a magyar növekedési képesség a korábbi 2-3 százalékról 0-1 százalékra csökkent, ami elhúzódó stagnálás rémképét vetíti előre. Ha pedig nem nő a gazdaság, egyre nehezebb lesz jelentősebb feszültségek nélkül tartani az alacsony hiányt, kifizetni a nyugdíjakat, az orvosi ellátást, oktatást, a rendőröket és a katonákat, munkát, megélhetést adni a lakosságnak.

De ha mindezek ellenére az EU úgy dönt, hogy megszünteti a túlzott deficit eljárást és a fenyegetést az uniós támogatások korlátozására, tovább bővítve a kormány mozgásterét, az alapkényszer nem szűnik meg. Ez pedig nem más, mint a befektetők – akik hiteleikkel lehetővé teszik a magyar adósság folyamatos megújítását – érzékenysége.

Választásokra készülve

Ez az, amiért a kormány korábban és a választásokra készülve most is elsősorban olyan intézkedésekben gondolkodik, melyek nem a költségvetésnek kerülnek pénzébe. Ennek tipikus példája a rezsicsökkentés, de részben ilyen az egykulcsos adó finanszírozása a bankadóval, vagy a végtörlesztés és az árfolyamgát intézménye.

A 3 százalékos korlát továbbra is fennmarad, akárhogy dönt hamarosan az unió. Ha a hiány az ígérttel szemben mégis emelkedne, gazdasági növekedés híján azonnal romlik az eddig javuló adósság szám. Egy ilyen tendenciaváltás a piacra, az állampapír vásárlókra rémisztőleg hathat. Hiába rendelkezik az állam és a Magyar Nemzeti Bank jelentős tartalékokkal, ha az állampapírpiac befagy, a pénz nagyon gyorsan elfogy. Erről már korábban sikerült ismereteket szerezni.

Így aztán, bár a választások nagyon is közelednek, Damoklésznek ez a kardja még mindig ott lebeg. A kényszerek tovább hatnak, pénzügyi krízis kockáztatása nélkül csak a korábbiakhoz hasonló innovatív lépések jöhetnek szóba, jelentősebb költségvetési költekezés nem. Az innovatív lépéseknek viszont súlyos ára van, lehetetlenné teszik a növekedést, az életkörülmények nemcsak egy társadalmi csoport számára történő javítását.

Írta: Kovács Lajos

The Sword of Damocles – Government in Exigence

Hungary seemed to hit rock bottom at the end of 2011 – the Forint started nosediving, people rushed to cash in and convert their savings, while skyrocketing foreign currency mortgage loan payments threatened many homeowners with foreclosure. A year on, is the heat off, or more scorching than ever?

Hungary's junk rating and the shadow of bankruptcy prompted the government to reluctantly engage in talks with the IMF. Against all odds, Hungary managed to maintain a budget in 2012, albeit for a heavy price – issuing overpriced bonds in the United States. Government has more leeway, so coming to terms with the IMF is not a necessity any more. That said, the painful side effects of financing from the global market are high inflation and retarded economic growth.

IMF eased the pressure, but not so the EU. The name of the rough game is called excessive deficit procedure. Sounds scary but all it means is that as a member state, you have to keep the sustainable deficit of your central budget below three percent of your GDP. That's the Sword of Damocles for ailing European economies. Hungary kept deficit at bay around 3 percent last year, and government predicts 2.7 percent for 2013, so they are hoping to get out of the dunce's seat. The key, however, is not just staying below the magic threshold of 3 percent, but doing it sustainably. Hungary fails to excel in that department.

Last year's deep recession is indicative of unsustainable fiscal policy. While most member states managed to scramble moderate growth, our poor economic results surprised even the government. Blaming it all on the Euro zone crisis is hogwash. Stagnant development spells trouble – keeping the deficit low and financing pensions, healthcare, education, law enforcement, the army and civil servants, generally giving work and livelihood to the masses at the same time, seems increasingly difficult and pregnant with growing social tension. Suppose the EU consents to facts and figures and lifts the excessive deficit procedure along with the ban on EU subsidies to Hungary. It would be a great relief for government, but the fundamental problem is still there: the volatility of investors who eventually keep financing and refinancing our national debt.

General elections are coming up within a year, and the Sword of Damocles is still dangling above Hungary, held by a thin line. The pressure is there, more public spending would easily bring along a financial crisis, so government can only resort to innovative measures. But those innovative measures come with a price: economic growth is impeded, and only a narrow layer of society will see their life improve; the rest of us experience nothing but austerities.

Vidék Magazin
Az ország magazinja

Felbomlik-e a központi régió?

GOMBA KÖZSÉG KEZDEMÉNYEZÉSÉHEZ TÖBB MINT SZÁZ TELEPÜLÉS CSATLAKOZOTT

A Közép-magyarországi Régió felbontását, Pest megyének e régióból való kiválását kezdeményezte Gomba község 2012 végén. A tizenhárom éve a megyei önkormányzat által egyszer már felvetett ötlet akkor lekerült a napirendről, most azonban több mint száz települési önkormányzat csatlakozott a kezdeményezéshez.

Gomba azt szeretné elérni, hogy az EU 2014-2020 közötti költségvetési periódusában Budapest és Pest megye már két régiót jelentsen. Ez a gombaiak számításai szerint a jelenlegi központi régióra jutó 100-120 milliárd forintos össztámogatással szemben Pest megye számára 600-650 milliárd forintos bevételt jelenthetne, míg a főváros számára jutó uniós pénzek nem csökkennének.

Miközben az Európai Unió közlekedésfejlesztési támogatásai elsősorban Budapestre, a négyes metróra érkeztek az elmúlt években, addig Pest megye elmaradottabb térségei – az egy főre jutó GDP alapján számítva fejlettnek tekinthető – Közép-magyarországi Régió (KMR) részeként estek csapdahelyzetbe. Budapest egy főre eső GDP-je ugyanis 146 százaléka az uniós átlagnak, míg Pest megyéé mindössze 56 százalék. Miközben Gomba község levele szerint – amelyet minden megyei önkormányzatnak eljuttattak – a Pest megyei GDP 2008-2010 között 12 százalékkal esett vissza.

Minthogy a fővárossal együtt Pest megye alkotja a KMR-t, és ez a „páros" átlagosan a legfejlettebbnek számít, magasan az uniós átlag fölött jár, így az egész régió ténylegesen szegény települései el vannak zárva számos uniós pályázaton a térségfejlesztés forrásai elől. Emiatt 2000-ben volt már egy kezdeményezés a Pest Megyei Önkormányzat részéről, hogy a megye váljon le Budapestről regionális szinten, ám akkor ezt az akciót viszonylag gyorsan leszerelte a nagypolitika. Tavaly viszont az áldatlan perifériku Pest megyei helyzetet látva, az egyes önkormányzatok kezdtek cselekedni. Gomba község ismét meghirdette a Közép-magyarországi Régió felbomlasztásának tervét, és a kezdeményezéshez – Kuszák Miklós, a Pest Megyei Területfejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezetője információi szerint – hivatalosan 105 település csatlakozott. Ugyanakkor Pest megye csak kezdeményezhet az ügyben, a végső szót a kormány javaslatára az országgyűlésnek kell kimondania, mert az európai tervezési-statisztikai régiók lehatárolásáról tagállami hatáskörben döntenek.

A kérdés mindazonáltal nem teljesen „lefutott": a kormány ugyanis egy 2013. január 16-i határozatában úgy fogalmazott, hogy „a Közép-magyarországi régió esetleges kettéválasztásának lehetőségéről" szóló előterjesztés kapcsán a kabinet „felkéri a feladatkörükben érintett minisztereket, hogy a 2016. évben esedékes NUTS-rendszer felülvizsgálatot megelőzően vizsgálják meg a Közép-magyarországi Régió kettéválasztásának lehetőségét". Ebből kiderül, hogy 2016 előtt nem várható kettéválasztás, de utána nem zárható ki elvileg egy ilyen lehetőség sem.

Kuszák ugyanakkor hangsúlyozza: Pest megye érdekelt abban, hogy közösen tervezzék a jövőt Budapesttel, és jelenleg is dolgoznak a budapesti és a Pest megyei területfejlesztési koncepciók összehangolásán, valamint a régió közös térségfejlesztési programjának előkészítésén. Ugyanakkor Kuszák szerint nem lenne tragédia a közös projektek esetében sem, ha külön fejlesztési régióba tartozna Budapest és Pest megye, így a kisebb, elmaradottabb térségekben lévő települések is hozzájuthatnának olyan európai uniós forrásokhoz, amelyekhez eddig például Nógrád vagy Jász-Nagykun-Szolnok megyék is könnyebben hozzáfértek.

Szebeni Dávid, a Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságpolitika tanszékének munkatársa ezzel kapcsolatban elmondja: ha az uniós forrásokhoz az elmaradottabb Pest megyei térségek is könnyebben hozzáférhetnének, akkor a főváros körül kialakulóban lévő 50-80 kilométeres sugarú körzetben megállítható lenne a leszakadás. Egy folyamatban lévő kutatásuk szerint különösen nehéz helyzetben van ebből a szempontból Pest megye keleti, déli és északi része, így Cegléd és Aszód térsége, illetve az Ipolymente, vagyis a szobi járás. Itt nagy szükség lenne pótlólagos európai pénzekre, amelyekkel megfékezhetnének majdhogynem visszafordíthatatlan, hosszú távon szinte gettósodást eredményező folyamatokat, és ismét vonzóvá tehetnék az érintett településeket a befektetők és a munkavállalók számára. E hatások ugyanis nem állnak meg a kistérségek, járások határánál. Egy leszakadó terület hátrányosan érinti a szomszédos térségeket is.

Kuszák Miklós ugyanakkor úgy véli, hogy a főváros körüli 50-80 kilométeres sugarú körön belül van az agglomeráció egy része is, amelynek jelentős része nem tar-

tozik a leszakadó kategóriába. A leszakadó térségekről Kuszák ugyanakkor nem gondolja, hogy már gettósodás kezdődött volna el bennük, ennyire nem rossz szerinte a helyzet. Ugyanakkor a fejlődésben lemaradó megyei térségek közé sorolja ő még a Tápió-mentét is.

Pest megye kiválását a Közép-magyarországi Régióból nemcsak az elmaradott települések, hanem viszonylag fejlett agglomerációs városok is támogatják. Ilyen értelemben nyilatkozott a főváros és az agglomeráció fejlesztéséről a napokban rendezett konferencián például Pápai Mihály, Gyál polgármestere is. Sőt, az ő információi szerint 170 település csatlakozott már Gomba község kezdeményezéséhez a megyében.

Schneider Gábor a Budapesti Corvinus Egyetemen írt doktori disszertációjában már 2009-ben rámutatott arra – részben Perger Éva vizsgálatai és korábbi tanulmánya nyomán –, hogy minél közelebb található az adott vonzáskörzet a régió magjához, annál erősebb az együttműködés közöttük. Budapest működésével szorosan összefüggnek például a belső agglomerációs gyűrűben lévő települések: Budaörs, Budakeszi, Szentendre. Ezzel szemben lényegesen lazább a kapcsolat a főváros és az agglomerációs gyűrűn kívüli Cegléd között. Perger Éva a központi régióban, illetve az agglomerációban magot, belső és külső gyűrűt, valamint a régión kívüli körzeteket különböztet meg. „A nagyvárost körbevevő belső gyűrű az agglomerációs térséget jelenti, amely mára már összenőtt a régió központtal, és amelyben horizontális együttműködési struktúrák kialakulásának lehetünk tanúi. A »koncentrikus gyűrűn« a régió magjától kifelé haladva a funkcionális kapcsolatok fokozatos gyengülését tapasztaljuk" – írja Schneider Gábor említett doktori disszertációjában.

Ezzel kapcsolatban ugyanakkor Kuszák Miklós hangsúlyozza, hogy mára már nem ennyire tiszta a képlet, a főbb sugár irányú utak (autópályák) mentén „küllősödik" a tér, vagyis a fejlettebb területek az autópályák mentén alakulnak ki, köztük viszont vannak elmaradottabb, leszakadóban lévő települések.

Mindez egybeesik a Vidék Magazin korábbi, régiókat bemutató sorozatában megállapított folyamatokkal. Magazinunkban részletesen elemeztük az európai uniós fejlesztési támogatások által előidézett furcsa helyzetet. Ezek szerint az EU szempontjából elmaradottnak számító régióknak a Budapesthez legközelebbi pontjain hatalmas ipari bázisok alakultak ki. Így fontos indusztriális gyűrű jött létre a Nógrád megyei Rétság, a Heves megyei Hatvan, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Jászfényszaru-Jászberény-Szolnok érintésével. Ez Bács-Kiskun megyében Kecskeméttel, Felsőlajossal folytatódik. A Dunán átkelve Fejér megyében Dunaújváros, Rácalmás, Székesfehérvár következik. Komárom-Esztergom megyében pedig mindez Tatabánya-Bicske-Dorog-Esztergom sávját érinti. Ez a központi régió körüli ipari gyűrű elszívja a fejlesztési forrásokat és a befektetői érdeklődést is Pest megye azon térségeiből, amelyek már viszonylag távol vannak a fővárostól, így olyan korábbi kereskedelmi és gazdasági alközpontok, mint a például nagy történelmi hagyományokkal rendelkező Cegléd, igen nehéz helyzetbe kerültek.

Írta: Szegő Iván Miklós
Fotó: Benkő Imre

Vidék Magazin
Az ország magazinja

Kritikus devizahitelek

MAGYARORSZÁG TOVÁBBRA IS SÉRÜLÉKENY

Magyarország Európa legsérülékenyebb országai közé tartozik. Ez a helyzet annak ellenére nem változott, hogy ma már a költségvetési hiány a GDP 6-10 százalékánál lényegesen alacsonyabb, az államadósság némileg mérséklődött és a fizetési mérleg egyenlege negatív helyett pár éve pozitív szám.

Fotó: Koncz György

Épülő ócsai lakópark – ki foglalja el?

A sérülékenység két dologból fakad. Egyrészt az eladósodottságból. Még mindig magasak az állami tartozások (nem sokkal a GDP 80 százaléka alatt), és még jelentősebb az ország – az állam, a bankok, a vállalatok és a lakosság – devizatartozása. (A teljes bruttó külső adósság a GDP nagyjából 100 százalékát teszi ki, míg 2009-2010-ben 120 százalék körül alakult.)

Legalább ugyanekkora gond a növekedés hiánya. Az adósság önmagában még nem lenne annyira veszélyes, ha a gazdaság pörögne. De nem pörög. Tavaly a térségben a legnagyobb visszaesést a magyar gazdaság produkálta és idén is nulla körüli a növekedési kilátás. Ha pedig nincs növekedés, kevesebb a jövedelem, s abból egyre nehezebb törleszteni. Ez a magyarázata annak, hogy bár a gazdaságpolitika újabb és újabb ötletekkel igyekszik Magyarország helyzetét javítani, az mégsem javul. Így persze nincs is rá sok esély. Az eszközök, amelyek az adósságcsökkentést hivatottak elérni, felszámolják a gyorsabb növekedés alapjait. De törvényszerű ez?

A kormány harcot hirdetett az államadósság ellen, a devizaadósok megmentéséért, ezért elvette a magán-nyugdíjpénztári vagyon 3 ezer milliárd forintját, a legjobb helyzetben lévő adósokat mentette a végtörlesztéssel, a többiek számára, akik még fizetőképesek, az árfolyamgátat találta ki.

Egyensúlyi mutatók – hiány, többlet a GDP arányában (százalék)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Államháztartás	-9,0	-7,2	-6,4	-7,9	-9,3	-5,1	-3,7	-4,6	-4,4	4,3	-2,4	-3,4	-3,4
Folyó fizetési mérleg	-7,0	-8,0	-8,0	-8,6	-7,5	-7,4	-7,3	-7,3	-0,2	1,1	0,9	3,4	4,4

Forrás: *Eurostat, EU előrejelzés, OECD*

Összesen 170 ezren éltek a végtörlesztéssel, kedvezményes árfolyamon, egyben fizették vissza a hitelüket. Az árfolyamgát rendszerében 450 ezer devizahiteles törleszti adósságát, szintén kedvezményes árfolyamon fizetve most, és későbbre halasztva a különbözet kiegyenlítését. Legújabban pedig szóba került a megmaradt devizahitelek forintosítása, mégpedig nemcsak szűk körben, hanem a lakosságnál és a kis- és középvállalatoknál egyaránt.

Azt, hogy erre milyen eszközöket alkalmaznának, még csak találgatni lehet. De már ez is megrémisztette a befektetőket, küldte a forintot jelentős mélységekbe és növelte meg ismét a magyar csődkockázatot. (Míg januárban a magyar CDS-felár 260 bázispont volt, március közepére ez 340 bázispontnál is magasabbra emelkedett és ismét visszatért a 300 forint/euro illetve 245 forint/svájci frank feletti árfolyam, ami éppen a menteni kívánt devizahitelesek egy részének helyzetét tette kritikussá.)

Lassan-lassan kiderül: a gazdaságpolitika nem lehet csupán harc egy-egy veszélyes kórokozó ellen. A gazdaságpolitika művészet, az egyensúlyozás művészete. Ahogy az életben mindenhol, így itt is fontos szempont: úgy kell megoldást találni egy-egy területen, hogy ezzel ne okozzanak súlyosabb gondokat másutt, ne kerüljön a gazdaság még roszszabb helyzetbe.

Jelenleg azonban éppen ez történik. A javuló egyensúly mellett romlik Magyarország versenyképessége, nem csökken, hanem emelkedik az amúgy is magas adószint, romlik a termelékenység, emelkedik a bérköltség, egy tőkehiányos országban nullára csökkent a működőtőke beáramlás, a bankok pedig 18 milliárd eurót vittek ki, miután sikerült összeveszni az IMF-fel.

Kétségtelen, hogy a devizahitelesek ügye súlyos gazdasági és ma már társadalmi probléma. Megoldása nem halasztható feladat. Az azonban egyre inkább kiderül: az eddig alkalmazott részmegoldások sokat nem javítottak a helyzeten. A probléma továbbra is probléma maradt. A végtörlesztők többsége ugyan megszabadult deviza adósságától, de mivel nem volt elég pénze, forint hitelt vett fel. Törlesztenie továbbra is kell. Az árfolyamgát sem tünteti el, csupán későbbre tolja a terheket. Ugyanígy nem lehet igazi megoldás a devizahitelek szélesebb körű forintosítása, főleg ha közben jelentősen gyengül a fizetőeszköz és előbb-utóbb kamatot kell emelni.

Talán a gazdaság kiegyensúlyozott, fenntartható növekedésére kellene koncentrálni, ami kevésbé látványos, viszont lényegesen összetettebb feladat. Ám akkor valóban lehetne több munkahely, nemcsak közmunka, magasabb jövedelem, nemcsak emelkedő minimálbér, ismét növekvő fogyasztás, magára találó ingatlanpiac, újra induló banki hitelezés.

Különben – inkább előbb, mint utóbb – harcot lehet majd hirdetni a forinthitelesekért, mert már azok sem bírják a terheket, végül pedig azokért, akik nem vettek fel hitelt, de az eladósodottak terhei, a mentőakciók költségei egyre inkább rájuk hárulnak.

Írta: Fazekas Hunor

Devizahitel állomány (milliárd forint)

	2008	2009	2010	2011	2012
Magánszféra					
Vállalkozások	4669	4438	4375	4598	3816
Háztartások – ezen belül					
Lakás	2735	2461	2818	2636	1895
Jelzálog, szabad felhasználású	2314	2048	2320	2295	1170
Gépjárműhitel	337	263	254	273	199
Állam					
Költségvetés	6774	8468	8842	10 170	8326

Forrás: *MNB, ÁKK*

Növekedés – potenciális növekedés (százalék)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
GDP százalék - EU	4,5	3,9	4,8	4,0	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,7	-1,7	-0,1
Potenciális növekedés			2004 – 2008 2,5 százalék					0,2	-0,3	-0,2	-0,3	-0,2
GDP százalék - OECD	4,50	3,85	4,79	3,96	3,89	0,11	0,89	-6,7	1,3	1,7	-1,6	-0,1
Potenciális növekedés	1998 – 2007 3,0 százalék						1,2	0,5	0,5	0,4	0,5	0,6

Forrás: *Eurostat, EU előrejelzés, OECD*

Elvonások, adóterhek a GDP százalékában, romló termelékenység, drágúló munkaerő

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Centralizáció	42,5	42,4	42,6	42,2	42,7	45,6	45,5	46,9	45,4	53,9	46,4	46,1	46,8
Adóteher	38,0	38,0	37,7	37,4	37,3	40,5	40,4	40,1	37,9	37,0	38,8	38,7	38,4
Termelékenység			2004 – 2008 3,1 százalék					-4,4	0,6	1,2	-3,0	-0,1	0,7
Munkaerő költség			2004 – 2008 3,9 százalék					2,8	-0,9	1,8	7,1	1,0	4,2

Forrás: *Eurostat, EU előrejelzés*

Vidék Magazin
Az ország magazinja

Új agrárpolitika

ZÖLDEBB, MÉLTÁNYOSABB ÉS BIZTOSÍTJA AZ ÉLELMISZER ELLÁTÁST

Kötelezően alkalmazandó környezetkímélő módszerek a mezőgazdaságban, és segítség a gazdálkodóknak: az európai uniós képviselők márciusi döntése alapján az Európai Parlament ezen alapelvekből kiindulva vitatja meg a tagállamokkal a Közös Agrárpolitika átalakítását. Végső formájáról az Európa Tanács, az Európai Parlament és az Európai Bizottság dönt a március végén, április elején kezdődő háromoldalú tárgyalásokon. Az ügyben idén júniusban kívánnak végleges megállapodásra jutni az uniós vezetők.

Az Európai Parlament (EP) befejezte a Közös Agrárpolitika (KAP) 2014-2020 közötti jövőjéről szóló jogszabályokról szóló plenáris szavazását. Az EP most első ízben vesz részt törvényhozóként az agrárpolitika formálásában.

„Sikerült egyensúlyt teremtenünk az élelmiszerbiztonság és a környezetvédelem között, így az európai uniós agrárpolitika jobban szolgálja majd polgárainak érdekeit. Legyen a rendszer kevésbé bürokratikus, méltányosabb a gazdálkodókkal, és nyújtson nekik segítséget a válsággal való küzdelemben. Ebből a kiindulópontból kezdjük meg az egyeztetéseket a tagállamokkal az agrárpolitika végső formájáról" – hangsúlyozza az EP Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottságának elnöke, Paolo De Castro.

Méltányosabb és átláthatóbb támogatás

Az EP szerint az Európai Bizottság (EB) által javasoltnál gyorsabban kellene csökkenteni a támogatások terén a tagállamok között fennálló különbségeket. Ne legyen olyan tagállam, ahol a gazdálkodók az uniós támogatási átlag 65 százalékánál kevesebbet kapnak. (A magyar támogatások szintje ma valamivel az EU átlag alatt van, hasonlóan az Egyesült Királyság és Svédország szintjéhez.)

Az EP támogatja, hogy nyilvánosságra hozzák az agrártámogatások kedvezményezettjeinek névsorát. A képviselők az EU támogatások kedvezményezettjei közül kizártak egy sor földbirtokost – például repülőterek és sportklubok tulajdonosait –, akiknek a támogatások elnyeréséhez először igazolniuk kell, hogy jövedelmük markáns része mezőgazdaságból származik. A tagállamok bővíthetik az automatikusan kizárt földbirtokosok listáját.

Több pénz a kicsiknek, kevesebb a nagyoknak

A fiatal gazdálkodók legfeljebb 100 hektár birtok után kapjanak 25 százalékos kiegészítő támogatást – kérték a képviselők. A tagállamok ezt a pénzt a kis területen gazdálkodók támogatására is felhasználhatják. Az EP felsorakozott az EB mögé a közvetlen támogatások felső határának megállapításában: 300 ezer euronál egyetlen gazdaság sem kaphat többet. Azonban ez a határ nem érvényes a támogatást tagoknak továbbosztó szövetkezetekre.

Rugalmas környezetvédelem, segítség válság esetén

A képviselők a tagállamoknak járó közvetlen támogatások 30 százalékának kifizetését kötelezően alkalmazandó környezetvédelmi intézkedésekhez kötnék, de kiemelik, hogy a „zöldítést" fokozatosan és rugalmasan kell bevezetni.

Fotó: Ruskó Beatrix

Három konkrét feladat ezen a téren a diverzifikált növénytermesztés, állandó legelők és úgynevezett „ökológiai jelentőségű" területek fenntartása – azaz sövények, fasorok, stb. meghagyása a művelt terület adott százalékán. Egyes gazdaságok azonban – például méretük alapján – mentességet élveznének e szabályok alól.

A piaci áringadozásokat megszenvedő gazdákat tömörítő szervezeteknek a képviselők szerint erősebb jogosítványokat kell adni ahhoz, hogy tagjaik nevében ártárgyalásokat végezhessenek. A szabályok „nem vezethetnek kartelek kiépüléséhez, viszont az erős termelői szövetkezetekbe tömörülő gazdálkodók végre kitörhetnek a gazdasági függőségből és tisztességes megélhetéshez juthatnak" – fogalmaz Michel Dantin, a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének témájáért felelős képviselő.

Tej, bor, cukor, dohány

A tejtermelést önszántukból öt százalékkal visszafogó gazdáknak a képviselők legalább három hónapig támogatást nyújtanának annak érdekében, hogy elkerüljék a szektorban a tejkvóták kifutásával várható válságot. A 2015-ben lejáró tejkvóták meghosszabbítását (amelyet Magyarország is kért) elutasítja az Európai Parlament. A képviselők ugyanakkor megvétózzák a cukorkvóták 2015-ös kifutását azért, hogy a cukorrépa-termesztők felkészülhessenek a szektor 2020-ban induló liberalizálására. A ház a szőlőtelepítési jogokat is legalább 2030-ig meghosszabbítja. Az EP döntése szerint a tagállamokban fennmaradhat a dohánytermesztőknek nyújtott, termeléshez kötött támogatási rendszer.

Az EP ragaszkodik a bürokrácia csökkentéséhez és a szabályszegésért járó büntetések arányossá tételéhez. „Gazdálkodóink túl sok időt töltenek papírmunkával. A tagállamok most egy több évre szóló megoldás bevezetéséről dönthetnek, hogy a gazdáknak ne kelljen évről évre regisztrálniuk" – mondja Giovanni La Via, a finanszírozásról, irányításról és nyomon követésről szóló rendelet parlamenti felelőse.

Több támogatás 2014-től

Bővülnek a magyar gazdák és a vidék támogatására fordítható források 2014-től. Míg 2007-2013 között közvetlen támogatásra és vidékfejlesztésre Magyarországnak 10,4 milliárd euró jutott, 2014-2020 között 1,9 milliárddal többet, 12,3 milliárd eurót lehet kifizetni. A területalapú támogatások összege – melyek úgynevezett direkt kifizetések, vagyis közvetlenül jutnak el a gazdákhoz – a következő hét évben árfolyamtól függően 480-500 milliárd forinttal több lesz, mint az ezt megelőző hétéves ciklusban volt. A támogatásra jogosult területekre hektáronként jutó forrás 98 euró lesz, ami magasabb, mint a 82 eurós uniós átlag. Vidékfejlesztésre 2014-2020 között összesen mintegy 3,44 milliárd euró érkezik Magyarországra. A vidékfejlesztést is érintő pozitív eredményeket sikerült elérni az áfa elszámolhatóság területén is. Az N+3 szabály (a támogatásokat a kötelezettségvállalás évét követő 3. év végéig lehet kifizetni) bevezetésének köszönhetően a források elvesztésének lehetősége is kisebb lesz a következő periódusban, mint jelenleg.

Szakminiszteri alku

Sikerült megállapodásra jutniuk az uniós agrárminisztereknek is a KAP átalakításáról, ennek alapján kezdődhet az egyeztetés az EP-vel. A magyar álláspont az volt, hogy a közvetlen kifizetések között kiemelten kezeljék a ma külön nem támogatott „érzékeny ágazatokat", mint például a szarvasmarha-tenyésztés, tejtermelés, zöldség- és gyümölcs-, valamint dohánytermesztés. Magyarország az új rendszerben differenciált alaptámogatást szeretett volna bevezetni, hogy a mostaniban létező támogatásokat tovább lehessen vinni az érzékeny ágazatok esetében. A megállapodás ezt úgy „oldaná meg", hogy 2018-ig lehetővé tenné: Magyarország az összes támogatás ötödét szabadon használja fel. Ezekben az ágazatokban adható, úgynevezett termeléshez kötött támogatások mértéke a jelenlegi 3,5 százalékról 12 százalékra növekedhet.

A közös álláspontba több tagállami kérés is bekerült, a KAP „zöldítésével" kapcsolatban sikerült elérni a rendszer egyszerűsítését, és azt, hogy ne korlátozza az agrárium versenyképességét, nőjön a tagállamok mozgástere. Az előírt terménydiverzifikációval kapcsolatban például 10 hektárnál kisebb földterületnél nem lesz előírás, 10 és 30 hektár között elegendő kétféle növényt termeszteni, és csak 30 hektár fölött lesz előírva minimum három termesztése. A bizottság a termőterületek 7 százalékát akarta ilyen célra elkülöníteni, a tanácsi álláspontban végül e területek aránya 2014-től 5 százalék lenne, ezt 2017-ben vizsgálnák felül, s az agrár-környezetgazdálkodási programban résztvevő területek mentesülnének a „zöldítési" elvárások alól. Magyarország ellenezte, hogy a cukorkvóta 2015-ben megszűnjön, az a kompromisszum született, hogy 2017-ben szűnik meg, addig van idő az ágazatot versenyképessé tenni a kvóták kivezetését követő szabadpiaci versenyre.

Írta: Max Roseman

Vidék Magazin
Az ország magazinja

A sokoldalú takarmánygyártó

INTERJÚ KULIK ZOLTÁNNAL, A VITAFORT ZRT. VEZÉRIGAZGATÓJÁVAL

A Vitafort Első Takarmánygyártó és Forgalmazó Zrt. több mint harminc éves működése során hatalmas fejlődésen ment keresztül. A 2012-es évben a vállalat árbevétele csaknem 11 milliárd forint volt, amihez a cég 11 százalékos volumennövekedést könyvelhetett el. A Kulik Zoltán vezérigazgatóval készült interjúból kiderül az is, hogyan alkalmazkodik a Vitafort a mezőgazdaság jelenlegi, folyamatosan változó körülményeihez.

– 2012 júliusától bevezették a fordított áfát a gabona-, olajos mag és fehérjenövények kereskedelmében. Milyen hatással van ez a Vitafortra?

– Mi ezt nagyon vártuk és örülünk neki, hogy végre bevezették. A tisztességesen dolgozó cégek így nem kerülnek hátrányba. Korábban hatványozottan odafigyelve, minden gyanút eloszlatva lehetett csak működni, dolgozni. Gabonakereskedelemmel foglalkozó cégünk, az InVivo Trading Zrt. számára pedig kifejezetten kedvezett ez a kormányzati döntés.

– Felröppent a hír, hogy idén áprilisban a sertéságazatban is bevezetik ezt az adózási rendet…

– Igen, és erre is csak azt tudom mondani, hogy örülnénk neki. Jó hírt jelentene ez számunkra, hiszen ezek az intézkedések mind tisztítják az ágazatot. Persze még biztosan nem tudni erről semmit, így érdemben csak akkor foglalkozunk majd ezzel, ha elfogadták a javaslatot.

– Az állam által felkarolni kívánt sertéságazatnál maradva, mi jellemzi most ebben az ágazatban a partnerek fizetőképességét?

– Nagyon sok olyan partnerünk van, akiket érint a vágóhidak körül kialakult fizetésképtelen helyzet. Pénz többnyire még sehol sincs, pedig a vágóhidaknak ebből kellene kifizetni a beszállítókat, akik aztán felénk törlesztenének. Sok energiát fordítunk arra, hogy az eddigieknél jobban odafigyeljünk és monitoringozzuk a sertéstartókat. Ahol kell, természetesen segítünk, viszont szem előtt kell tartani azt is, hogy ez a segítség számunkra is jelentős többletköltségeket okoz.

– A sertéstartók egyébként is küzdenek, nagy kérdés mennyire lesz sikeres a kormányzat programja…

– Önmagában már az jó jel, hogy végre elmozdulás történt az ügyben. Nagyon sokan hangoztatták már, hogy több sertés kellene az országban, de eddig senki sem lépett. Reméljük, hogy lesznek még intézkedések, ezzel kapcsolatban én bizakodó vagyok. Emellett, meg kell jegyezzem, a tavalyi növekedésünk egy részét az ágazatban már megtett előrelépéseknek köszönhetjük. Büszkék vagyunk arra, hogy több premixet értékesítettünk, és egyre jelentősebb partnerei vagyunk a sertéságazatnak. Érdeklődéssel kísérjük figyelemmel az eseményeket, eredményeket. Hisszük, hogy az a

sertéslétszám, ami most Magyarországon van, már tényleg a legalacsonyabb és ennél már nem lehet kevesebb. Nem csak sertéságazati kérdés, de ide tartozik, hogy az elmúlt fél-háromnegyed évben nem csak divatosabbak lettek a háztáji termékek, hanem nagyobb igény is van rájuk.

– Évek óta emlegetik a mezőgazdaságban a generációváltás szükségességét. Mi a véleménye erről?

– Itthon az agrárvilág nagy problémája a generációváltás. Ez most még jobban érződik az egész mezőgazdaságban, fel tudnék sorolni 15-20 olyan jól működő céget, amely azért eladó, mert a vezetője már elmúlt 60 éves és egész egyszerűen nem tudja kire hagyni a vállalatát. A dolog másik oldala ugyanakkor az, hogy nincs megfelelő utánpótlás szakemberből. A takarmányozáson kívül aktívan részt veszünk a telepi menedzsment segítésében is, az ezzel kapcsolatos tapasztalataink pedig azt mutatják, hogy jól képzett telepvezetőkre és szakmai vezetőkre lenne szükség. Baj azonban, hogy már a képzéssel gondok vannak, így jó szakembert nagyon nehéz manapság találni.

– A Vitafort nem gyengélkedik ezen a téren… Mi jellemezte a 2012-es évet?

– Jó évet zártunk, csaknem 11 milliárd forintos árbevétel mellett 11 százalékos volumennövekedést könyvelhettünk el. Úgy gondolom, ez tényleg nagyon szép szám, melyhez az exportpiacaink nagymértében hozzájárultak. Emellett védett, bypass fehérjét előállító Duo Pass (DP) üzemünk is sikeres. Franciaországban a mi know-how-nk alapján fog felépülni a következő ilyen üzem, amely még nagyobb lesz. Ez személy szerint nagy örömmel tölt el, hiszen sikerült eladnunk az ötletünket, a „szürkeállományunk" munkájának az eredményét, és végre nem keletre, hanem nyugatra tettük ezt. Ettől függetlenül persze nekünk is meg kell küzdenünk a mezőgazdaság kihívásaival. Például a szemestermény árak elkezdtek jelentősen esni. Most a kukorica ára 59-60 forint kilogrammonként, a búza ára is nagyot csökkent. A kukorica ára márciusban, áprilisban még emelkedni szokott, de idén nem ezt tapasztaljuk. Ennek a miértje abszolút nemzetközi okokra vezethető vissza. A készletek most kerülnek piacra, ezek nyomják le az árakat. Vannak olyan partereink, akik még mindig nem értékesítették a gabonájukat, ők ezért rosszabbul járnak, mert a várva-várt 70 forintos kukoricaár idén elmarad.

– Milyen nehézségek jelentkeztek a takarmány ágazatban?

– Az Aflatoxin ügyében például nagyon súlyos problémák voltak és vannak, ezek a gondok pedig érzékenyen érintenek bennünket is. Még 2012 októberében indítottunk egy kerekasztal beszélgetést, ahol komolyan foglalkoztunk a témával. A helyzet, úgy gondolom, megköveteli a törődést, hiszen vannak olyan partnereink, akik több tízmillió forintot veszítettek olyan Aflatoxin miatt, mely nem is magyarországi alapanyagban jelentkezett, hanem Görögországból származó gyapotmagban. A média sajnos „túldramatizálja" ezt a témát, hiszen nem arról van szó, hogy mérgező a takarmány! Szó sincs arról, hogy valaki Aflatoxinnal szennyezett tejet iszik és megbetegszik! Persze törődni kell az Aflatoxinnal, előre kell gondolkozni, monitoring is szükséges, de ha valahol már megvan a baj, akkor maximum öt napon belül toxinkötővel és egyéb intézkedésekkel orvosolható. Ennek érdekében a laboratóriumunkban minden külső vizsgálatot leállítottunk, jelenleg az Aflatoxin a fő prioritás.

– Milyen konkrét segítséget jelent ez a Vitafort partnereinek?

– Egy átlagos partnerünk 10-15 ezer liter tejet termel naponta, melynek értéke meghaladja az 1 millió forintot. Probléma esetén még ennél is több a napi veszteség, mert a tej megsemmisítéséért pluszban fizetni kell, literenként 30 forintot. Mindent összevetve elmondható, hogy egy átlagos partnerünk is napi 1-2 millió forint veszteséget szenvedhet, ha a tejében Aflatoxint mutatnak ki. Ezt persze még 3-5 nappal be kell szorozni, mert átlagosan ennyi idő, mire fény derül a problémára. Éppen ezért nagyon fontos, hogy gyorsak legyünk. Egy alapanyagot 24 órán belül vizsgálunk át, az esetleges rendellenességeket természetesen azonnal jelezzük partnereink felé, segítünk, amiben csak tudunk. Ezt azért tudjuk megtenni, mert kutató-fejlesztő csapatunk felkészült és hozzáértő, valamint nívós infrastrukturális háttérrel rendelkezünk. Muszáj volt felkészülnünk erre a helyzetre, hiszen az Aflatoxin nem csak a termelőknek okoz gondot, hanem azoknak is, akik kukoricát vásárolnak.

– Mennyiben befolyásolja a cég életét a gyenge forint?

– Számunkra az ideális a stabil 290 forintos euró árfolyam lenne, de ki tudná ma megmondani, hogy az interjú készítésekor gyenge forint miatt ennél magasabb árfolyam meddig marad? Az árfolyam drasztikus ingadozása ránk nézve sem mondható előnyösnek, az árfolyamtól nálunk most sok minden függ. Ez minket, mint fő premix gyártókat – akár az aminosavakat, gyógyszereket vagy vitaminokat tekintve –, nagyban érint, hiszen ezekért az inputokért mind euróban kell fizetni. Egy 3-4 százalékos, tartósabb forintgyengülés ezért számunkra 10 milliókat is jelenthet havonta. Ezért nagyon fontos, hogy a pénzügyi műveleteinket úgy tudjuk kézben tartani, hogy áremelésről a forintgyengülés miatt ne kelljen beszélnünk. Hozzáteszem: amennyiben a forint tartósan gyengélkedne, mi is rákényszerülhetünk az áremelésre.

– Ilyen kilátásokkal mik a terveik 2013-ra?

– Az ez évi kilátások nem túl jók, de sok tekintetben van mit csinálnunk. Már a fentiekből is kiderülhetett, hogy „több lábon állunk". A partnereinknek fontos, hogy miként alakul a tej vagy a sertés felvásárlási ára. Utóbbi sajnos megint gyengébb, kilogrammonként 375-380 forint közötti árak vannak, de nagyon reméljük, hogy visszarendeződnek 400 forintra. Mi büdzsét március végén készítünk, mert januárban még nem lehet kalkulálni az alapanyagárakat. A tervekbe bele kell számolnunk az új adónemeket, a tranzakciós adótól kezdve az élelmiszerlánc felügyeleti adón keresztül azokat, amelyek érintenek. Fejleszteni is szeretnénk, hogy hatékonyabbak legyünk. A kereskedelmi tervünk stabil, sőt folyamatosan növekvő pályán vagyunk, de 2013-ban nem tervezünk akkora növekedést, mint 2012-ben volt, ugyanakkor 4-5 százalékkal mindenképp számolhatunk. A számviteli tervünket a már szóba került forintárfolyam – illetve az, hogy ennek hatását meddig tudjuk „nem áthárítani" – jelentősen befolyásolja majd. Amennyiben a forint 1,5-2 hónapig gyenge marad, sajnos árat kell emelni.

– Hogy állnak a kutatásfejlesztési projektek?

– Öröm, hogy a nehéz körülmények ellenére 2013 év végéig nyolc takarmánykeverőt tervezünk, építünk és adunk át Magyarországon, ami összesen csaknem egymilliárd forintos beruházást jelent. Ez nagyon fontos a cég életében a 2013-as terveinket tekintve. Már 2011 végén lehetett tudni, hogy 20-40 százalékos támogatást fognak meghirdetni a célra, ezért a partnereinknél elkezdtük megtervezni a keverőket. Ezeket a projekteket ez év végéig be kell fejezni, 25 százalékos készültségi szintet pedig már idén májusra kötelező kivitelezni. Nagyon örülünk annak is, hogy elnyertünk egy kutatás-fejlesztési pályázatot, amelynek kapcsán tavaly szeptemberben kezdtük el a munkát és részeredményei máris vannak. Jelenleg is végzünk teszteket állattartó telepeken, többek között olyan témákban, amelyek a költségek csökkentését is befolyásolhatják. Reméljük, részt tudunk venni további pályázatokon is, mert ezek a kutatások költségesek – s ha az említett pályázatot nem nyertük volna el, nem is kockáztattuk volna meg az említett munkát –, eredményeik ugyanakkor nem egy-egy cég, hanem egy egész ágazat számára jelentősek lehetnek.

Írta: Tóth László Levente
Fotók: Koncz György

Versatile Feed – Zoltán Kulik, CEO of Vitafort

„After thirty years of hard work, Vitafort, the producer and distributor of animal feed, achieved an eleven percent growth with eleven billion Forints in revenues last year.

The CEO is convinced that the healthy sales figures are the result of the groundwork that they had done the previous years. They are selling more premixes, and became a major partner of pig farmers nationwide. He believes that the number of pigs hit rockbottom in 2012, and now the only way is up. Export is now an increasingly important part of their business, and the recently opened Duo Pass (DP) bypass protein factory is a real success. Vitafort supplied the knowhow for the next bypass protein plant built in France. Zoltán Kulik is proud that instead of the usual brain-drain, a Hungarian innovation is an asset that sells abroad.

The seesaw effect of the Forint rate is a major concern. A stable 290 Forints in a Euro would be ideal for them, because some of the components – amino acids, medicine, and vitamins – that go into their premixes they have to pay for in Euros. A three or four percent weaker Forint means tens of millions of extra costs every month.

The present financial and economic stalemate affects Vitafort as much as any business in Hungary, but the multifaceted company has various branches to rely on. Hopefully the wholesale price of pork will get back to a healthy 400 Forints from 375, helping their partners stay afloat. The annual budget is being calculated now, taking into account new taxes and transaction duty. New investments are needed to further increase efficiency. 2013 will be a slow year but they don't stop expanding – a 4-5 percent growth is expected. With the current Forint rate, they can last for two months before they have to raise the price of their products accordingly.

With a billion Forints invested and 20-40 percent subsidies expected, Vitafort is planning to open eight new mixing facilities for its Hungarian costumers by the end of the year. A winning tender for research and development means that a project to save costs and increase efficiency has been under way since last September. They are already conducting control tests with contracted partners. R'n'D is costly, so Zoltán Kulik is keeping an eye on new tenders to apply for. Successful results may help not only the company but the whole agricultural community in the future.

Tavaszi munkák

KULCSKÉRDÉS A VETŐMAG

Februárban még optimistán nyilatkoztak az agrárgazdaságért felelősök a mezőgazdaság idei esztendejéről, mondván: jók az agrárium idei kilátásai. Pedig már őseink is tudták, hogy a termés a „felsőbb légköri" viszonyok függvénye. A szólás szerint a termény a betakarításig még „sokat alszik" kinn, a szabad ég alatt. Más kérdés, hogy mire beköszöntött a tél, addigra – a repcét kivéve – nagyjából teljesültek az őszi vetési tervek. A hó azonban csak vissza-visszaköszönt tavaszelőn is, a tavaszi munkák így most indulnak.

Mire is kell figyelni, költeni, ha egy szabályosnak mondható tél után majd rá lehet menni a táblákra, vetésekre – ezt a gazdálkodók pontosan tudják, s persze az a bizonyos remény elsősorban nem a politikusokban kell, hogy éljen, hanem a föld közelében élőkben elengedhetetlen, hogy munkálkodjon. Azokban, akik az országban az elmúlt őszön összesen 1 millió 700 hektáron vetették el a gazdasági növényeket, most majd figyelhetik indulásukat, fejlődésüket, és tehetik földbe a tavasziak magját.

A hivatalos jelentések szerint a tervezett 231 ezer hektár őszi káposztarepce vetése az augusztusi és szeptemberi hónap igen csapadékmentes időjárása miatt csak 85 százalékban, 197 ezer hektár területen történt meg. Őszi árpát 195 ezer hektáron vetettek. A rozs magja az előzetesen felmértnél két százalékkal nagyobb területen, 36 ezer hektáron került vetőágyba, míg a tritikáléé 120 ezer hektáron.

A gyakorlott szakember, Czerván György, az agrártárca államtitkára szerint az őszi vetések állapota idén januárban biztatóbb képet mutatott, mint egy évvel korábban. A búza és a káposztarepce fejlettsége a szakértők felmérése szerint 60 százalékban minősíthető jónak, 25 százalékban közepesnek, s csak 10 százalékban gyengének.

A helyzetet visszaigazolhatja dr. Adorján Sándor, a mezőtárkányi Aranykalász Mezőgazdasági Termelőszövetkezet elnöke, aki egy 1200 hektárnyi gazdaságot irányít, részben a Hevesi-sík nyúlványán. Nem egyedi a területük abban, hogy mintegy 300 hektáron részt vesznek az Agrár-Környezetgazdálkodási Programban (AKG), ahol az alapprogramon túl a túzokos élőhelyek védelmét biztosítják füves legelőn, zöldugaron. A 900 hektár szántó felén búzát, 75 hektáron repcét vetettek, a többibe tavasziak kerülnek. A repcemagot ők is csak a szárazságot megtörő szeptember 24-i esőt követően tudták a talajba juttatni. Úgy a búzát, mint a repcét náluk a megszokott fejlettséggel érte a tél. Eső és hó formájában december elejétől február közepéig annyi csapadékot kapott a területük, hogy a talajok nedvessége nagyjából egyensúlyba került. A környezetgazdálkodási program miatt, ahol lehet, hektáronként 75 kilogramm hatóanyagú fejtrágyát adagolnak ki, mihelyt rá lehet menni a talajra. Adorján Sándor szerint már csak a jó időre vártak: náluk nincs belvíz, volt ennél csapadékosabb és szárazabb tél is.

Repce nélkül várják a tavaszt Köröstarcsán, a Tarcsai Agrár Zrt.-ben, mivel a nyárvégi és őszi szárazság miatt meg sem tudták kezdeni a vetést a tervezett, valamivel több mint

Fotó: Ferenczy Dávid

Tavasszal nem jött vissza a traktoros…

A tavaszi munkákról, felkészülésről beszélgetve többen is megemlítették, hogy a gépjavítás ugyan nem kifejezetten ehhez az időszakhoz tartozik, inkább a télihez, de hát benyúlik a tavaszelőbe. Viszont bizonyos mértékű javítási, karbantartási tevékenységek nélkül a kikeletkor kezdődő mezőgazdasági munkák sem lennének sikeresek. Igaz persze, hogy napjainkban a kevesebb javítást igénylő korszerű gépek többsége miatt már nincs nagy javítási kampány, de valamennyi javító munka a legtöbb gazdaságban mégis van. Sok helyütt január eleje óta tart a gépek felülvizsgálata, karbantartása. Ezek a tennivalók többnyire kitartanak tavaszig, és önmagukban sem kicsi a jelentőségük, viszont az emberek, a traktorosok, gépkezelők foglalkoztatása tekintetében fontos lehet. Miért is? A folyamatos foglalkoztatás okán. Az elmúlt években volt olyan gazdaság, ahova a jól képzett, a drága, korszerű gépekre kiképzett traktoros – mert télen nem tudtak a műhelyben munkát adni neki – tavasszal nem tért vissza a gazdaságba. Márpedig egy tízmilliós traktort, drága munkagépet, vagy a több tízmillióba kerülő kombájnt nem lehet gyakorlatlan, arra kiképzetlen kezelőre bízni. Ha pedig egy új embert aratásig felkészítenek a munkára, az a gazdaságnak is külön költség. Ezért, hogy a begyakorlottak ne távozzanak el, ma még igen sok helyen egyfajta „kényszerű" téli munka vegyül a gépkezelők, traktorosok műhely körüli elfoglaltságába, holott ezeknek az embereknek a nagy része is alkalmas volna átmenetileg a téli időszakban valamilyen üzemen, gazdaságon belüli egyéb hasznos munkára.

Fotó: Ferenczy Dávid

200 hektáron – mondja Bokor Sándor elnök-igazgató. Dolgosan indul a tavaszuk, hiszen az iméntivel csaknem azonos területű rizsföldeket viszont már éppen a később érkező csapadék miatt voltak kénytelenek szántatlanul hagyni. A „nagykultúrával" viszont jól nyithatnak, mivel a 2700 hektár saját és a 380 hektár integrált határrészeken együttvéve 1060 hektár búza kalászol majd. A növény elegendő csapadékot kapott ősszel, így állománya szép, fejlett, és jól telelt. A telt kalászok érdekében az idő „kinyílása", a talajok felszikkadása után hektáronként két mázsa műtrágyát szórnak ki, vagyis mintegy 50 kilogramm nitrogén hatóanyaggal fejtrágyáznak. A tavaszi munkák dandárját az 550 hektár kukorica, az ugyancsak 550 hektár olajnapraforgó és 350 hektáron a rizs vetése jelenti, ugyanakkor a tavaszi árpa, a szója és a hibridkukorica elvetése sem kis feladat – magyarázza az elnök-igazgató. Nem kis tétel a vetőmag: a kereskedők kifejezetten arra ösztönözték őket, hogy a kukorica, a szója és a napraforgó magjait leköttessék, így ezeket a vetőmagokat a tél végétől folyamatosan kapják is. Alapjában véve jól is működik a dolog, viszont bizonyos hibridekből hiány mutatkozik, hiszen a tavalyi hőség a vetőmag szaporításban is kiesést okozott.

Krucsó Lajos, a berekböszörményi Agro-Berek Zrt. vezérigazgatója nem számol be nehéz őszi helyzetről: a 900 hektár szántón és 300 hektár legelőn gazdálkodó társaságuk időben el tudta vetni a 300 hektár búzát és befejezték az őszi mélyszántást is. A kalászos állománya részben jó, illetve egyes táblákon közepes, s ha az ősszel kiadott 150 kilogramm 27 százalékos pétisó után tavasszal sikerül kijuttatni a táblákra a hektáronként tervezett további 200 kilogramm fejtrágyát is, akkor az idei gabonatermést jól megalapozzák. A tavaszon a 300 hektár lucerna mellett 150 hektár napraforgót és ennél valamivel nagyobb területen kukoricát vetnek. Ezek vetőmagjait szinte teljes egészében sikerült előrendeléssel beszerezni, aminek fontosabb előnye, hogy a beszállító cégtől az idei gondok ellenére a megjelölt fajtákat megkapták. Sajnos az árak a tavalyihoz képest nem kis mértékben emelkedtek ugyan, de van rá példa, hogy fajtától függően 20 százalék körüli árengedményt sikerült elérniük.

Arra készülnek, hogy a kukorica vetését a szakszerűség diktálta talajhőmérsékletet valamivel megelőzve végezzék el – mondja a gazdaság vezetője. Ezt az indokolja, hogy mire a kukoricabogár lárvája megtámadja a növény gyökerét, ez már viszonylag erőteljes legyen, különben a teljes növényt tönkreteszi. Ehhez jön természetesen némi vegyszeres védekezés is, a kettő együtt eredményes szokott lenni náluk is.

„A vetőmagpiacon semmi jele sem volt annak, hogy a tavaszi vetések tervezett területe az elmúlt évekéhez képest jelentős eltérést mutatna" – mondja érdeklődésünkre dr. Ruthner Szabolcs, a Vetőmag Szövetség Szakmaközi Szervezet és Terméktanács (VSZT) ügyvezető igazgatója. A ténylegesen bevetett területekre, fajtákra azonban jelentős befolyásolással lesz az, hogy bizonyos fajtákból a szaporí-

tóanyag termelés tavalyi kedvezőtlen időjárás miatti visszaesése következtében hiány alakulhat ki. A szakember szerint lehet rendkívüli a helyzet, főként mivel az egyik legnagyobb területen termelt kultúra, elsősorban a kukorica-hibridek magja kevesebb a szokottnál. Az áru külföldről is nehezen pótolható, hiszen a környező országokat, sőt az európai vetőmagpiac meghatározó cégeit is érintette az aszály. Kérdés, hogy lesz-e „abszolút hiány", amely miatt esetleg a ténylegesen bevetett terület is kisebb lehet a tervezettnél. Mindez arra mutat, hogy a termelők többsége idén átlag legalább 10-15 százalékkal magasabb áron jut vetőmaghoz.

Dr. Ruthner Szabolcs

Fotó Mitrov Gabriella

Különösen a kisebb, kevésbé tőkeerős gazdaságoknál léphet fel hiány. A fajtatulajdonosok jelzése szerint ugyanis január végéig a szokásos rendelési állomány 80 százaléka ugyan időben beérkezett, ám a tapasztalatok alapján ez jórészt a nagyobb agrárvállalkozások rendelését, előrendelését fedi. Gyanítható, hogy a kisebb gazdálkodók sokasága most is később szánta el magát a beszerzésre – mondja a VSZT igazgatója. Arra a kérdésre, hogy nem látnák-e célszerűnek a kisebb gazdaságok összefogását a közös vetőmagbeszerzésre, úgy válaszol, hogy erre vajmi kevés az esély, alapjában véve nincs is rá szükség, mert a vetőmagellátás hazánkban jól szervezett. Inkább az áruk közös értékesítésére volna célszerű koncentrálniuk.

A zab és a tavaszi árpa vetőmagellátásában nem észleltek gondokat, zabnál például várhatóan jelentős lesz a saját magfogásból eredő vetőmag. A napraforgóval is csak akkor lehet probléma, ha a múlt évi 630-640 ezer hektár körüli területet növelni akarják a gazdák, vagy az ipar.

A kalászos vetőmagpiacon tapasztalt alacsony kereslet nem kedvez annak a szakmai kívánalomnak, hogy lehetőleg minél nagyobb területen kerüljön földbe korszerű, a növényi betegségek ellen eleve védett, fémzárolt vetőmag.

Az igazgató szerint a kalászos vetőmagoknál sok éve kezdődött csökkenés még tovább tarthat, holott a növényi kultúrától függően a vetésterületnek már jelenleg is mindössze 25-30 százalékába vetnek fémzároltat. Ez mintegy fele az uniós mutatónak, amely valamivel 50 százalék fölötti. Leginkább az tapasztalható, hogy inkább a nagyobb, tehetősebb, magasabb profitú cégek vetnek fémzárolt magot. (Nálunk kivétel szinte csak a tavaszi árpa, amelynél átlagosan 40 százalék a fémzárolt mag használata.) Kétségtelen, hogy korábban fontos szerepe volt Magyarországon a fémzárolt vetőmag használat állami támogatáshoz kötésének, az ösztönzésének, ezt azonban az unió most egyébként sem engedné meg. Javulást esetleg egyfajta nyomon-követéstől lehetne várni, ha ezzel a felvásárlók megkövetelnék és ösztönöznék a gazdálkodókat a jobb minőségű áru biztonságosabb termelésére.

Írta: Fehér István

Vidék Magazin
Az ország magazinja

Vetőmagok „patrónusa”

INTERJÚ TAKÁCS GÉZÁVAL, A HUNGAROSEED KFT. VEZETŐ SZAKTANÁCSADÓJÁVAL, A VETŐMAG SZÖVETSÉG SZAKMAKÖZI SZERVEZET ÉS TERMÉKTANÁCS ELNÖKÉVEL

A kiváló TK 195 hibrid, amely már itthon is elismert

A vetőmagüzletben érdekelt két cég, a Woodstock Kft. és a Hungaroseed Kft. munkája szervesen illeszkedik a kormány keleti – orosz, ukrán, belorusz – piacok jelentős részben magyar vetőmaggal való ellátási törekvéseinek irányvonalába. Takács Gézával, a Hungaroseed Kft. vezető szaktanácsadójával, a Vetőmag Szövetség Szakmaközi Szervezet és Terméktanács (VSZT) elnökével készült interjúból kiderül az is, hogy az igények bővülésének köszönhetően megnőtt a szántóföldi vetőmag szaporítók munkája.

– Milyen két, a gazdasági életben együtt „lélegző” cégről is van szó, amelyek nélkül nincs érdemi orosz vetőmagpiac?

– Az egyik, amelyet nem annyira ismernek a hazai gazdálkodók, a Woodstock Kft., amely a keleti piacokon vetőmag értékesítésével foglalkozik. Elsősorban magyar nemesítésű fajtákat és hibrideket regisztráltat az ottani hatóságoknál, majd az elismerést követően azok vetőmagjait forgalmazza. Ez elsősorban kukorica és napraforgó. A fő piac Oroszország, Ukrajna és Belorusszia. A magyar nemesítésű hibridek nagyon jól szerepelnek, mind a kísérletekben, mind a köztermesztésben. Különösen az extenzív és nehéz körülmények között tudnak biztos és nagyon jó eredményt produkálni.

– Mindez persze nem megy magától...

– Természetesen nem, csak úgy, hogy rendszeres kapcsolatot tartunk a termelőkkel és folyamatos a szakmai konzultáció. A magyar vetőmag komoly hírnévre tett szert és jelentős exportbevételt hozott az országnak a rendszerváltás előtti időszakban, azt követően utóbbi szinte lenullázódott. A Woodstock Kft. ebből a helyzetből „verekedte fel” magát Oroszország negyedik legnagyobb kukorica vetőmag beszál-

Belorusszia: Szvetlana A. Szutko, a Breszt megyei Zapadnij Szövetkezet főagronómusa és Takács Géza, a Hungaroseed Kft. tanácsadója a komoly siker előtt álló TK 195 hibrid parcellájánál

lítójává. Ez köszönhető elsősorban a kiváló magyar nemesítőknek, másodsorban annak a következetes piaci munkának, amelyet a cég munkatársai e területen végeztek.

– Komoly vetélytársaik lehetnek. Hogyan tud a cég megbirkózni a „nagy orosz" piacon?

– A verseny valóban éppen olyan komoly és nehéz, mint itthon, különösen az ár és a minőség tekintetében. Ma már ott is csak a kiváló minőség adható el, sajnos nem EU-szintű árakon. A legfontosabb a fizetési fegyelem, de ma már elmondható, hogy az ezekben az országokban eladott vetőmag után az export-cégnek nincs kintlévősége.

– Milyen a hazai háttér?

– A kör úgy teljes, hogy az exportnak sikeres háttere legyen. A termelők közül sokan tudják, hiszen partnereink, hogy a Woodstock Kft.-nek a termelési bázisa a Hungaroseed Kft., ez a cég állítja elő az eladásra szánt vetőmagot. Ez a cég fő profilja, emellett jelentős vetőmag kereskedelmi tevékenységet folytat mind a hazai, mind az EU vetőmag piacán. Jelenleg három elismert szuperkorai érésű (FAO 170-240) kukoricahibrid (TK 175, TK 195, TK 202) szerepel a palettán, de e vetőmagok közül egyelőre csak a két utóbbi hibridből rendelkezik némi készlettel. Jelenleg több, mint 40 termelő partner vesz részt a keleti export árualap megtermelésében. Ez természetesen bővíthető. Vetőmagüzem és szervezés tekintetében fő partner a Pápai Agroprodukt Zrt.

– Hogyan érintette a cégeket és a hazai ellátást a tavalyi aszály?

– A katasztrofálisnak is mondható 2012-es év következtében a vetőmag készletek mindenütt jelentősen lecsökkentek. A számok azt mutatják, hogy kimondottan hiány van bizonyos hibridekből, az országos szükséglet lefedése pedig „pengeélen táncol". Sajnos az előző évek alapján a termelők egy része valóban nem figyelt fel arra, hogy a vetőmagot időben és biztos, pontosan szállító cégtől szerezze be. A csekélyebb termés és viszonylag bizonytalan készlet miatt az árak felfelé mozdultak el és lényegesen kisebb engedményekkel lehet vetőmaghoz jutni, mint a korábbi években.

Marosi Gábor, a Woodstock ügyvezetője és Olga Provorova, főagronómus az oroszországi Dolgov cégcsoport területén a magyar hibridek szemléjén

– Úgy gondolom, a jelen helyzetben növekszik az igény a vetőmag szaporítók munkája iránt.

– Az idei év tervezése kapcsán már látható, hogy egyre nagyobb igény van a szántóföldi szaporításokra. Ez nem egyszerű feladat, hiszen a vetésváltás, az izolációs távolság és a kockázat lényegesen magasabb, mint az árukukoricánál. Ez a munka folyamatos, a termeltetők jóval nagyobb alapok előállításában gondolkodnak, mint az még akár egy éve is prognosztizálható volt.

Írta: Fehér István

Hot Selling Seeds

Géza Takács, consultant at Hungaroseed Kft., chairman of the Hungarian Seed Association (VSZT)

Two seed producer and distributor companies, Woodstock and Hungaroseed, are benefiting from the recent agricultural policy to reach out towards eastern markets – Russia, the Ukraine and Belorussia. Hungarian producers are hoping to expand trade relations.

Woodstock is specialising in registering with local authorities and selling Hungarian cultivars and hybrids of maize and sunflower seeds in Russia, the Ukraine and Belorussia. Hungarian hybrids perform exceedingly well in experiments and out in the field as well, giving stable and high yield especially in extreme conditions and extensive agriculture.

Hungarian seed was a prized export commodity and a source of income before the changes, which was all but gone with the break-up of the eastern bloc, and the advance of market economy. Woodstock had to build up the business from scratch, to become the fourth largest purveyor of maize seeds in Russia. The high quality of their product is as good a selling point as their determined marketing strategy.

Hungaroseed is producing seeds for Woodstock to sell, as well as distributing seeds in Hungary and the EU themselves.

Outsourcing forty contracted partners, Hungaroseed offers three sought-after, very early harvest (FAO 170-240) maize hybrids: TK175, TK195 and TK202. Agroprodukt of Pápa is their main partner in providing facilities and logistics.

Vidék Magazin
Az ország magazinja

A mikotoxinok hatásának újraértékelése a tehenészetekben

Fotó: Ferenczy Dávid

A 2012-es év ismét meglepetéssel szolgált a mezőgazdaságban, nevezetesen az óriási aszály hatása miatt. Az ország déli és keleti megyéi szenvedték meg leginkább a szárazság hatásait. A növénytermesztésen kívül így közvetve az állattenyésztés is kárt szenvedett, hiszen kevesebb tömegtakarmány termett. A tehenészeteknek új problémával is szembe kellett nézniük, ez pedig az Aflatoxin megjelenése a takarmányokban. Korábban ilyen arányú Aflatoxin probléma nem volt Magyarországon.

A 2013-as tavaszi időszakban a felmelegedés miatt még komolyabban mutatkozik az Aflatoxin probléma. Ez lehet az egyik ok, a másik talán az, hogy sajnos sok helyen a tömegtakarmányok kifogyóban vannak, így a depó végek és szélek sajnos gyengébb minőséget adnak, növelik a kockázatot. Az Európai Unióban a tejbe átjutott Aflatoxin M1-re létezik törvényi szabályozás, ez pedig max. 0,05 ppb. Ez nagyon szigorú, az Egyesült Államokban a 10-szerese megengedett. Szilázsokban max. 20 ppb, míg tejelő tehén és borjú takarmányokban 5 ppb a maximális megengedhető szint. Érdemes megjegyeznünk, hogy az Aflatoxin B1 átjutási arány a takarmányból a tejbe átlagosan 1,7-2,5 százalék. 60-70 egység a takarmányban = 1 egység a tejben.

A gombák versenyben állnak egymással, amennyiben az egyik gombafaj nem tud elszaporodni (hazánkban inkább a Fuzárium penészek), a másik gomba azonnal kitölti ezt az űrt. A gombák által termelt mikotoxinok fegyverként szolgálnak más gombafajok ellen. Az sajnálatos azonban, hogy ezek a mikotoxinok az emlősökre is veszélyesek. A FAO egyik felmérése szerint a világ gabonakészletének 25 százaléka toxinokkal fertőzött. Természetesen ezt az óriási mennyiséget nem semmisítik meg, felhasználják, mint takarmányt vagy élelmiszert. A mikotoxinok képződését számos környezeti tényező befolyásolja. Ide tartozik a nedvesség, a tápanyag megléte, a hőmérséklet és a gombát ért stressz. A gomba ugyanis nem termel folyamatosan toxint. Legtöbbször az életszakasza utolsó időszakában. Ekkor azonban a toxin termelés jelentős lehet.

Hazai viszonyok között főleg a Fuzárium toxinok játszanak fontos szerepet. Ezek közé tartozik a DON, T2, F2 toxin. Takarmány visszautasítási toxinnak is nevezik őket, utalva hatásukra. A tejtermelésre és a szaporodásbiológiára van negatív hatásuk. Fontos kiemelni: rejtett toxin formában is léteznek. A toxinok egymással szinergikus hatásban vannak, ez azt jelenti, hogy egymás hatását erősítik. Egy-egy toxin a határértéken felül sokkal kevésbé veszélyes, mint több toxin a határérték alatt. A természetben a toxinok sohasem fordulnak elő önállóan, mindig kombinálódva léteznek. Ezért sem beszélhetünk biztonságos mikotoxin szintről. Az egyedüli biztonságos szint a nulla lenne, ez sajnos a gyakorlatban nem elérhető.

A mikotoxinok elleni védekezés komplex megközelítést kíván. Fontos az ellenálló fajták termesztése a megfelelő agrotechnikával és vetésváltással. Gombaölők alkalmazása alapvető jelentőségű. A gabonák szakszerű szárítása és tárolása is nagy jelentőséggel bír. A toxinok elleni harc ne legyen kampány jellegű, például csak szerves savak alkalmazása, fontos a betárolt gabona folyamatos megfigyelése és ha szükséges, forgatása. Igazi csapatmunka szükséges, amibe beletartozik a növénytermesztő, növényvédős, takarmánykeverő és az állattenyésztő szakember kooperatív munkája.

Írta: Helembai Jenő,
Alltech Hungary Kft.

Négy százalékkal nőtt a világ takarmánytermelése

A világ takarmánytermelése 4 százalékkal 959 millió tonnára nőtt – derül ki a világ egyik legnagyobb állategészségügyi cége, az Alltech 2013-as Globális Takarmánygyártási Felméréséből.

Az Alltech 2012 decemberében 134 ország keveréktakarmány-termelését mérte fel. Kína 191 millió tonnás volumenével és a becslés szerint mintegy 10 ezer takarmánykeverő üzemével megerősítette vezető helyét a takarmánygyártás terén. Ahogy 2012-ben, most is az Egyesült Államok volt a második az 5251 takarmánykeverő üzemben előállított 179 millió tonna takarmánnyal, Brazília pedig a harmadik (1237 takarmánykeverő üzem, 66 millió tonna takarmány). A BRIC országokban (Brazília, Oroszország, India és Kína) 26 millió tonnás növekedés vol tavaly.

A földrészek közül 350 millió tonnás termelésével továbbra is Ázsia a világ első számú takarmánytermelője. A 2011-hez viszonyított növekedés tekintetében azonban Afrika már megelőzte, a 2011. évi 47 millió tonnás termelését csaknem 15 százalékkal, 54 millió tonnára növelve.

A baromfitakarmányok 411 millió tonnás mennyisége a takarmánypiac 43 százaléka. A 2011-es becsült mennyiséghez képest mintegy 8 százalékkal nőtt. A sertéstakarmányoknál is 8 százalékos növekedés volt tavaly, 218 millió tonnára. A kérődzőtakarmányok piacán – melynek összetevői a tejelőmarha-, a húsmarha- és kiskérődző-takarmányok – több mint 13 százalékos növekedés volt, a volumen jelenleg 254 millió tonna. A lovak takarmány mennyisége csaknem 17 százalékkal, 10,8 millió tonnára nőtt. Az akvakultúra növekszik a leggyorsabban, itt az ütem meghaladta az 55 százalékot. A kisállateledelek mennyisége 20,5 millió tonna, ennek 40 százalékát az Egyesült Államokban állítják elő, de Brazília továbbra is jelentős előrelépéseket tesz ebben az ágazatban.

Írta: Ungvárnémeti Tóth László

MYCOSORB A+

elvégzi a munkát!

Kulcsfontosságú tények a mikotoxinokról:

- Nincs biztonságos mikotoxin szint.
- Jelenleg összesen körülbelül 500 mikotoxint ismerünk.
- Az állatok folyamatosan egyszerre több mikotoxin hatásának vannak kitéve.
- A toxinok közötti kölcsönhatások megnehezítik a diagnózist.
- Termeléscsökkenés és szaporodási problémák már akkor is kialakulhatnak, ha az állatok hosszú időn keresztül kis mennyiségben vesznek fel mikotoxinokat a takarmánnyal.

Alltech®

Alltech Hungary Kft
1186 Budapest | Besence u. 5
Tel: 06 1 433 1460 | Fax: 06 1 433 1461
Alltech.com AlltechNaturally @Alltech

* az Európai Parlament 767/2009/EK számú rendeletének 13. cikke alapján

Copyright, ©, 2013, Alltech. All rights reserved

Vidék Magazin
Az ország magazinja

A „Louis Vuitton”-on túl…

TEJTERMELÉS FRANCIA MÓDRA

A párizsi nyüzsgés, a kozmetikumok, piperecikkek és világmárkák nagyvárosához képest erős kontraszt a francia vidék. Párizs látványa után szinte el sem tudjuk képzelni, hogy valahol az országban csend és nyugalom honol. Ahogy azt sem gondolnánk, hogy a franciák épp olyan sikeresek a gazdaságok vezetésében, ahogy a divat vagy csillogás világában.

Fotó: Ruskó Beatrix

Utunk Normandiába vezet, három francia gazdaságot látogatunk meg. Közben betekinthetünk az itteni vidék életébe. Különös atmoszféra ez, mintha egy más világba csöppennénk. Normandia maga a nyugalom, az érintetlen természet szépségét tárja elénk. Itt értem meg igazán, mennyivel másabb gazdálkodónak lenni. Gyermeteg lelkesedéssel mesélni arról, amit hosszú évek során létrehoztak, és látni, valakiknek ez az egész élet, a befektetett munka kézzel fogható eredménye. Felszínes gondolat tehát azt hinni, hogy Franciaország csak a kifutókról és divatról szól, mert akár a Louis Vuitton-on, vagy Dior-on túl egy teljesen más oldala is van ennek a földnek.

Nadia Durand

Camembert már 30 éve…

A „Fromagerie Durand” farm mondhatni a Camembert sajt hazája. Ráadásul Francois és Nadia Durand nem csak a francia különlegesség előállításával foglalkozik, a szükséges alapanyagot is itt, a farmon termelik meg hozzá. A 30 éve jól működő gazdaság teheneket tart, az állatok pasztörizálatlan tejéből készül ez a különleges sajtféleség, a Camembert. „A farmon 70 tejelő szarvasmarhát tartunk, amik összesen naponta 1200 liter tejet adnak” – mondja Nadia Durand. „Továbbá minden nap 600 darab Camembert sajtot készítünk el” – teszi hozzá. Nem véletlen hát, hogy a gazdaság Normandia „Camembert” nevű falujában található.

Marc és Patrick Avenel

A Ste Yviére farm

Durandék farmját sokan látogatják, így remekül be vannak rendezkedve a turisták fogadására: a kis, régi ereklyékkel feldíszített helyiségben hatalmas asztal, saját ismertető filmjük lejátszásához elengedhetetlen eszközök, illetve sajtpult található (vásárlás nélkül szinte nem is lehet hazaindulni innét). Mellette állvány, telis-tele szórólappal, melyekben itt-ott helyt kapott maga a „Fromagerie Durand" is.

A sajtkészítésbe a ház falán kialakított kis plexiablakokon keresztül nyerünk betekintést, a folyamat leírása a mellettük elhelyezett táblákon olvasható. Innen lehet megtudni többek között azt is, hogy a különlegességet egy normandiai parasztasszony, Marie Harel alkotta meg még 1791-ben. A mai Camembert elkészítéséhez összesen körülbelül 15 nap szükséges, valamint egy 250 grammos darab összesen 2,5 liter tej felhasználásával készül. A lapos, penésszel borított sajthengerek hivatalosan 11 centiméter átmérőjűek és 3 centiméter magasak.

A gazdaságban 4 ember dolgozik összesen, akik gondoskodnak az állatokról és készítik a sajtokat. A farm e tekintetben egyedülálló, hiszen termékük megkapta a PDO (Protected Designation of Origin) minősítést, amellyel összesen csupán 7 gazdaság büszkélkedhet egész Franciaországban. Ez a speciális helyi termékekre vonatkozó minősítés a védett származási helyre utal.

A „Fromagerie Durand" gazdaság 90 hektárnyi legelővel rendelkezik, amit évenként 6 hónapon keresztül az állatok etetésére használnak. A téli időszakban szénával és cukorrépával oldják meg a szarvasmarhák takarmányozását.

A farm termékei helyben, illetve két nagy áruházlánc polcain is megvásárolhatók, a sajtok országszerte nagy népszerűségnek örvendenek.

Egy farm a gyermekekért

Párizstól mindössze kétórányi autóútra terül el Patrick és Maryléne Avenel gazdasága, amely a 30-as évek végén látott napvilágot. Azóta a „Ste Yviére" farm hatalmas változásokon ment keresztül, tevékenysége jelenleg két fő irányra osztható. A tejtermelés mellett a gazdaság iskolai csoportok fogadására, vendégül látására rendezkedett be. A családnak fontos, hogy a városi gyermekek találkozzanak a vidék szépségeivel, megismerhessék ezt a falusi életformát.

„A gazdaság története 1939-re nyúlik vissza, amikor nagybátyám, Hyppolite megvásárolta a farmot. Abban az időben ez csupán egy 50 hektárnyi terület volt" – kezdi az anekdotát Patrick Avenel. „A feleségemmel 1975-ben fejleszteni, bővíteni kezdtük, ennek eredményeképp 115 hektár jól működő gazdaság boldog tulajdonosai lehetünk" – teszi hozzá.

A birtok területe 95 hektár legelőből áll, ezen kívül 5 hektáron takarmánykukoricát, 8,5 hektáron kevert, szemes növényeket, 2,5 hektáron tönkölyt és 4 hektáron búzát vetettek. Utóbbi a kenyérkészítés miatt elengedhetetlen, hiszen a temérdek iskolai csoport, a gyerekseregl látogatáskor a „kenyérkészítő műhelyben" saját pékárut gyúr, süt.

A farm 2010-ben ökológiai gazdálkodásba kezdett. Jelenleg 60 normandiai tejelő szarvasmarhát tartanak, illetve 60 üszőt a folyamatos tenyésztés biztosítására. A farm ezen kívül otthont ad 30 Shetland póninak, de nevelnek még csirkéket, kacsákat, nyulakat és malacokat is…

„A tehenek és üszők csak természetes táplálékot kapnak, ami lényegében csupán fűből áll. Ezt legeléskor, illetve széna formájában fogyasztják az állatok" – magyarázza Patrick Avenel. „A gazdaságunk fő célkitűzései közé tartozik, hogy amennyire csak lehet, önellátóvá váljék. Így fenn tudja tartani saját működésének rendszerét, és el tudja kerülni a költséges vásárlásokat" – vetíti előre a terveket a gazda. „Annak érdekében, hogy minőségi szénánk legyen, a tárolóba egy szárító rendszert építettünk. Két nagy ventilátor meleg levegővel fújja át a szénát, amitől aztán az folyamatosan kiszárad. A tároló 3 darab különálló cellára van osztva, melyekből 2 darab 200 négyzetméter, egy pedig 180 négyzetméter terüle-

tű" – teszi hozzá. „A tároló 320 tonna széna szárítására alkalmas, emellett 1100 négyzetméternyi napelemes tetővel van ellátva" – mondja büszkén Patrick. Az összesen 303 ezer eurós beruházást 48 ezer eurós támogatással valósították meg.

Avenelék farmja példátlan, belőle nemcsak az állatszeretetre való nevelés célja tűnt fel már az első pillanatban, hanem a gyermekek határtalan szeretete is. A gazdaságban a kicsik látogatásáról a még szürke téli időben is színes táblák, otthonos, meleg helyiségek árulkodnak. A gazdaság 1992 óta 60 gyermek befogadására, elszállásolására is alkalmas.

Egy francia mintagazdaság

Ahogyan 2012-ben Stéphane Le Foll, francia mezőgazdasági miniszter mondta, Anton és Marléne Sidler munkája követendő példa mindenki számára, aki az agráriumban tevékenykedik. Ennél fogva mi is útnak indulunk Alsó-Normandia Orne nevű megyéjébe, hogy megtudjuk, milyen egy igazi francia mintagazdaság. A farm, a „Moulin Guérin" élén egy svájci születésű pár, Marléne és Anton Sidler áll. Húsz éve már, hogy itt telepedtek le, és Normandia szívében létrehozták gazdaságukat. „A farmot 1992 márciusában alapítottuk, fő tevékenységeink közé tartozik a tejtermelés és az állattenyésztéshez elengedhetetlen takarmány előállítása" – emlékszik vissza a kezdetekre Anton Sidler. A 140 hektáros gazdaság 80 üszőnek és 85 Holstein-fríz tejelő tehénnek az otthona, az állatok egyedenként 10 ezer liter tejet adnak egy esztendőben. Ahhoz, hogy az összesen 85 ezer liter tejet minden évben elő tudják állítani, külön figyelmet fordítanak az etetéshez szükséges takarmány előteremtésére is. „Fontos, hogy jószágaink a legjobbat kapják, így én magam is kísérletező típus vagyok, főleg ha takarmányról és annak előállításáról van szó" – jegyzi meg Anton.

A gazdaság legjelentősebb terménye az őszi búza, amelyet 32,51 hektáron termesztenek. Emellett, majdnem 15 hektáron vetnek őszi repcét. „Ez a két növény a fő irányvonal,

Anton Sidler

amiket többnyire eladásra termesztünk" – mondja Anton. „Emellett fehérjenövényeket 8,39 hektáron, új hüvelyeseket 12,34 hektáron, kukoricát 15,20 hektáron, silókukoricát 8,43 hektáron, szemes cirokot 4,67 hektáron termelünk" – teszi hozzá. Utóbbi takarmányozás szempontjából hasznos. Állandó legelőnek 25,84 hektárt, ideiglenesnek pedig 12,63 hektárt hagytak.

Anton és Marléne Sidler remek példa arra, hogy a szívvel-lélekkel végzett munka megtérül. Anton egész látogatásunk alatt műszerész pontossággal és csillogó szemekkel beszélt gazdaságáról, a jószágokról és elért eredményeiről. A „Moulin Guérin" farm bebizonyította, hogyan lehet a mezőgazdaság produktív és környezetbarát egyszerre.

Írta: Ruskó Beatrix
Fotók: DG AGRI

After „Louis Vuitton"

We left early by bus in order to arrive on time for the production phase at our first farm visit; a dairy farm producing an award-winning and PDO labelled camembert, made "au lait cru et moulé à la louche". We were welcomed by Madame & Monsieur Durand. The camembert tradition dates from 1785 and at that time, all camembert was done out of raw milk; today it is quite the opposite; almost all camembert is made out of pasteurised milk, but not at the Fromagerie Durand! They are the only ones still producing with milk from their own (70, Holstein and Normand) cows.

Our second visit brought us to a village called Montmerrei and an organic dairy farm called "Ferme de St-Yvière". We met the father (Patrick) and his son (Marc) who changed into organic agriculture in 2010. Marc said that shifting to organic farming was his "one and only condition" for taking over the farm from his dad and he clearly stated his big concerns about human and animal health, sustainable farming and the environment. At St Yvière they have 60 Normandy milk cows and 60 heifers which are organically fed, essentially on grass, but during the winter months, with hay.

Our last stop of the day was at the "Ferme du Moulin Guérin" in La chapelle d'Andaine. Unfortunately, we were running very late and could therefore not stay as long as planned, but our delay brought us straight into the "late afternoon milking" and the farmers, Anton Sidler and his wife Marlène, proudly showed us into the milking parlour. They do not have any permanent staff, but an apprentice helping out at the farm, which has in total 140 hectares of land on which 50 hectares is used to grow feed for the 85 Holstein milk cows and the 80 heifers.

Hungaroseed

...a szuperkoraiak specialistája

Korai vethetőség (5-6 Celsius fokos talajhőmérsékletnél) és másodvetésre is kiválóan alkalmas.

TK 195 FAO 230

ÁLLAMI ELISMERÉS ÉVE: 2012

Nagyon jó korai fejlődési eréllyel és hidegtűréssel rendelkezik, korai- és megkésett vetésre egyaránt ajánlható. Szemes kukoricaként intenzív szárazanyag beépítés és gyors vízleadás jellemzi. Igen korán, akár szárítás nélkül betakarítható. Kiváló elővetemény az őszi kalászosoknak és az őszi káposztarepcének.

LEHETSÉGES *korai vetés*

TERMÉSZETES *normál időbeni vetés*

NEM KÉRDÉS *megkésett vetés • másodvetés • kései vetés*

TK 202 FAO 230

ÁLLAMI ELISMERÉS ÉVE: 2012

Hidegtűrése és korai fejlődési erélye kiváló, ezért a korai vetést nagyon jól tolerálja. Megkésett vetésre is ajánlható. Igen korán, akár szárítás nélkül betakarítható. Kiváló elővetemény az őszi kalászosoknak és az őszi káposztarepcének. Szuperkorai- és másodvetésű silókukorica termesztés ideális hibridje. Nagy testű, nagy zöldtömeget adó hibrid, mely kiváló csőaránnyal rendelkezik ezzel garantálva a kiváló szilázsminőséget. Szemtípusa féllófogú.

korai betakaríthatóság...

Jó magot kínálunk!

hungaroSeed

Információ, vetőmag rendelés:
Csákány Zsolt kereskedelmi igazgató
Mobil: +36 30/948-8116
Telefax: +36 34/222-781
E-mail: csakany@hungaroseed.hu

www.hungaroseed.hu

XX. Alföldi Állattenyésztési és Mezőgazda Napok

2013. április 26-27-28.

HÓD MG. ZRT.

MAGYAR ÁLLATTENYÉSZTŐK SZÖVETSÉGE 1830

Hódmezővásárhely, 47-es főút, 195. km

www.allattenyesztesinapok.hu

A kiállítás tematikája:

Élőállat bemutatók:
- szarvasmarha
- ló
- juh
- sertés
- kecske
- baromfi
- nyúl
- halászat
- vadászat

tenyészállat felvezetés, showbírálat, tenyészállat árverések
- sertés
- húsmarha
- baromfi

Állattenyésztés :
- tartástechnológia,
- istálló rendszerek
- állattartó telepek munkagépei
- szaporodásbiológia
- állategészségügy
- gyógyszeripar
- genetika
- agrárinformatika
- takarmányozás: takarmány kiegészítők, adalékanyagok, vitaminok, premixek, koncentrátumok

Növénytermesztés:
- agrotechnika (erőgépek, munkagépek, berendezések; talajművelés, öntözés, betakarítás, stb.)
- vetőmag
- tápanyag
- növényvédő szerek
- terménytárolás, szárítás, technológia

Egyéb témák:
- biogazdálkodás
- környezetvédelem
- finanszírozás
- szakmai szervezetek, szövetségek, kamarák
- oktatás
- kutatás, innováció
- biztosítás
- szakmai kiadványok, kiadók, sajtótermékek, szaklapok
- feldolgozó – és élelmiszeripar (tej- és tejtermékek, húsipar, stb.) termékek, berendezések
- minőségbiztosítás
- munkavédelem, munkaruházat
- szaktanácsadás, pályázatírás
- integráció

Szabadidős családi programok:
- lovas bemutatók
- fogathajtó és díjugrató versenyek
- kutyás bemutatók
- agár verseny
- malacfogó verseny gyerekeknek
- „Ki mit tud az állatokról?”
- tehénfejő – és tejivó verseny, halsimogatás, pikkelykirakás, rajzverseny
- főzőverseny
- Guinness világrekorder kézi birkanyírási bemutatója

www.allattenyesztesinapok.hu